

CIHANNÜMA DERGİ

www.cihannuma.org | SAYI 13 | 2023

SARSILMAZ ANADOLU RUHU

10.yıl
CIHANNÜMA

Dosya
Türkiye'nin Ruhu:
Anadolu Mayası

İzlenim
Zor Zamanlarda
Birlik Ahlâkı

Röportaj
Murat Kurum / Çevre, Şehircilik
ve İklim Değişikliği Bakanı

*Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinde
vefat eden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına baş sağlığı,
yaralılarımıza acil şifalar diliyoruz.
Milletimizin başı sağ olsun.*

Sunuş

Prof. Dr. Salih KESGİN

Genel Yayın Yönetmeni

Ülkemiz 6 Şubat 2023'te 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki iki depremle sarsıldı. Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Malatya, Osmaniye, Hatay, Kilis ve Elazığ'da yaşanan büyük felakette on binlerce canımızı kaybettik ve yüz bini aşan yaralımız var. Yüreğimize ateş düştü. Milletimizin başı sağ olsun.

Maraş depremleri sonrası Türkiye'ye gelen bir gazetecinin basın yayın organlarında Anadolu'daki yardım seferberliğini, "Tırlar sanki freni yokmuş gibi deprem bölgesine yardım malzemesi yetiştirmek için yarışıyorlardı, Türkler çıldırmış gibiydi..." cümleleri ile aktardığına hep birlikte şahit olduk.

Dışarıdan bir gözün "Anadolu Ruhunu" nun dayanışma ufkunu resmederken kullandığı bu ifadeler aslında kendi coğrafyamızda hâkim yüce değerlerin somutlaşmış halini tasvir etmektedir. Çünkü biz şunu biliyoruz ki; coğrafyaların ve milletlerin bir ruhu vardır. Ve elbette Yunus Emre'den, Mevlana'ya pek çok gönül mimarının ilmek ilmek dokuduğu Anadolu'muzun da bir ruhu vardır.

Cemil Meriç'in, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte yaşanan toprak kaybının hâkim sorun olarak görüldüğü zor yıllarda "Neyi kaybettik" sorusuna verdiği "Türkiye ruhunu kaybetti. Toprak mı, en değersiz şeyimizdir belki de! Belki de en değersiz şeyimizi kaybedince her şeyimizi kaybettiğimizi anladık. Ruhumuzu!" yanıtına kıyasla Anadolu'nun kendi ruh dünyasına pek çok alanda yeniden kavuştuğu, yeniden büyük rüyalar görmeye başladığı bir dönemi tecrübe ediyoruz bugün. Tam da bu nedenle 13. sayımızda siz değerli okuyucularımızın karşısına çıkarken "Sarsılmaz Anadolu Ruhunu" teması ile hazırlanmayı benimsedik.

Bu ruhun, yaşanan "asrın felaketinde", milletçe bütün farklılıklarımızı bir kenara bırakarak gönül seferberliği başlatmamıza imkân veren kuşatıcılığı kadar, coğrafyamızda hayatın pek çok cephesinde hâkim oluşuna şahitlik etmekteyiz. Türkiye Cumhuriyeti'mizin 100. Yılında, milli iradenin tıpkı 14 Mayıs 1950'de olduğu gibi, 15 Temmuz 2016'da olduğu gibi tam da bu ruh ile tecelli edeceğine olan inancımızın yanı sıra, kendi misyonunu ve vizyonunu bu ruhun taşıyıcısı olma ekseninde belirlemiş olan Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneğimizin 10. yılını tecrübe ediyor oluşu "Sarsılmaz Anadolu Ruhunu" temasını tercih etmemizi elbette daha anlamlı kıldı.

Bu vesileyle, gerçekleştirdiğimiz röportajla beraber olduğumuz Sayın Bakanımız Murat KURUM başta olmak üzere bu sayımızda dosya konumuz bağlamında dergimize yazıları ile katkıda bulunan yazarlarımıza ve derginin bütün süreçlerinde emekleri geçen tüm dostlarımıza, ayrıca başından itibaren bütün sayılarımıza dışarıdan ve içeriden katkı vermiş herkese; bütün ekibimize, yayın kurulumuza ve danışma kurulumuza yürekten teşekkür ediyoruz.

En kalbi muhabbetlerimizle...

CIHANNÜMA DERGİ

16

SÖYLEŞİ

Prof. Dr.

Mahmut Erol KILIÇ

**Anadolu Ruhu'nu Diril
Tutmak İçin Özümüze
Dönmeliyiz.**

40

RÖPORTAJ

Murat KURUM

**Şehirlerimiz; tarihimizin,
kadim medeniyetimizin
en önemli temsilcileri
oldular...**

35

İZLENİM

Doç. Dr.

Zülkif DAĞLI

**6 Şubat Depremleri
Sonrasında Anadolu
Ruhuna Tanıklığım**

50

ANALİZ

Prof. Dr.

Sadettin ÖKTEN

**Modernitenin Zihnî ve
Duygusal Engellerinden
Kurtulmamız Lâzım**

81

ŞİİR

*Kitabın sayfaları çevrilir birer birer
Okunur kelimeler birer harf birer hece*

Mustafa ŞEN

İçindekiler

- 4** **Av. Rıza YORULMAZ**
Safları Sıklaştırma
Zamanı
- 8** **Selim CERRAH**
Türkiye'nin Ruhü:
Anadolu Mayası
- 20** **Doç. Dr.
Ahmet KESGİN**
10. Yılında Cihannüma ve
Anadolu Ruhü
- 26** **Prof. Dr.
Abdulvahap ÖZSOY**
İslam'ın Yardımlaşma
Çağrısına Çalınan Anadolu
Mayası; Fedakârlık
- 30** **Erol ERDOĞAN**
Anadolu Ruhunda
Dayanışmanın Söze
Yansması
- 60** **Müslüm BOTAN**
Türkiye'nin Konut
Üretimine Dünün
Tecrübesinden Bakmak
- 66** **Doç. Dr.
Abdullah İNCE**
Zor Zamanlarda
Birlik Ahlâkı
- 70** **Prof. Dr.
Vatan KARAKAYA**
Yükseköğretimde
Bilgi Sorunu Çalışmayı
Üzerine Bazı
Değerlendirmeler
- 74** **Hasan KILCA**
Deprem ve
Medeniyet
- 78** **Dr. Öğr. Üyesi
A. Yunus SARIYILDIZ**
Afetlere Akademi ve
Sivil Toplum
Penceresinden Bakış
- 82** **Dr. Kurtuluş
ÖZTÜRK**
Türkiye'nin
Sivil Gücü
- 86** **Meryem ALTUNSÖZ**
Babam Hikmet
Altunsöz'ün
Ardından
- 92** **Ecz. Abdullah
YILDIRIM**
Bir Eczacının Gözünden
6 Şubat, Anadolu İrfanı

CIHANNÜMA DERGİ

Cihannüma Dayanışma ve
İşbirliği Derneği Adına
İmtiyaz Sahibi
Rıza YORULMAZ

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Salih KESGİN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mustafa KARAHANCI

Editör
Miraç ÇÖLGEZER

Cihannüma Dergi Yayın Kurulu

A. Yunus SARIYILDIZ (Dr.)

Ahmet KESGİN (Doç. Dr.)

Fatih YARDIMCIOĞLU (Prof. Dr.)

Hüseyin CERRAHOĞLU

Mahmut BİLEN (Prof. Dr.)

Mehmet Ali YÜKSEL (Dr.)

Mustafa BOLAT

Nurettin MENTEŞ (Dr.)

Semi OKUMUŞ

Tahsin HAZIRBULAN (Dr.)

Yavuz Selim KURT

Danışma Kurulu

Ahmet AKÇA

Ali ÖZTÜRK

Bayram Ali ERSOY (Prof. Dr.)

Bırol AKGÜN (Prof. Dr.)

Ebubekir CEYLAN (Doç. Dr.)

Erol ERDOĞAN

Fatih SAVAŞAN (Prof. Dr.)

Hasan TAŞÇI (Dr.)

Kemal ŞAMLIOĞLU (Doç. Dr.)

Ömer Faruk YELKENCİ (Dr.)

Şenel KIZILCA

Vatan KARAKAYA (Prof.)

Yusuf TEKİN (Prof. Dr.)

Lojistik

Erdem MÜHİRCİ

Dağıtım

Mehmet ALMALI

ISSN 2687-6647

Tasarım

Ceyhun AKGÜN

ben@ceyhunakgun.com

Hacı Bayram Mah. Haşimi (Kutlu) Sk.

No. 12 Altındağ - ANKARA

info@cihannuma.org

www.cihannuma.org

Baskı: USTA OFSET

Davutpaşa Cad. Güven San. Sit.

B Blok No. 382 Topkapı,

Zeytinburnu İstanbul

Safları Sıklaştırma Zamanı

AV. RIZA YORULMAZ

Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği Genel Başkanı

Uzun zamandır hayali kurulan, atıf yapılan ve hedef gösterilen Cumhuriyetimizin 100. yılını kutlayacağımız 2023 yılı, beraberinde tarihin belki de en büyük deprem felaketlerinden birisiyle birlikte geldi.

6 Şubat Pazartesi günü 04.17 Pazarlık'ta 7.7 ve 13.24'te Elbistan'da 7.6 şiddetinde meydana gelen depremlerde on vilayetimiz doğrudan, bütün memleketimiz dolaylı olarak etkilendi. Depremin hemen ardından devletimiz, STK'larımız ve milletimiz insanüstü bir çabayla arama kurtarma, insani yardım, enkaz kaldırma ve diğer bütün ihtiyaçları karşılamak için seferber oldu.

Cihannüma olarak bizler de depremde elimizden gelen her türlü desteği sağlamaya gayret ettik. Arama kurtarma çalışmalarına destek olduk, insani yardım faaliyetlerine katıldık, kan bağışında bulunduk, dezenformasyonla mücadele konusunda inisiyatif aldık, kriz merkezi kurduk.

Kriz merkezi marifetiyle ihtiyaç ve imkan sahibi yaklaşık 5.000 kişiyi buluşturduk. Depremin sosyo-psikolojik boyutlarına ilişkin arama konferansları düzenledik. Bunların sonuçlarını ilgili makamlara ulaştırdık. Ramazan ayında da Sadakataşı Derneği işbirliğiyle Adıyaman, Hatay ve Kahramanmaraş'ta iftar çadırı kurduk ve her gün yaklaşık 2.500 kişiye iftar yemeği dağıttık.

Depremde 50 binin üzerinde vatandaşımız hayatını kaybetti. İskenderun'da mukim Cihannüma Genel Merkez Yönetim Kurulu üyemiz Hikmet Altunsöz kardeşimizi de Rahmeti Rahman'a uğurladık. Allah bütün hayatını kaybeden kardeşlerimize rahmet eylesin, yakınlarının ve milletimizin başı sağ olsun.

Cihannüma olarak bizler de depremde elimizden gelen her türlü desteği sağlamaya gayret ettik. Arama kurtarma çalışmalarına destek olduk, insani yardım faaliyetlerine katıldık, kan bağışında bulunduk.

Yapılanlar, felaketin boyutlarının yanında denizde damla mesabesinde kalmaktadır. Ancak, devletimizin gücü ve kararlılığı, milletimizin hamiyetperverliği ve duasının bereketiyle birler bin olmakta ve ihtiyaçlar hızla giderilmektedir. Bizler, son depremzedenin de yaraları sarılana kadar elimizden gelen desteği sağlamaya devam edeceğiz.

Kutlu Yürüyüşümüz Devam Ediyor

Cihannüma olarak, 30 Ocak 2013 tarihinde, ardımızda tecrübe, uf-kumuzda istikbal, heybemizde ilim, kalbimizde hiç bitmeyen heyecanla çıktığımız yolda 10'ncu senemizi doldurduk.

Kurucu Genel Başkanımız Prof. Dr. Yusuf Tekin ve önceki Genel Başkanımız Mustafa Şen abilerimizin öncülüğündeki kutlu yürüyüşümüz, aynı ilkeler doğrultusunda emin adımlarla devam etmektedir.

Bu vesileyle bütün kurucularımıza, Genel Merkez ve illerimizde görev almış ve halen görevde bulunan arkadaşlarımıza teşekkürü bir borç biliyorum.

Geride bıraktığımız 2022 senesi Cihannüma açısından oldukça yoğun ve verimli geçti. Birikimimizin faydaya dönüşmesi adına daha önce yapılmamış pek çok yeni programa imza atıldı.

Diyarbakır'da 26-28 Mayıs tarihlerinde düzenlediğimiz Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyumu hazırlık süreci, icrası ve anlamı itibarıyla zirve programımız oldu diyebiliriz.

Gaziantep'te 26 Mart'ta Göç Çalıştayı, Konya'da 14 Mayıs'ta Şehir ve Medeniyet Çalıştayı, Kayseri'de 4-5 Kasım'da Gençlik ve Aile Çalıştayı, Çorum'da 2-3 Aralık'ta İleri Teknolojiler ve Sanayi Çalıştayı ve Samsun'da 19-20 Aralık'ta Yükseköğretimde Bilgi Sorunu; Eleştiriler ve Teklifler Çalıştayı düzenledik. Her bir çalıştayımızda konunun uzmanlarını bir araya getirerek sorunlara bizim medeniyet değerlerimiz gözüyle çözüm teklifi hazırladık, bu teklifleri uygulayıcılara ulaştırmak suretiyle sahaya yansımalarının sağlanmasına gayret gösterdik.

Bursa'da 15 Ekim 2022'de başlattığımız ve 600 gencimizle birlikte eğitim sezonu boyunca devam eden Cihannüma Akademisi de son derece önemli ve anlamlı bir çalışmamızdır. 27 Ağustos 2022 tarihinde Amasya'da düzenlediğimiz ve her yıl yaz aylarında bir başka şehrimizde düzenlemeyi planladığımız Anadolu Şiir Akşamlarını başlattık. İkincisi, inşallah bu yaz Aksaray'da düzenlenecektir.

Bu programların Anadolu şehirlerinde düzenleniyor olması bir tesadüf değildir. Anadolu'nun tercih edilmesi, Anadolu irfanı, sıcaklığı, saflığı, samimiyeti, hesapsızlığı ve misafirperverliğiyle mürekkep Anadolu Ruhunun hepimizi yeniden kucaklaması arzusundan kaynaklanmaktadır.

Diyarbakır'da 26-28 Mayıs tarihlerinde düzenlediğimiz Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyumu hazırlık süreci, icrası ve anlamı itibarıyla zirve programımız oldu diyebiliriz.

Bu programlarımız ve çalışmalarımız inşallah 2023 içerisinde de hem nitelik hem nicelik bakımından artarak devam edecektir.

Nitekim her bir programımızda bu ruhu ziyadesiyle hissettiğimizi rahatlıkla söyleyebiliriz. Çalışmalarımız sadece akademik boyutta kalmamış, katılımcıların şehirle ve birbirleriyle olan gönül bağlarına da nakış gibi işlenmiştir.

Her bir çalışmamız; valilik, belediye ve üniversite gibi yerel dinamiklerle işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiştir. Kamu, akademi, siyaset ve sivil toplumu bir araya getiren bu işbirliklerinin oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.

Yine 2022 içerisinde düzenlediğimiz Vefa Buluşmaları da önemli etkinliklerimiz arasındaki yerini aldı. Bu bağlamda; İstanbul, Trabzon, Van, Bitlis, Gaziantep, Manisa, İzmir, Giresun, Balıkesir, Bingöl'de Vefa Buluşmaları gerçekleştirildi. Diğer bütün illerimizde Vefa Ziyaretlerine devam edildi.

Elinizde bulunan Cihannüma Dergimiz yayımına devam ederken, diğer taraftan da Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanında, Türkçe, İngilizce ve Arapça yayım yapan, uluslararası hakemli iki dergimiz daha yayım hayatına başlamıştır. Bu programlarımız ve çalışmalarımız inşallah hem nitelik hem nicelik bakımından artarak devam edecektir.

Türkiye Yüzyılı Başlamıştır

Bütün bunlar yaşanırken bir taraftan Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri gerçekleşmiş, Sayın Cumhurbaşkanımız güven tazeleyerek yeniden seçilmiş, Cumhur İttifakı meclis çoğunluğunu elde etmiştir. Türkiye Yüzyılı da başlamıştır.

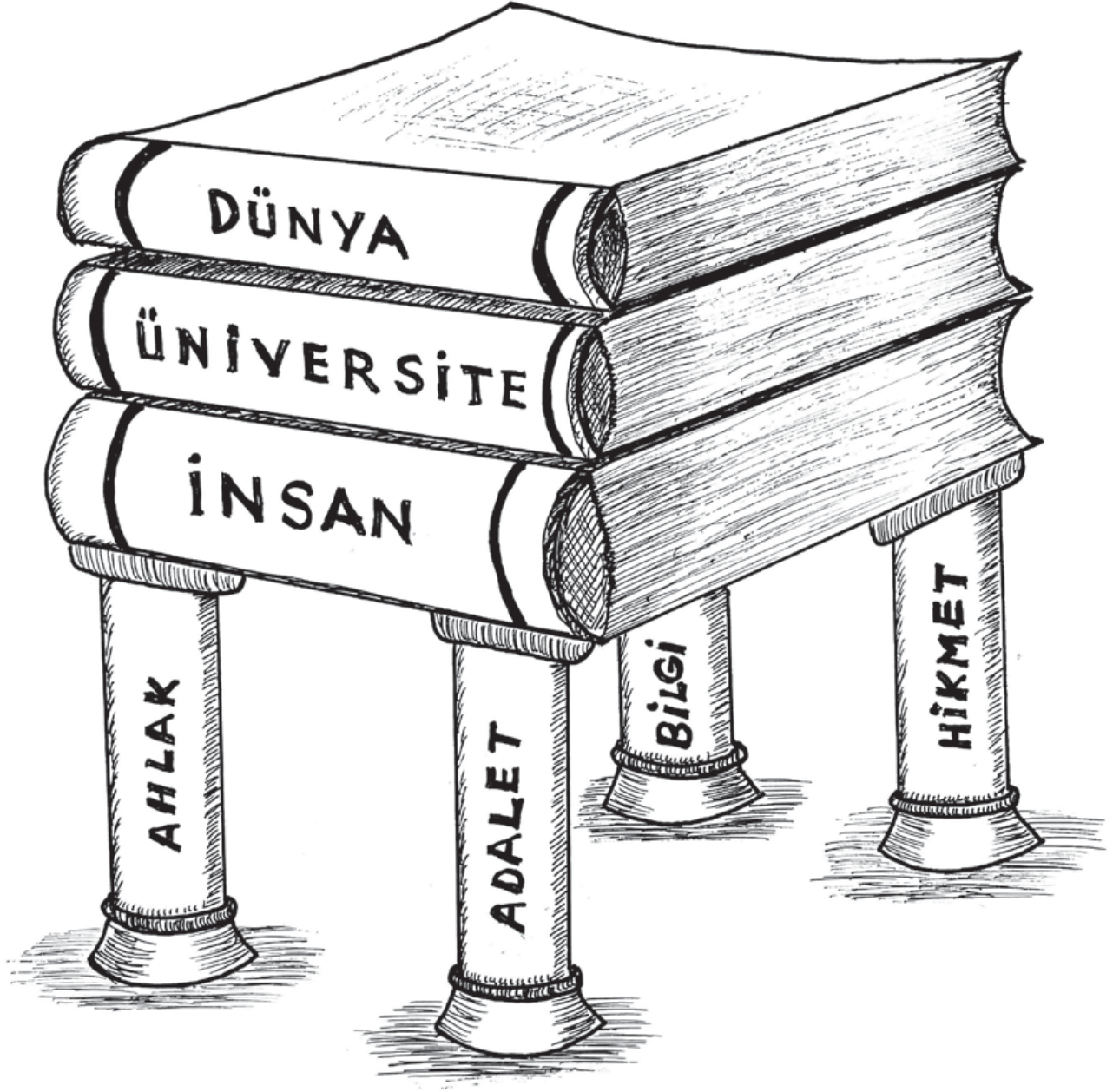
Türkiye Yüzyılı; memleketimizin her anlamda büyük atılım sağlayarak dünyanın en güçlü ülkelerinden birisi olması demektir. Böylelikle; adalet bütün dünyaya hakim olacak, güçlü güçsüzü ezemeyecektir. Ekonomik sömürgecilik ortadan kalkacak, açlıktan ve fakirlikten kimse ölmeyecektir. İnsanlar arasında siyah-beyaz, efendi-köle ayrımları sona erecek, eşrefi mahlukat olan insan, gerçek değerini bulacaktır.

İnsanların kardeşçe yaşadığı, adalet temelinde yeni bir dünya kurulacaktır. Bütün bunların gerçekleşmesi, devletimizin olduğu kadar, bizlerin de STK'lar ve bireyler olarak ortak sorumluluğumuzdur. Dolayısıyla üzerimizdeki mesuliyetler daha da artmaktadır.

Bu mesuliyetlerin gereğini yerine getirmek için daha az uyumak ve daha fazla çalışmak ve birlik ve beraberlik içerisinde hedefe kilitlenmek zorundayız.

Hülasa dostlar; safları sıklaştırma zamanı...

Türkiye'nin Ruhu: Anadolu Mayası

SELİM CERRAH

DOSYA

Anadolu, Hz Nuh'un duasına verilen cevap, Hz İbrahim'in putları kırdığı, Halil İbrâhim bereketinin ete kemiğe büründüğü yerdir. Şehrin öte yakasından şefkat ve merhametle koşarak gelen Habib-i Neccar'ın zalimlerin vicdanını hikmetli sözlerle sarstığı yerdir. Ashab-ı Kehf'in inkâra, zulme ve kötülüğe başkaldırdığı mekân, Hz Eyyub'a şifalı su ile derman olan yerdir. Hz Muhammed'in (S) vasiyeti olan İstanbul'un fethine giden yolun kapısı, köprüsü ve anahtarı, insanlığın kurtuluş umududur. Türkiye, barış, adalet, hürriyet ve eman yurdudur. "Türkiye bizim en güzel nasibimizdir.

Tufanda yüzen gemiyi güvenli yere indirmek arzusuyla Hz Nuh'un duasına verilmiş olan cevaptır. Hz Nuh; "Ve de ki: Rabbim! Beni bereketli bir yere indir. Sen, iskân edenlerin en hayırlısıdır" (Mü'minun 29)

İnsanlar yeryüzüne tufandan sonra buradan yayıldığı için burası "insanlığın baba ocağıdır" desek yeridir. Gemi Cudi dağına indirildiği günden beri; Türkiye bütün insanlığın ata yurdu, baba ocağıdır. Anadolu kurtuluşun, umudun yurdudur.

Büyük müfessir Mücahid şöyle bir bilgi nakleder; “Allah’u Teâlâ isyankâr kavmi tufanda boğduğu zaman yeryüzündeki dağlar kendilerini beğenerek böbürlendi ve yüksek gördüler. Cudi dağı ise alçak gönüllülük etmişti. Bunun üzerine Allah Cudi dağına diğer dağların üstüne çıkarmış ve Hz Nuh’un gemisine karargâh yapmıştı.” Sezai Karakoç “Her çağda ve şartlar ne kadar ağır ve umutsuz olursa olsun inananlar için muhakkak bir Nuh’un gemisi vardır.”

Anadolu Hz İbrahim’in putları kırdığı için ateşe atıldığı yer, misafire ikram etmeyi sevdiği, misafir olmadan yemek yemediği için “Halil İbrâhim bereketinin” ete kemiğe büründüğü yerdir. “Allah’ın kendisine mülk/iktidar verdiği, ben de yaşatır ve öldürürüm” diyen Nemrut gibi putlaşan ve haddi aşan zalimlere karşı Hz İbrahim gibi mücadele edelim. Ateşler içinde kalsak bile yanmamak için tevhid bilincine erelim. Hz İbrahim Allah’ın lütfu ile ateşten selâmetle çıkmıştı. Sezai Karakoç “Sen İbrahim ol ateş sende yakacak bir şey bulamasın” demişti. Ağır dertler, türlü hastalıklar ve sıkıntılarla imtihan edilsen bile bu topraklarda Hz Eyyub’a şifa verildiği gibi senin için şifalı suları halk edecek olan Rabbin var. Yeter ki doğru yerde derman aramayı bil.

Yaşama ve yaşatma ideâlini geleceğe hikmetle taşımak için kemâl yolculuğuna ihtiyacımız var. Kime yakın olman, kimin karşısında durman gerektiği unutmama... Anadolu’ya göçebe olarak yerleşen ecdad huzuru yaymayı, refahı temin etmeyi kendilerine vazife bildirmişlerdir. Böyle bir derdi yüklenenler, vatandan ve topraktan menfaat uman gezgin gibi davranmazlar. Onlar insana, toprağa, emeğe hürmet eder.

Anadolu’nun ruhu bize sevgi, şefkat ve merhamet bekleyen biçareleri sevip bağrımıza basmayı, kimseyi dışlamamayı öğretmiştir. Cümle varlığı kardeş bilerek, birlik bütünlük içinde gönülleri mayalayarak burada tutunduk. Buraya bizi dönüştürmek için gelen irfan sahipleri gönüllerimize şifalı sözlerle maya çaldılar, onların izinde yürüyerek iyi insanlar olmaya gayret ettik. İyi insan, güzel müslüman olanlar hürmet, samimiyet, istikâmet, muhabbetle yaşarlar. “Anadolu irfanı ve Anadolu ruhu” gibi terkiplerle ifade edilen maya burada; aşk, şevk, ilim, irfan ve hikmet yüklü bir iklim oluşturdu, fikirleri şiir diliyle bezedik, âriflerin yolunda basiretle yürüdük.

Her çağda ve şartlar ne kadar ağır ve umutsuz olursa olsun inananlar için muhakkak bir Nuh’un gemisi vardır.

*Anadolu mayası
Mimar Sinan tarafından
inşa edilen devasa
eserlere benzer.*

Kaybolmamak için kılavuzlarla, kâmillerle yola revan olalım. Ârifler, hikmet ehli sözleriyle gönülleri döller, öyle kişilerle birlikte olmaya gayret edelim. Varlığını bilinmezlik toprağına gömen “*Ricâl’ül Gayb*” denen, öncülerin izinde olalım, yolunda yürüyelim, gönülleri aşkla mayalayanlara yoldaş olalım. Yol olalım yol açalım, yolu bozanlardan olmayalım. İnsan gönlü, sözle, gözle, nazarla döllenir. Bazen sözün güzeli ile doğrusu arasında tereddütte kalabiliriz, sözümüz hem güzel hem doğru olsun, yolda olalım...

Yolda eziyetler olur, can yanar, dert çoğalır bazen. Nefis iyi ve güzel gördüğü şeyleri arzular. İnsanın canı bazen nefsin hoş görmediği şeyleri de çekebilir. Nefis acı, ekşi olan meyveyi hoş görmeyebilir ama insanın canı bunları çekebilir. Güzellik kendisine acılar içinde de yol açar. Canın gölgesi olmaz, can ehline yaslanan yorulmaz. Hikmet pınarları akmaya devam ediyor, testini doldur, cana can katmaya bak, suyu bulandıran yol bilmezler bakma, sana düşen testini aşkla doldurmak.

Maya...

Anadolu insanı dertli insandır. Yusuf Hemedâni hazretleri; ‘Hayat teselli bulmaktır’ demiş, tesellî bulmak için yaslanacak omuz arayalım. Gönle şifa, ömre bereket katan sözlerde teselli arayalım. Hangi omuza yaslanıp gönül yorgunluğunu atacağımızı ehline soralım. “*Ben bir damlayım amma, deryanın derdini taşıyorum*” diyen Hz Mevlâna’yı “*bir derdim var bin dermana değişmem*” diyen hikmet ehlini takip edelim. Anadolu insanı toprağına bağlı, sorumluluk şuuruyla yaşamış, mazlum ve kederli insanlara sahip çıkmış yüreği sevgi doludur.

Anadolu’ya İslâm mayasını taşıyan öncülerden bazıları buraya tüccar olarak gelmişler. Ticaret erbabı gittikleri yerlere içinde büyüdükleri toplumun inanç, değer, ilkeleriyle yaşar şahsiyet sahibi olurlar. Onlar; helâl rızık peşinde koşmuş, ahlâklı ve dürüst yaşamış, gönle değen sözlerle yöre esnafını ve ticaret ehlini etkilemiş, onların İslâm dinine hayran olmalarına vesile olmuşlardır.

Ecdadımız çağlar boyunca gittikleri yere bazı kavramları taşımak için mücadele ettiler. Anadolu mayasının özü kadîm değerlerle bezlenmiştir. “*Tevhid, Adalet, Hürriyet ve Muhabbet*” gibi ilkeleri ve değerleri hayata taşıyarak gönülleri mayaladılar. Nihayet Anadolu’yu mayalayan ecdad buraya yeni bir ruh, renk, aşk ve şevk taşıdılar.

Maya müslümanlıkla yoğruldu. Tasavvuf neşvesini gönüllere aşıl原因 öncüler milleti sadece toprağa bağlamakla kalmamış, Tekkelerde, Zaviyelerde ahilik yoluyla medeniyetin kurulması için zerafetle millete öncülük etmişlerdir. Yüreklere maya çalan Horasan Erenlerinin sufi, eren, derviş, alperen gibi adları vardır. Her işin olduğu gibi bu yolun da hîlebazları olur. Altın suyu boyandığı şeye rengini verir ama o şey altın olmaz. Anadolu mayası ile boyandığını söyleyen, onun ruhuna yabancı olanlar o boya ile boyanmış görünse de gönlü mayalanmış olmaz. Bu tür yol kesenlerden uzak duralım.

Anadolu mayası Mimar Sinan tarafından inşa edilen devasa eserlere benzer. Büyük mimar yaptığı her esere mutlaka bir yenilik katmıştır, kendisini yenileyerek, geliştirerek eser vermiştir. Eserlerinin odağında kulluk şuuru, ihlâs, tevazu ve haşmet iç içe görülür. En küçük eseri olan Şemsi paşa camiini 92 yaşında inşa eden büyük usta bize küçülerek büyüyen zarif ve ince dokunuşları anlatır gibidir. Eser vermek, gönül inşa etmek, güzelliği zamana şahit kılmak gibidir. Usta mimar eserler bırakmış, o eserlerin planlarını bırakmamıştır. Sinan eserlerinin planlarını kafasında yapmış kağıda dökmemiştir denilir. Kalbinde şekillendirdiği planları taşa ve ahşaba işlemiş bize inanılmaz güzellikte eserler bırakmıştır. Maya da öyledir, hamura katıldığı zaman görünmez olur ama hamuru ekmek hâline getirir. Medeniyetimizde ekmek “Nân-ı aziz” olarak bilinir, ona hürmet edilir.

Ârifler, Haçlı saldırıları ve moğol istilâsı sonucu kalpleri bunalan insanımıza, gönül mayalayan sözler söylediler. Hikmet erleri inşa ettikleri tekke ve zaviyelerde sohbet ederek, güzel davranarak, hâl ve hareketleriyle gönülleri mayaladılar. Hikmet ehli olan büyükler aldıkları mânevî işaretlerle ve ilhamlarla buraya gelerek gönülleri şefkatle muhabbetle mayaladılar, Anadolu'yu bize yurt kıldılar.

İrşad için dervişleri Anadolu'ya gönderen Ahmet Yesevî'nin yaşadığı yerde, Hânedanlar arasında kargaşa, taht kavgası ve siyasî istikrarsızlıklar vardı. Kendisi orada, birlik, dirlik ve huzurun sağlanması için çalıştığı gibi, kardeşleri eliyle Anadolu'ya ve Balkanlara birlik, dirlik ve huzur taşımıştı.

*Sefere çıkmak vatanını,
evini veya kendini terk
etmek değil yeni yerleri
keşfetmek, gönülleri
fethetmektir. Bunlar
olmazsa maya eksik kalır.*

*Kırk yıl dergâha düzgün
odun taşımış, aslında
odun değil düzgün insan
taşımış olan Yunus
Emre'ye kulak verelim.
Yunus dergâha gelen
kişilerin hâllerini
düzeltmek için onlara
rehberlik ederek doğruluk
ve aşk dersi vermişti,
dergâha taşımadığı yanlış
insanlardı.*

Yol oğlu...

Anadolu kulağımıza “Döl oğlu değil yol oğlu olun” sözleri fisıldanarak gönüllerin ilgiyle ve sevgiyle mayalandığı yerdir. Mayanın tutması için birbirine destek olan değerleri bir araya getirmek gerekir. Maya başta; tasavvuf neşvesi, kıssa, şiir, hikâye, musiki ve ahilik yoluyla gönüllere çalındı. Önce ilim gerekir, ilimsiz maya olmaz, salih ameller gerekir. İrfan ve hikmetle gönülleri dölleyen sözler lazım. Dostluk, yarenlik ve sırdaşlık gerekir. Sanat olmadan maya olmaz. Hikâye ve şiir mayayı gönüllere daha kolay ulaştırır. İnanç ve sanat hayata incelikle daha güzel yansır.

Şiir yazan, şiir seven toplumu kolayca yenemezsiniz. Şiir hikmetin, merhametin ve fikrin evidir, şiirde mısraya anlamı ev olan “beyt” denilir. İrfan ehlinin ve devlet ricâlinin çoğu şair, şiirsever ve şair dostudur. Son dönemde öne çıkan dava önderlerinin çoğu şair veya şiir severlerdir. Gelenek ve kültür fikrin mânevî vatanı hükmünde olan şiirle daha kolay yaşatılır. Güçlü sözler ve büyük fikirler şairlerin diliyle geleceğe daha kolay taşınır, mefkure şiirle geleceğe taşınır. Şiir hikmetin evi, sözün saf halidir. Ârifler, gönül ülkesini şiir diliyle imar ve inşa ederler.

Bunlara ilave olarak sefer, hicret etmek gerekir. Hicret yoksa söz başka toplumlara ulaşmaz. O’ndan gelip O’na gidenler için yol ve yolculuk önemlidir, yolda olmak kadar doğru arkadaşlar edinmek de gerekir. Yolculuk insan kalbine ferahlık verir, sıhhatli olmasını sağlar. “Seyahat edin sıhhat bulun” buyurulmuştur. Sefere çıkmak vatanını, evini veya kendini terk etmek değil yeni yerleri keşfetmek, gönülleri fethetmektir. Bunlar olmazsa maya eksik kalır.

Büyüklerin bazı sözleri:

Yesevî hikmette şeriat, tarikat, marifet ve hakikatten oluşan dört kapıdan geçerek varoluş tamamlanır. İlim, irfan, şeriat, tarikat bütünlüğü önemlidir. Pîrimiz Ahmet Yesevî’nin dile getirdiği hikmet yüklü sözlerle başlayalım; “Er olana dava gerek” “Ârif ol kişidir ki, beden ülkesini viran eyler.” “Şeriatın bostanında cevân eyledim. Tarikatın gülzârında seyrân eyledim. Hakikatten kanat tutup göklerde uçtum, Mârifetin eşiğini açtım dostlar.”

Kırk yıl dergâha düzgün odun taşımış, aslında odun değil düzgün insan taşımış olan Yunus Emre'ye kulak verelim. Yunus dergâ-

ha gelen kişilerin hâllerini düzeltmek için onlara rehberlik ederek doğruluk ve aşk dersi vermişti, dergâha taşımadığı yanlış insanlardı. “Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır” diyen Yunus her varlığı yüce bilmiştir. Gönüllerin kaynaşmasından doğan huzur ve muhabbeti kardeşlik içinde yaşamıştı, “Gönüller dermeye geldim” diyerek kavgayı değil sevgi ve kardeşliği yayan her arayışın hedefi, düsturu bu olmalıdır. “Ballar balını buldum kovanım yağma olsun” diyerek bize dostluk ve yârenlik çağrısı yaptı, onu doğru anlamalıyız.

*Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil.
Yetmiş iki millet dahi,
Elin yüzün yumaz değil.*

*Bir gönülü yaptın ise,
Er eteğin tuttun ise,
Bir kez hayır ettin ise,
Binde bir ise az değil.*

Endülüs’ten yola çıkıp buraya gelen İbn-i Ârâbî’yi anlamak lâzım. “Dünya hayatı köprüdür, geçilir îmar edilmez. Köprü üzerine ev yapılmaz.” “Bir elbise ile kalp kırdın mı; Aynı elbise ile bir gönül al ki, elbisen senden şikayetçi olmasın.” “Kirlenmemekle değil, temizlenmekle yükümlüüz.” “Allah bir kuluna rahmet indireceği vakit, onun kalbinde yer edinmiş olanlara da rahmet eder.” “Bir ağacın altında dinleniyor, gölgeleniyorsan bu da bir arkadaşlık sayılır. Eğer bu ağacın suya ihtiyacı varsa ve senin de imkanın varsa, arkadaşlık hakkı gereği ağacı sulaman gerekir...”

Eğer Belh’te yaşamaya devam etseydim bir medresede molla olur-
dum, beni bu topraklar şair kıldı diyen Hz Mevlâna bizi her fırsatta uyar-
mış, irşad ederek yol göstermiştir; “Kusursuz dost arayan dostsuz kalır” diyerek eksik ve kusurlu olduğumuzu beyan etmiş, “Aynı dili konuşanlar değil aynı duyguları paylaşanlar anlaşır” “Konuşma ruhun göğsündeki süttür, emecek biri olmadan çıkmaz. Dinleyen susuz ise ve su arıyorsa hatip ölü bile olsa belâgat kazanır” “Ameli olmayan hikmetli söz, Ödünç alınmış süslü elbise gibidir...”

*Aşk oduna yandık,
mazlum ve kimsesiz
kardeşlerimizin
yanmasına razı olmadık
elhamdülillah.*

*Güneş her dem yeniden
doğar, bir yerde battı ise
üzülme daha parlak
doğmak içindir. Yeter ki
günün vazifesini kuşanarak
içimize doğru sefere
çıkalım, kalbimizi hikmete
hazır hâle getirelim.
Kitaplarda yer alan
hikmetli sözleri ölü
metinlere dönüştürmeyelim,
onlara yeni fikir ve
düşünceler ekleyelim.*

“Sana acı sözler söylüyorsam, bu seni tüm acılıktan temizlemek içindir.” diyerek yolumuzu aydınlatmıştır.

Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli'nin tebessümünü, bir dizine aslanı diğer dizine ceylanı oturtan dirayet, şefkat ve merhametini kuşanmalıyız. Onun; *“insan olmak için; “Bir olun, iri olun, diri olun. “Oturduğun yeri pak et, kazandığın lokmayı hak et.” “Eline, beline, diline hâkim ol.”* Sözlerini biliriz lâkin başka söz ve nasihatleri de var; *“Senlik benlik bilmeyeceksin. Gönlün ve elin açık olacak. Kimseye hor bakmayacaksın. İyiliği başa kakmayacaksın. İnsanların hayrına koşmayı iş edineceksin. Dirliği birliği akıldan çıkarmayacaksın. Gösterişten kaçacaksın”* gibi hikmetli sözlerini kulağa küpe kalbe düstur edinelim.

“Ananı ve atanı say! Bil ki bereket büyüklerle beraberdir.” diyen, önce devleti değil insanı esas almak gerektiğini ifade eden Şeyh Edebali'nin *“Usûl bil, âdap bil, sınır bil”*, sözlerini hayatımıza taşıyalım. *“Sabırlı, sebatlı ol, iradene sahip çık... Ananı, atanı say. Bereket büyüklerle beraberdir... Bu dünyada inancını kaybedersen yeşilken çorak olur, çöllerre dönersin...”* diyerek ortaya koyduğu hikmetlere tabi olalım.

15. asırda müridi Abdurrahim Merzifonî'yi Anadolu'ya gönderen Zeynüddin Hâfi'nin; *“Bir aşk kütüğü yaktık, Rum üzerine attık”* sözü ne kadar da manidardır. Aşk oduna yandık, mazlum ve kimsesiz kardeşlerimizin yanmasına razı olmadık elhamdülillah.

Kutlu nasihatlerle gönüllere çalınan maya, devletimizi ulu çınara dönüştürmüştü. Endülüs ve Selçuklu biterken Osmanlı doğdu, Osmanlı yıkılınca Cumhuriyet kuruldu. Bunları birbirinin devamı ve takipçisi olarak görelim. Güneş her dem yeniden doğar, bir yerde battı ise üzülmeye daha parlak doğmak içindir. Yeter ki günün vazifesini kuşanarak içimize doğru sefere çıkalım, kalbimizi hikmete hazır hâle getirelim. Kitaplarda yer alan hikmetli sözleri ölü metinlere dönüştürmeyelim, onlara yeni fikir ve düşünceler ekleyelim.

Bizi geleceğe taşıyacak olan aynı mayadır. Bu topraklara aziz İslâm medeniyetinin tohumunu eken, onu hikmetle filizlendiren büyükler fiilen ve fikren mağlup ettikleri başka milletlerin yaşam tarzını kendi hayatlarından düşük gördükleri için onlardan az etkilmiş onları taklit etmemiş, onlara hayatları ile daha çok tesir etmişlerdi. Aynı yolda yürüyelim, kötülerin tesiri altında kalmayalım. Mezarda yatan büyüklerin hikmetli sözlerine kulak verelim, amma,

hikmetle konuşan yeni bilge nesiller yetiştirelim. Bunun için kelimelerimize ve kavramlarımıza sahip çıkalım. Gönle degecek hikmete sahip sözlerimiz olsun. Unutmayalım ki, kelimeler şifa bulmazsa medeniyet ihyâ olmaz.

Selçuklu sonrası kurulan Osmanlı, gaziler, dervişler, ahi tüccarlar ve sanatkârlar eliyle büyük devlet hâline gelmişti. Gönülleri mayalayarak âdil bir dünya kuran ecdadın torunları olarak, sadece güzel sözler söyleyip geri çekilemeyiz. Vazgeçmek terketmek olur, asla vazgeçmeyelim. Büyük bir coğrafyayı kudretle ve şefkatle yöneten ecdadımız bir dönem dışarıdan gelen fikirlerin ve düşüncelerin etkisine kapıldı, zamanla hikmet, sanatkârlık ve zerâfet yitirilince yönetim zaafa uğradı. Gaza ruhuyla büyüyen kerim devletimiz, lüks, gösteriş, ihtişam ve şatafat tutkusuna yakalanınca yıkılmaya başladı. Hikmetli sözler kaybedilince yerini alan çirkin sözler gönüllerimizi zehirledi. Yeni ve daha âdil bir dünya kurmak için yeniden gönül dölleyen, umut biriktiren sözler söyleyelim.

Kimliğimizi unutarak taklitle yaşamaya başladığımız ve değerlerimizi terk ettiğimiz zaman yıkıldık. Ayağa kalkmak için yeniden özümüze dönmeliyiz. *“Her defasında yıkılışımızın sebebi, benliğimizden kaçarak, Batı’nın taklitçiliğine sığınma sevdamızdır. Biz Batı’nın iki şeyini yanlış anladık; iki yüzünü tersinden gördük: İlmini ve ahlâkını. İlisle ahlâkın aynı kökten çıktıklarını bilemedik.”* Nurettin Topçu

Kur’an Hazreti Peygamberin kalbine indirilmiş, kalpten kalbe yayılmıştır. Yine kalplere tesir ederek yol olacak, selim kalbi fitrata döndürecektir. Maya ekşidi, bozuldu diyerek vazifeyi ihmâl etmek bize yakışmaz. Yol belli, usul belli. Yeniden Bismillah diyerek yola revan olalım, menzil neresi, hedef neresi diyerek sürekli boş tartışmalar yaparak vakit kaybetmeyelim. Bin söyleme bir eyle diyelim...

Türkiye’nin birçok yerinde ayağa kalkan ve yeniden bir şeyler yapmak gerekir diyen öncüler farklı isimler altında mücadeleye devam ediyorlar. İsimlerinin ne olduğundan ziyâde yüreklerde bıraktıkları tesirleri konuşmak gerekir. Modernizm insanlığın ruhlarını çölleştirerek umutları tüketme peşinde. Buna direnen, yeni yol inşa etmek için emek veren her çaba hürmete lâyıktır. Selâm ehlini kardeş bilenlere müjdelersun...

*Maya ekşidi, bozuldu
diyerek vazifeyi ihmâl
etmek bize yakışmaz. Yol
belli, usul belli. Yeniden
Bismillah diyerek yola
revan olalım, menzil
neresi, hedef neresi
diyerek sürekli boş
tartışmalar yaparak
vakit kaybetmeyelim.
Bin söyleme bir eyle
diyelim...*

Anadolu Ruhu'nu Diri Tutmak İçin Özümüze Dönmeliyiz

PROF. DR. MAHMUT EROL KILIÇ

Büyükelçi, IRCICA Genel Direktörü

Değerli hocam, Anadolu ruhu denilince tam olarak ne anlaşılmalıdır? Çok sade bir üslupla toprağın ruhu mu olur? diye sorulacak olsa cevabınız ne olur?

Toprak bu manada aslında tarafsızdır. Bizim geleneğimizde toprağı şereflendiren insandır. “Şerefü'l-mekân bi'l-mekin” derler. Toprak aslında nötrdür. Toprakta siz çok kaliteli ekim yaparsanız orayı mümbit hâle getirirsiniz. Ama zaman içerisinde o toprağı katledebilirsiniz de, çorak, kara toprak haline de getirebilirsiniz. Burada önemli faktör yine insandır. İnsanın kâmil oluşu veya nakıs oluşuyla doğru orantılı olarak ayağını bastığı o toprak da değerlendirilir. Bizim Anadolu dediğimiz toprağın bu manada toprak oluşundan kaynaklanan bir niteliği yoktur aslında. Üzerindeki insanlardan dolayı Anadolu ruhu oluşmuştur. Hatta şöyle söyleyelim, mesela İslam dünyasının en batısı olan Endülüs'ten orta doğuya doğru hicret etmiş olan Muhyiddin İbnü'l-Arabî isimli bir arif Mekke'de otururken “Kalk ve Anadolu'ya git!” emri almış ve Anadolu'ya gelmiştir. Ondan yaklaşık 100 sene sonra yine doğudan Evhadüddin-i Kirmânî isimli bir zat Anadolu'ya açılıp gelmiştir.

Yine aynı tarihlerde Belh'ten Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî aynı şekilde önce aile olarak Bağdat üzerinden Mekke'ye gelmişlerdir, Mekke gibi mübarek bir beldede kalabilecekken onlar da almış oldukları bir işaretle Anadolu'ya gelmişlerdir. Buradan şunu anlıyoruz ki Anadolu topraklarına nefes üfleyen, ruh üfleyen insanlar, kamiller olduğu zaman, irfandan ve hikmetten anlayan idareciler olduğu zaman doğal olarak irfan ve hikmet ilimleri oraya doğru meyletmiştir.

Kahire'den geçerken Muhyiddin İbnü'l-Arabî yemeğine zehir konularak öldürülmeye çalışılıyor, Bağdat'tan geçerken bazı sıkıntılar yaşa-

İlim iltifata tabiidir yani ilim kendine iltifat gösterilen yere doğru tabii olarak meyleder.

nıyor ama Anadolu'ya geldiği zaman Sultan tarafından şehrin 10 km. kadar dışına çıkıp karşılanıyor. İlim iltifata tabiidir yani ilim kendine iltifat gösterilen yere doğru tabii olarak meyleder. Binaenaleyh o yıllarda Anadolu'nun cazibe merkezi olması aslında o dönemde Anadolu coğrafyası üzerinde yaşayan idarecilerin ne kadar yüksek bir irfan ehli olduklarının da bir göstergesi.

Aynı çizgi daha sonra Osmanlı'da da devam etmiştir. Osmanlı'nın ta Osman Gazi'den başlayarak son yıllara gelinceye kadar padişahları, sultanları ariflere çok büyük kucak açmışlardır. Mesela Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde en önemli işlerinden bir tanesi olarak Şam'a uğrayıp Şam'da Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin kabrini bulmaya çalışmıştır ve bulduktan sonra da başının üstüne bir türbe, yanına bir cami, bir medrese, bir şifahane ve aşhane yaptırılması kararını vermiştir. Oradan da şunu anlıyoruz ki karşılıklı bir ilişki bu. Siz bu yaklaşımı sürdürürseniz o toprak mübarek oluyor ama siz oradan arifleri kovarsanız, bir zamanlar baş tacı ettiğiniz bu Kâmil insanları olumsuzlamaya başlarsınız onlar da yavaş yavaş terk-i diyar ederek başka yerlere doğru giderler, sonra siz de "göçtü kervan kaldık dağlar başında" diye ilahilerini söylemeye başlarsınız. Binaenaleyh Anadolu ruhu, Anadolu'nun kendi toprağından kaynaklamıyor. Toprak bildiğimiz toprak, kimyasal özellikleri itibarıyla ama oraya üflenen nefes çok önemli.

Şu anda Anadolu'nun hali nedir? Bu ruh devam ediyor mu ve bu ruhu devam ettiren saikler var mıdır? Bugüne dair ne söyleyebilirsiniz kıymetli hocam?

Mülk Allah'ındır, ancak tabii ki Anadolu insanının öncelikleri, merak ve ilgi duyduğu şeyler değişti. Bu değişme Müslümanım diyenlerde de çok, dindar olmayan seküler çevrelerde de aynı şekilde. Hepsi birden maneviyat ilimlerine ve maneviyat erbabına karşı olmuşlar. Çok enteresan bazı Müslümanlarla siyasal manada düşman olduğunu ileri sürdükleri laik çevrelerin maneviyat karşıtlığında örtüştüklerini görmekteyiz. Bazı Müslüman ilahiyatçılar ve bazı Müslüman yazar-çizerlerin Türkiye'de çok enteresan bir şekilde siyasal manada karşı olduklarını ileri sürdükleri pozitivist veya rasyonalistlerle aynı jargonu kullandıklarını görmekteyiz. Bu ciddi bir problemdir. Yani "Din hurafelerle dolmuştur, dinimizi ayıklamamız gerekiyor, hadisler çoğunlukla zaten uydurmadır, Kur'an bize yeter!" söylemleri Türki-

Bazı Müslüman ilahiyatçılar ve bazı Müslüman yazar-çizerlerin Türkiye'de çok enteresan bir şekilde siyasal manada karşı olduklarını ileri sürdükleri pozitivist veya rasyonalistlerle aynı jargonu kullandıklarını görmekteyiz.

ye'de pozitivist olan, rasyonalist olan din karşıtı çevrelerin dillendirdiği aynı iddialardır aslında.

Dinî ilimler maddeci olmak zorundadır, diye kitabın bir bölümüne başlık yapmış ilahiyatçı var mesela. Dinin ne olduğunu bilmiyor her şeyden evvel. Yani din maneviyattır dediğimiz zaman zannediyor ki biz dünyayı terk edeceğiz, böyle melekler gibi uçacağız. Zannediyor ki biz, din maneviyattır dediğimiz zaman dünyayı ihmal edeceğiz. Sanki Muhyiddin İbnü'l-Arabî dünyayı ihmal etmiş, sanki Mevlânâ dünyayı ihmal etmiş. Dünyayı en iyi güzelleştirenler dünyaya sırtını çevirenlerdir ama dünyaya hâkim olmaya çalışanlara dünya hâkim olmuştur. Bu paradoksu, bu ters ifadeyi anlayamıyorlar bir türlü. Dünyanın peşinde koştukça koşarsın ve yorulursun.

Muhterem hocam, dün bu ruhu besleyen maneviyat önderleri vardı. Bugün bu önderler yine var mı? Bu topraklara anlam katan ve bugünkü seyrini veren, bugün bu ruhu mayalamaya devam edenlerdir diyebilir miyiz?

Bunun olabilmesi için az evvel söylediğim gibi bir iltifat görmesi lazım, baş tacı etmeleri lazım. Allah'ın bâtın ismi de vardır, zâhir ismi de vardır. Zâhire çıkacak olan bâtıdır, bâtında ne varsa o zâhire çıkar. Dolayısıyla Allah dostları her zaman vardılar ve kıyamete kadar da var olacaklardır. Ancak zâhire çıkmalarının önünde engellerle karşılaşsalar geriye çekilirler, bâtında yer alırlar. Şu an Anadolu'da olan budur, çünkü revaç yani talep meselesi bu. Talep görmedikleri için istenmedikleri için varlar ama bâtıdadırlar. Ara ki bulasın. Bir de meydanda olup sırf çene dediğimiz, günün modası neyse, günün modası tasavvufsa tasavvuf yaparız, değilse başka bir şey yaparız diyen profesyonel tasavvuf satıcıları da var. Mevlana'ya göre diyet, Mevlana'ya göre oruç, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye göre ev bakımı, çiçek bakımı gibi saçma sapan böyle kitap yazarları

var. Eğer sufizm satıyorsa sufizm yaparız, diyenler var yani.

Hocam Anadolu'nun ruhu bir sekteye uğradı sanki. Modern dönemde bu iltifat kayboldu ve değersizleştirildi. Yeniden ruh üflenmeli, bu ruh devam etmeli elbette, peki bu nasıl olabilir?

Gayet belli, Allah Kur'an-ı Kerim'de insana ruhundan üflediğini söylüyor. Sizin dinî eğitim formatlarınız var, mesela İmam Hatipleriniz, İlahiyat Fakülteleriniz var veya Anadolu'da, Doğu Anadolu'da medreseleriniz var, bunların hiçbirinde müfredat içerisinde manevi ilimler yoktur. İslam dünyasının geneline bakalım. Şeriat Fakülteleri var Afrika'da, bazı zengin ülkelerin sponsorluğunda hiç birinde maneviyat dersleri yoktur. Hukuk dersleri vardır ve din dersleri vardır. Şeriat fakültelerinde, İslam üniversitelerinde okutulan din sadece linguistik (yani Arap dili edebiyatı) ve hukuktur. Nisa Suresi 113. ayette "Biz sana kitabı ve hikmeti indirdik." beyanında "hikmet"i indirdik diyor. Hikmeti bilmezsen kitabı bilemezsin. Peki hikmet nedir? Hikmet ilimleri diye bir ilim var mı müfredatta? Bizim Kur'an kurslarımızda var mı? Çocukları bol bol hafız yapıyoruz. O kadar çok hafızımız var ki asr-ı saadette bu kadar yoktu. Saygı duyuyorum, çok önemli bir vazife ama bugün artık yapay zeka ile hafızlık yaptırabiliyorsunuz.

Hâl ile yaşanmayan ilmin, sadece 'bilgi'nin 'ilim' kabul edilmediğini biliyoruz. Anadolu'ya bu manevi ruhu mayalayanlar hangi değerlerle hareket ettiler, bu ruhu nasıl üflediler? İlimle değil mi?

İlim bu zaten, nefes üfleyenlerin yaptığı ilimdir. İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendini bilmezsen bu nice okumaktır, diyen Yunus bunu sana çok güzel söylüyor zaten. Biz gelenekten koştuk, bugün Yunus Emre, Niyâzî Mısıri, Mevlana referanslı konuşan ne ilahiyatçı

var, ne İslamcı var, ne siyasal kişiler var. Çok enteresan yani bugün tırnak içerisinde İslamî yazar dediğimiz herhangi birisinin kitabını aldığınız zaman referans noktaları içerisinde, saygı duyuyorum, Heidegger’i görebilirsiniz. Nietzsche’yi görebiliyoruz Bergson’u görebiliyoruz ama Yunus’tan bir beyit göremezsiniz, Mevlana’yı göremezsiniz. Bu yabancılaşmadır. Kendimize dönmemiz lazım. Peki biz kimiz? ‘Bir ben var bende, benden içeri’ der Yunus. İşte “kendilik” bu demek. Seni sen yapan sendeki manevi emanet, ondan sonra senin sosyolojik özelliklerin gelir. Evet, Karamanlı olabilirsin, Amasyalı olabilirsin ama bunlar ikincil değerlerdir, metafizik değerler değildir.

Esas olan metafizik değerlerdir. Misal, insan-ı kâmil olmaktır birinci derecede önemli olan. Sen kâmil bir insan olabiliyor musun? Ona bak. Sen elinden, dilinden, belinden insanların emin olduğu bir insan tipi olabiliyor musun? Ondan sonra diyebilirsin ki ben Konyalıyım, ben Erzurumluyum ama o silindi gitti onun yerine ikame değerler öne çıktı. “Ben var ya ben, biz var ya biz”...

Kıymetli hocam, O ruhu diriltmek için yeneden öze dönmek gerekiyor o halde değil mi? Bu da öncelikle kendini bilmek, kendini tanımlamakla mümkün oluyor. Biz ne kadar kendimizi, değerlerimizi ve geleneğimizi tanıyoruz?

Türkiye Müslümanları geleneklerindeki dini eğitim formatından bihaber durumda maalesef. Osmanlı devletinin ilk medresesi İznik medreseleridir. İznik medreseleri başmüderrisi Davud el-Kayserî’dir. Davud el-Kayseri, Molla Fenari gibi kimseler İslam’ı nasıl anlıyorlardı ve nasıl yorumluyorlardı, bundan bihaberdirlere. Molla Fenârî’yi bugün bize sadece bir hukukçu bir mantıkçı olarak tanıtırlar oysa Molla Fenârî’nin muhteşem bir metafizik eseri olduğunu söylemezler nedense. Sadreddin Konevî’nin kitabı üzerine şerhi vardır. Bugün bir hukukçu, bir molla Sadreddin Konevî

okuyabilir mi? Davud el-Kayserî, Muhyiddin İbnü’l-Arabî’nin Fusûsu’l-Hikem’ini medresede şerh etmiş kişidir. Bugün hangi medresede Muhyiddin İbnü’l-Arabî’nin kitabı okunur? O hâle geldik. Bugün ben Müslüman’ım, diyenler de bu yabancılaşma içerisinde. Türkiye Müslümanı ne idüğü belirsiz bir İslam yaşıyor. Mesela başka ülkeler daha net bu noktada. İran’a gidiyoruz “Şii’yim” diyor. Şiilik nedir diyorsun, anlatıyor sana. Suudi Arabistan’a gidiyorsun “Vahhabî’yim” diyor. Nedir Vahhabilik, anlatıyor. Türkiye’ye geliyorsun Ehl-i sünnet olduğunu söylüyor, ama Ehl-i sünnet kavramının neyi ihtiva ettiğini bilmiyor. Çok karışık bir ortam var.

Taşköprülüzâde’nin “Mevzûâtü’l-Ulüm” isimli eserinde tasnif etmiş olduğu ilimler hiyerarşisinin yeniden incelenmesi gerekiyor. İncelemenin ötesinde bunun tercih edilmesi gerekiyor. Türkiye Müslümanları, buna vakıf ve derneklerimiz de dâhil, hiçbiri bu konulara yatırım yapmıyor. Çok güzel aşhanelerimiz var, fakirleri doyuruyorlar, öğrenciye burs veriyorlar, fakat fikri bir dünya görüşü yok. Dünyada en fazla vakfı, derneği olan Müslümanlar Türkiye’de. 3 kişi bir araya geliyor dernek kuruyor. Bir dernek, bir vakıf kurulur ama onun öncesinde bir fikir olur, dernek o fikrin derneği olur, çünkü dernek cesettir, bedendir o cesedin bir ruhu olur. Karşı değilim yani kalkıp öğrenci burs vermek fakire yardım etmek, bunlar güzel şeyler fakat din metafiziktir. Peygamber kimseye kitap hediye etmedi kendini ortaya koydu kendisi vardı ortada.

Güneşin altında yeni aranacak bir şey yok. Her şey belli, kendi doktrinimizi ortaya koymamız lazım. Doktrinimiz olmazsa sadece sloganlarla hareket ederiz. Kalıcı olmak istiyorsak bu şart.

10.yıl CIHANNÜMA

ve Anadolu Ruhu

Doç. DR. AHMET KESGİN

Bir sivil toplum kuruluşu olarak Cihannüma 10 yıl önce tarihteki yürüyüşüne başlamıştır. Bu yürüyüşe başlamasının çeşitli muharrikleri vardır. Bunlardan ilki ve belki de en temel olanı, onun tabii bir akışın tezahürü olmasıdır. Cihannüma'nın serencamında yatan temel vurgu tam da budur. Cihannüma, Anadolu denen toprak parçasının bir manası var ise, o manaya yaslanan bir mirasın emanetçisidir. Peki Anadolu'nun manası nedir?

Anadolu, kelime manası itibariyle doğu, gündoğumu demektir. Kelime anlamının ötesinde ise insan için binlerce yıldır toprakları üzerinde teşkil eden bir mana ve mayanın adası olarak telaffuz edilir. Üzerinde pek çok siyasi birlik kurulmuş ve yıkılmış olmasına rağmen her birinin Anadolu manasının akışına az veya çok katkısı olmuştur. Yüzyıllar boyu birbirinden farklı geçmişlere sahip topluluklar Anadolu'da yaşamış, siyasi birlik oluşturmuşlar ve bunların tabii sonucu olarak birbirlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemişlerdir. Bunun sonucunda öne çıkan bir Anadolu ruhu tecelli etmiştir: Farklılıkların birlikteliği. Bu tecrübe Anadolu'nun en eski tecrübelerinden birisi olarak öne çıkar. Çeşitli

topluluklar tıpkı küçük nehir kolları gibi birbirleri ile akmış ve Anadolu ruhuna dönüşerek o manayı kurmuşlardır ve adına insanlık denen Anadolu deryasını oluşturmuşlardır. O sebeple Anadolu toprakları, kendi üzerinde bu şekilde oluşan mirasa refakat etmektedir. Ona yönelen her dimağ, katman katman bu mirasın izlerini görebilir. Bazı katmanlarda mirasın manzarası farklılaşsa da bu farklılık yüzyededir. Daha derinlerinde ise bu katmanları besleyen ve onlara alışkanlık kazandıran kurucu unsurlar dikkat çeker. Bütün bu süreçte Müslümanlar, Türkler Anadolu'nun kapılarını açtıklarından bu yana ana katmanlardan birisi olarak katkı sunarlar.

Farklılıkların birlikteliği, hâkim unsurun buna imkân sağlaması ile mümkün olur. Bu imkân dünya üzerinde çok az zeminde mümkün olabilmıştır. Örneğin bu alışkanlık Avrupa topraklarına son derece yabancıdır. Devraldıkları miras farklılıkları ötekileştiren insan mirasıdır. O sebeple kendi içinde ötekisi olarak tanımladıklarına acımasız davranışları gibi farklı dünyaları keşfettiklerinde kurdukları sömürge imparatorluklarının bedelini de insanlığa ağır bir şekilde ödettirmişlerdir. Zira miras, farklılıklardan arınmaya dair bir alışkanlık idi ve gittikleri her yerde bu en acımasız bir şekilde uyguladılar. Bununla birlikte farklılıkların birlikteliği Anadolu'nun en mümeyyiz niteliklerinden birisi olarak öne çıkar. Son bin yıldır bu topraklarda bu durumu yöneten hâkim unsur Selçuklu ve Osmanlı'dır. Bu iki büyük tecrübe Müslümanlara ait idi. İslâm, bu süreçte kurucu ana unsur olarak bu iki egemenin zihniyet dünyasında belirgindir. Ortaya çıkan tasavvur ile mimariden insani münasebetlere hemen her zeminde birliktelikler mayalanmış ve farklı olanlar birlikte yaşamayı eşyanın tabiatı haline getirmişlerdir.

Anadolu'daki esas miras budur ve bu birlikteliği sağlayan mana Anadolu ruhunu oluşturur. Şimdi bu mirasın izini bazı değerler üzerinden takip edelim. Zira bu miras bugün Türkiye'nin mirasıdır ve Cihannüma da bu mirasın şura dönüşmüş hali ve kurumsal adıdır.

Adalet, insanlık tarihi kadar eski bir meseledir. Zira yeryüzünde insanın değil insanların yaşamasının tabii sonucu olarak adalet temeldir. Bir ahlâkî fazilet olarak adalet, metinlerde özellikle ahlâk üzerine tefekkür edilmiş metinlerde her daim ana meselelerden birisidir. Allah, kelamı olan Kur'an-ı Kerim'de, adalet konusunda emredicidir. Önemli olduğunun öne çıkartılması ötesinde emreder. Böylece beşerî münasebetlerde insanlar adil olmak zorundadır. Davranışlarını bu teraziye göre ayarla-

Anadolu, kelime manası itibarıyla doğu, gündeğümü demektir. Kelime anlamının ötesinde ise insan için binlerce yıldır toprakları üzerinde teşkil eden bir mana ve mayanın adası olarak telaffuz edilir.

mak, hüküm verirken kesin olarak adil olmaya çabalamak zorundadırlar. Bu bir ilahî emirdir. Bu emrin hukukî ve elbette ahlâkî metinlere kaynaklık ettiğini söyleyebiliriz.

Adalet geçmişte yaşamış her topluluk için önemlidir ve metinlerinde bunları işlediklerini de görüyoruz. Birliktelikler için ise en önemli meşruiyet kaynağıdır. Müslüman için ilahî bir emir olması hasebiyle bunu aramak ayrıca bir inanç meselesidir. Kendini bununla tahdit etmek zordur. Adalet bir hukukî ve siyasî değer iken aynı zamanda ahlâkî bir fazilettir de. Bunun sonucunda adalet bir olgu ve mefkure olarak bu topraklarda en kıymetli uygulama ve değer olarak öne çıkar. Eksen değeridir. Bu temel eksen etrafında diğer bütün değerler ve varoluş biçimleri anlamlı hale gelir veya getirilir.

Farklılıkların birlikteliği meselesi ayrıca komşuluk anlayışı ile tahkim edilmiştir. Öyle ki, *“komşusu aç iken tok yatan bizden değildir”* sözü zihniyet oluşumuna büyük katkısı olmuştur. Komşunun farklılığının hiçbir önemi yoktur. Komşu, yalnızca komşu olmaklık durumundan dolayı değerlidir. Farklı olanların komşulukları bu sebeple Anadolu manasına en büyük katkıyı sunar. Bu mayanın bariz bir şekilde nasıl tezahür ettiğini görmek için buhran dönemlerine bakmak yeterlidir. Zira o dönemlerde ortaya çıkan ahval, toplumların aslının tezahürünü bariz bir şekilde inkişaf ettirir. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası, kurumlar dışında Türkiye’de hemen herkesin kendiliğinden harekete geçmesi ile ortaya çıkan manzara görülmeye değerdi. Elbette dünyanın bütün farklı toplumları bu büyük acıya ortak

olmak için ellerinden geleni yapmaya gayret ettiler. Ancak Türkiye’de insanların, destansı mücadelesi sözünü ettiğimiz mananın tezahürüydü. İşte böyle zamanlarda katmanlarda bulunan o maya tezahür ediyor ve süreci ilmek ilmek dokuyor.

Son 250-300 yıldır, Dünya gezegeni üzerinde hakim olmaya başlayan batı merkezli siyasi (*güçlü olmak*), iktisadi (*çıkar*) ve ahlâkî (*faydacılık/yararculuk, ödev ve hazcılık*) tecrübe ve alışkanlıklar sebebiyle Anadolu ve elbette dünyanın geri kalanı bu eksen etrafında hem fikrî hem de fiilî olarak halkalanmaya başlamıştır. Sonuçta Anadolu’nun sahip olduğu miras -yerinde duruyor olmasına rağmen- bu eksen tarafından sürekli olarak taciz edilmektedir. Topluluklar çeşitli ithal mefkureler, dolayısıyla tecrübeler ile kendilerini tanımlar haldedir. Dahası ithal ideolojiler yanında ikame ideolojiler etrafında siyasi hareketler inşa etmişlerdir.

Güçlü olmayı, haklılık ile eşdeğer gören bir zihniyetin temelini oluşturan esas tahkim edici muharrik çıkar ve imtiyazdır. Bir akışta çıkar var ise, o işin katma değerine sahip olmak isteyen güçlü olan kişi, kurum artık onu almada imtiyazlıdır. İmtiyaz, güç sahibi zadegan tarafından hak olarak görülür. Bu değerler ekseninde inşa olmuş ve kendini bunlar ile meşrulaştırarak tahkim eden zihniyete karşı elbette bizim asrımızda da meydan okumalar oldu, olmaktadır. Bu meydan okumaları yapanlar, köklerini ne kadar derine götürebiliyorlar ise o kadar büyük bir meşruiyet zemini tahkim edebilmektedir. O sebeple bu topraklardan yükselen bir hareket ve ses, o kadar güçlü bir karşılık bulmakta ki, dünya üzerinde pek çok yerde heyecanlara yol açmaktadır. Zira ortaklaşa bir şekilde aynı şeye maruz kalma yanında yukarıda zikrettiğim ruhun (*mananın*) tarihsel olarak karşılığı vardır. Anadolu denenmiştir ve tarihteki yeri ise ikna edici düzeyde meşrudur.

İşte Cihannüma bu Anadolu maya ve manasının yaşayan şuur halidir. On yıl önce üç-beş insan bir araya gelerek “*nerede kalmıştık, hareketlerin hiçbir yere gitmiyoruz*” derken aslında hem kendi kişisel tarihlerine hem yaşadıkları asrın nöbetini tutan hareketlerinin meydan okumalarına hem de bu büyük Anadolu manasının emanetini devralmaya karar vermiştir. Kişisel tarihleri açısından gençlik

yıllarında tanıştıkları bu derinliğin siyasi yürüyüşteki karşılığı “dünyada adalet temelli bir nizam” talebi ve teşkilatlanması idi. O tarihlerde Milli Gençlik Vakfı olarak temsil edilen bu şuur hareketi, daha sonra batılılaştırılmış mukallit ve seküler politik, askerî ve yargı zadeganı tarafından devlet eliyle sekteye uğratılmıştı. Ancak o hareket yalnızca lebiderya değildi ve Anadolu deryasının derin katmanlarından beslenmesiyle çok geçmeden yeniden yatağını bulmakta ve bu sefer Cihannüma olarak tecelli etmektedir. İşte Cihannüma’nın kökleri günümüz ile bu minval üzere buluşmaktadır. 10 yıldır kendi yürüyüşünde çeşitli katmanlar oluşturarak tarihteki yerini tekrar almakta ve tarihe en azından bu şuurun mümessilleri olarak tekrar dönüşün adımlarını atmaktadır.

Bu sebeple Cihannüma öncelikle ve özellikle Anadolu’nun sahip olduğu mirasın emanetçisidir. On yıldır, kendini bu mirasın bekçisi gibi görmesiyle birlikte sınırlarını bilir. Her şeyden önce bir sivil toplum hareketidir. Kökleri bu kadar derinlere gitmesine rağmen sınırları, kendi yaşadığı zamanın meşruiyet zeminidir ve sivil toplum hareketlerinin faaliyet alanlarının ikamesi ile tahdit edilmiştir. Öncelikle Türkiye’nin sözünü ettiğimiz Anadolu mirası ile tarihe geri dönüşüne şahitlik ederken buna bütün gücü ile katkı sunma çabasıdır. Bütün sivil toplum hareketlerinin hayrına omuz vererek motor olma niyetinde ve yürüyüşündedir. O sebeple iyiye taalluk eden her harekete elinden ne geliyor ise destek olmayı kendisine şiar edinmiştir. Önce ahlâk ve maneviyat onun Anadolu mirasından tevarüs ettirdiği en önemli şiarıdır. Bu şiarın siyasî, ahlâkî bir şuur halinde oluşması ve olgunlaşmasında katkı yapanları, Anadolu ruhunun tecellisi olarak kabul eder ve onlara minnettarlığını yüreğinde taşır.

Ahlâkı hiçbir şeye vesile kılmaz. Aslolan ahlâktır, ancak bu ahlâk Anadolu’da ‘iyi’ce insan ve kandil haline gelmiş olan Müslüman tefekkürün zikrettiği ve inşa ettiği ahlâktır. Başka bir ifade ile fiilen yaşanabilir

bir ahlâktır. Cihannüma'nın esas teklifi, bu ahlâk ile insanlığın kendi katmanlarını yine mutlak iyi istikametinde inşa etmektir ve bunun için aracı haline gelebilmeğdir.

Bu 10 yıllık süreçte kendi içinde samimiyetini, ciddiyet ve cesaretini de ortaya koymaktadır. Anadolu'nun nefes alan her yanına ulaşma gayretinde ve o nefesleri ortak kubbe altında toparlayarak yeniden kendi eksenine ciddi bir heyecan getirme çabasındadır. Aynı istikamete yönelmiş olan diğer paydaş ve nehirlerin bir ana yatağa yönelmesini arzulamakta ve bunun için elinden geleni yapmaktadır. Nice kıymetli dimağı keşfetmeye devam etmekte ve onların da birbirlerini keşfetmelerinin imkanını oluşturmaktadır. Anadolu mayası, manası her ne ise Cihannüma onun emanetçisi olarak zaman sayacındaki yerini almış ve Anadolu ruhu istikametinde hareket halindedir. Hem ona yaslanır hem de ona katılır. Katılırken de katkısını yapar. Katkısı, entelektüel derinliğı ile de görünür olmaya başlamıştır.

Sonuç olarak Cihannüma, insanlığın Anadolu adasında yanan bir kandili bir meşaleye dönüştürmek ve onu adalet ekseninde önce kendi dünyasında ve daha sonra bütün dünya mahallelerinde yanacak bir hakikat olarak vaz ederek teklif eder. Bunu da attığı adımlar ile tahkim etmek ister. Dünya üzerinde yaşanan bütün farklı tecrübelerin bir arada yaşamasının imkanını bünyesinde taşıyarak gösterir. Bu imkân elbette Anadolu ruhu olarak tecelli eden imkândır. Cihannüma, bu ruhun emanetçisi ve bunu insanlığa teklif eden bir hareket olarak Anadolu ruhundan neş'et etmiş ve bugün dünyanın her köşesinde. 10. Yılında Cihannüma Derneğı, bugün dünyanın her yerinde bir mazluma dokunma gayretinde olmasını işte bu ruha borçludur. Önce ahlâk ve maneviyat ve yeryüzünde adil bir nizam kuruluncaya kadar çaba sarf etmek onun iki temel düsturudur. Uzak gayesi ise tam olarak işte budur.

İslam'ın Yardımlaşma Çağrısına Çalınan Anadolu Mayası; Fedakârlık

PROF.DR. ABDULVAHAP ÖZSOY

Atatürk Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Gerek Kur'an-ı Kerîm gerekse Hz. Peygamber'in hadislerinde yer verilen önceki ümmetlere dair kıssaların bize verdiği en önemli mesajın; din ile olan münasebetimizde karşılaşacağımız muhtemel problemlere karşı uyanık olma hassasiyeti olduğunu söyleyebiliriz.

İslam'ın tebliğ edildiği andan itibaren Cahiliye Dönemi'nde bir cazibe merkezi hâline gelmesini, insanların akın akın bu yeni dine girmelerini temin eden en önemli özelliğinin yardımlaşma anlayışındaki devrim niteliğindeki yaklaşımının olduğu söylenebilir. Günümüz açısından da oldukça değerli olan bu yaklaşımın evrensel boyutta yaygınlaştırılmasının dünyanın daha yaşanılabilir bir yer hâline gelmesi açısından çok önemli bir vizyon ortaya koyacağını ifade etmek gerekir. Gerçi ülkemizde var olan İHH, Deniz Feneri, İddef, Hüdayi ve Cansuyu gibi vakıflarımızın bu misyonu ortaya koyan çok önemli çalışmalarının olduğunu sevinerek müşahede etmekteyiz. Diğer taraftan devletimizin de gerek TİKA ve Kızılay gibi kurumlarıyla gerekse ilgili vakıf ve derneklere verdiği destekle bu misyona uygun hareket ettiğini de görmek bizleri mutlu ediyor. Ancak dünyada var olan o kadar çok zulüm ve haksızlık karşısında âb-ı hayat mesabesinde bu faaliyetlerin ancak bir can suyu olarak kaldığını, bu anlayışın başta İslam dünyası olmak üzere tüm insanlığa mal edilmesi gerektiği izahtan varestedir.

Hız. Peygamber'in İslam tebliğine başladığı Mekkeî Araplar arasında da yardımlaşma anlayışının olduğu bilinmektedir. Ancak bu dönemin Cahiliye Dönemi diye adlandırılmasında önemli bir ölçek olan, birçok İslami ve insani kavramın içini boşaltma ve bunları kendi heva ve hevesine göre yeniden anlamlandırma şeklindeki manipülatif tavrın yardımlaşma anlayışının dönüşümünde de etkili olduğu görülmektedir. Gerek Kur'an-ı Kerim gerekse Hız. Peygamber'in hadislerinde yer verilen önceki ümmetlere dair kıssaların bize verdiği en önemli mesajın din ile olan münasebetimizde karşılaşacağımız muhtemel problemlere karşı uyanık olma hassasiyeti olduğunu söyleyebiliriz. Hız. Peygamber'in İslam ümmetinin de önceki ümmetlerin düştüğü hatalara aynısıyla düşebileceği, hatta onların kertenkele deliğine girdiklerini görseler onlar gibi Müslümanların da bu tür işler yapabileceğine dair bir uyarısı bu anlamda önemlidir. Zira Buhârî ve Müslim tarafından rivayet edildiğine göre Ebu Saîd el-Hudrî (ra.) Allah Resulü'nün (sas.) şöyle buyurduğunu aktarmıştır: "Sizler karşı karşı, arşın arşın sizden öncekilerin yolunu izleyeceksiniz. Onlar kimsenin giremeyeceği küçük bir kertenkele deliğine girmişseler, siz de onları takib edeceksiniz." (Hız. Peygamber'in gelecekle ilgili bu ürpertici açıklaması üzerine biz sahabilere) sorduk: "Ya Rasulallah! (İzlerini takib edeceğimiz bu topluluklar) Yahudiler ve Hristiyanlar mı olacak?" Şöyle buyurdu: "Ya başka kimler olacaktı?" (Buhârî, Enbiya 50; Müslim, İlm 6). Bu hadiste Hız. Peygamber aslında insanların içindeki manipülasyon tavrının, formu değişse de özü itibarıyla benzer olduğuna işaret etmektedir.

Bu noktada acaba İslam dini de tahrif edilecek mi? şeklinde bir istifham oluşabilir. Ancak gerek Allah azze ve celle'nin "Bu zikri biz indirdik, onu koruyacak olan da biziz." (Hicr, 15/9) buyurarak bu dini koruyacağını ifade etmiş olması gerekse Hız. Peygamber'in "Ümmetimden Allah'ın emrini yerine getiren bir topluluk sürekli bulunacaktır. Onlara muhâlefet edenler asla onlara zarar veremeyecektir. Allah'ın kıyamet emri gelinceye kadar bu topluluk insanlara karşı böyle galip hâlde bulunacaktır." (Buhârî, Menâkıb 28, Tevhid 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/101.) şeklindeki beyanları bu ihtimali ortadan kaldırmaktadır. Böylece İslam ümmetinin diğer ümmetlerden farkının içlerinde kıyamete kadar hak üzere bulunacak bir topluluğun mutlaka bulunacağını ilahi garantiye alınması olduğu söylenebilir. Şayet bu ilahi garanti olmasaydı bizim de önceki ümmetler gibi dinimizi tahrif etmemiz kaçınılmaz olacaktı. Dinlerin tahrifinde Kuran'da yer alan en önemli manipülasyon yöntemlerinden biri de işte bu kavramların içeriklerinin dönüştürülmesidir. Bu çerçevede Yahudilerin kelimelerin anlamlarıyla oynamak şeklinde bir tahrif/manipülasyon yöntemini kullandıkları anlaşılmaktadır (Mâide, 5/13). Günümüzde

İslam ümmetinin diğer ümmetlerden farkının içlerinde kıyamete kadar hak üzere bulunacak bir topluluğun mutlaka bulunacağını ilahi garantiye alınması olduğu söylenebilir.

hâlen daha manipülasyonu dünyada sistemli bir hâle getiren medya sektörünün başat aktörlerinin siyonist Yahudiler olması bu açıdan dikkat çekicidir. İşte Cahiliye Dönemi'nde de Hz. İbrahim'in tebliğ etmiş olduğu ilahi hakikatlerin; inanç, ibadet ve ahlak esaslarının bu şekilde tahrif edildiği ve Hz. Peygamber'in bu sebeple, tahrif edilen, içi boşaltılan kelime ve kavramların aslını ortaya koymak için gönderildiği söylenebilir.

Cahiliye Dönemi'nde yardımlaşma anlayışının da bu çerçevede içinin boşaltıldığı, farklı bir alana evrildiği görülmektedir. İnsanlar kabileciliğin hâkim olduğu bu cahilî toplumda yardımlaşmayı da kendi ırk, kabile ve aşiretleriyle sınırlı hâle getirmiş, başkalarının ihtiyaçlarıyla ilgilenmemişlerdir. Cahiliye Dönemi'de inanç alanında nasıl Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği perspektifin Haniflik şeklinde cılız bir temsili söz konusu olmuşsa aynı şekilde Hz. Peygamber'in de içinde yer aldığı Hilfü'l-fudûl girişiminin de içi boşaltılmamış bir yardımlaşma anlayışının ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Hatta Hz. Peygamber risalet görevinden sonra da aynı girişim söz konusu olsa tekrar elini taşın altına koyacağını ifade etmiştir. Bu meyanda şöyle buyurmuştur: *"Abdullah b. Cud'an'ın evinde yapılan antlaşmaya ben de katıldım. Benim için o antlaşmada bulunmak, kırmızı tüylü deve sürülerine sahip olmaktan daha sevimlidir. Orada Hâşim, Zühre ve Teym oğulları denizler bir kıl parçasını ıslatacak kadar suya sahip oldukça mazlumlarla birlikte olmaya ant içmişlerdir. Ben o antlaşmaya bugün dahi çağrılısam icabet ederim."* (İbn Hişâm, *es-Siretu'n-nebeviyye*, 1/111).

Bununla birlikte yardımlaşma anlayışının cahiliye Dönemin'de kabile ve ırk merkezli bir iç destek mahiyetine dönüştüğü görülmektedir. Ancak İslam ile birlikte yardımlaşma kavramı da aslına rücu ettirilmiş ve mazlum olan herkese, yardıma ihtiyacı olan sadece insan değil, bütün canlılara yönelik bir erdem olarak belirlenmiştir. Bu mahiyetteki ayet ve hadislerin sayısı hem çok hem de genel çerçevesi

herkes tarafından bilinmektedir. Ancak en son ifade etmiş olduğumuz bütün canlılara yönelik yardım etmeyle ilgili şu iki rivayet İslam'ın yardım mefhumuna bakış açısının ne kadar çağlar üstü olduğunu göstermesi açısından oldukça önemlidir;

1- Hz. Peygamber (sas.) şöyle buyurdular: *"Bir adam yolda, yürürken susadı ve susuzluğu arttı. Derken bir kuyuya rastladı. İçine inip susuzluğunu giderdi. Çıkınca susuzluktan soluyup toprağı yemekte olan bir köpek gördü. Adam kendi kendine 'Bu köpek de benim gibi susamış.' deyip tekrar kuyuya inip, mestini su ile doldurup ağzıyla tutarak dışarı çıktı ve köpeği suladı. Allah onun bu davranışından memnun kaldı ve günahlarını affetti"*. Rasulullah'ın (sas.) yanındakilerden bazıları *"Ey Allah'ın Rasûlü! Yani bize hayvanlar (a yaptığımız iyilikler) için de uhrevi bir karşılık mı var?"* dediler. Hz. Peygamber (sas.); *"Evet! Her 'yaş ciğer' (sahibi) için uhrevi bir karşılık vardır."* buyurdu. (Buhârî, Şirb 9, Vudû 33, Mezâlim 23, Edeb 27; Müslim, Selâm 153).

2- İbni Ömer'in (radiyallahu anhumâ) rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *"Bir kadın, eve hapsettiği bir kedi yüzünden cehenneme gitti. Kediye hapsederek yiyecek vermemiş, yeryüzünün haşeratından yemeye de salmamıştı."* (Buhârî, Bed'ül-halk 17; Müslim, Birr 151).

Görüldüğü gibi İslam yardım kavramının içini asli çerçevesine oturtmuş ve temelini Allah'ın yarattığı tüm varlıklara karşı şefkat şeklinde belirlemiştir. Dolayısıyla bu yardım anlayışının dini, dili, ırkı, cinsiyeti ve insan olup olmaması gibi bir kriteri yoktur. Mazlum ve yardıma muhtaç tüm varlıklar, Allah'ın halifesi olan ve gücü yeten insana zimmetlenmiştir. Hz. Peygamber'in ortaya koyup temelini attığı bu yardım anlayışı daha sonra kurumsallaşmış ve İslam medeniyetinin diğer medeniyetlerden ayrışmasında başat rol oynayan vakıf müesseseleri geliştirilmiştir. Bu noktada 600 yıl boyunca dünyaya adaletiyle nizam veren Osmanlı'nın bir vakıf medeniyeti olduğu dillere pelesenk edilmiş bir ha-

kikattir. Bu vakıfların yelpazesine bakmak İslam'ın yardım kavramını nasıl algıladığını göstermesi açısından yeterli olacaktır. İşte bu vakıflardan destek sağladığı alanlardan bazıları şunlardır; Cami, mescid, tekke, zâviye ve türbelerin inşâ ve bakımı, kuyular, su yolları, su kemerleri, çeşme ve sebiller; aşevleri, çocuk emzirme ve büyütme yuvaları; efendileri tarafından azarlanmaması için, hizmetçilerin kırdıkları kâse ve kapların yerine yenilerini almak; yaşlı ve kimsesiz hanımları korumak; yetim kızlara çeyiz hazırlamak; kanadı kırık leyleklerin bakımı (bkz. *Tarihte İlginç Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2012*).

Hız. Peygamber'in Fedek arazilerini vakfederek ihdas etmiş olduğu bu yardımlaşma anlayışının kurumsallaşmış halini bir medeniyet enstrümanı hâline getirmenin bizlere nasip olduğunu tahdis-i nimet kabilinden ifade etmek yanlış olmasa gerektir.

Bu millet tarihin her döneminde yardıma muhtaç olanlara elinden gelen her türlü katkıyı sağlamak hususunda destanlar yazmıştır. 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli vuku bulan asrın felaketi dediğimiz deprem afetinde de millet olarak bu anlayışı bir kez daha ortaya koymuş bulunmaktayız. Bu destansı çaba Hız. Peygamber'in ortaya koyduğu yardımlaşma perspektifinin Anadolu insanının katmış olduğu fedakârlık mayasıyla birleşmesi neticesinde ortaya çıkmıştır. Anadolu insanını diğer coğrafyalardan ayıran en önemli özelliklerin başında Hız. Peygamber'e olan katıksız sevgileri ve kıymet verdikleri şeylere karşı ortaya koydukları nihayetsiz fedakârlık duygularıdır. Bu ikisinin birleşmesi bizi yıkılmaz bir kale hâline getirmektedir. Elbette bu iki duyguyu besleyen başka köşe taşı değerlerimizin olduğunu da ifade etmek gerekir. Bunların başında musibet anlarında sarılmış olduğumuz tevekkül ipi gelmektedir. Hem musibete uğrayan insanımız hem de varıyla yoğunla yardıma koşan Anadolu insanının bu tevekkül anlayışıyla hareket ettiğini bir kez daha bu deprem sebebiyle tescillemiş olduk. Deprem bölgesine intikal eden ekiplerin ilk karşılaştıkları ve yaşadıkları şok hâliyle anlam veremedikleri şey insanların yaşamış oldukları sarsılmaz tevekkülleri olmuştur. Buna dair herkes gerek görsel gerekse sosyal medya aracılığıyla onlarca hikâye okumuş ve izlemiştir. Diğer taraftan çocuklarının ekmek parasını depremzedelere gönderen teyzelerin yaslandıkları en sağlam dayanağın da işbu tevekkül duvarı olduğu görülmektedir.

Rabbim bizleri bir daha bu büyüklükte musibetlerle imtihan etmesin! Bize nasip etmiş olduğu bu yardımlaşma ve fedakârlık anlayışını çocuklarımıza, torunlarımıza ve bizden sonraki nesillere de aktarma imkânı versin! Bizleri müttakilere imam eylesin, hak ve hakikatten ayrılan nesillerin ataları eylesin! Amin, Amin, Amin...

Anadolu insanını diğer coğrafyalardan ayıran en önemli özelliklerin başında Hız. Peygamber'e olan katıksız sevgileri ve kıymet verdikleri şeylere karşı ortaya koydukları nihayetsiz fedakârlık duygularıdır.

Anadolu Ruhunda Dayanışmanın Söze Yansıması

EROL ERDOĞAN

MİLLETİ tanımlayan bir hususiyetten söz ediyorsak, o hususiyet, çalışma hayatı, insan ilişkileri, eğitim, sanat, üretim, ticaret, çarşı pazar gibi hayatın her boyutunda maddi manevi, somut soyut, kişisel toplumsal olarak kendini tezahür ettirir. Milleti tanımlayan hususiyetlerin bütününe veya ayırt edici bütünlüklerine ruh diyebiliriz. Ruh, bazen somut olarak görülür, bazen varlığını hissettirir, bazen de onu sonuçlarından anlarız.

Dayanışma ruhu, Anadolu coğrafyasının temel vasıflarından biridir. Dayanışma aynı zamanda, topluma ait değerlerin sonuçlarındandır. Dayanışma tercihtir, ahlaktır, erdemdir.

Bir milletin ruhunu, en çok dilinden, sözünden, edebiyatından anlarız. Harf, hece, kelime ile pişen ruh, kendini hayatın farklı alanlarında inşa etmeye başlar. Söz çeşitlidir; kelimedir, deyimdir, atasözüdür, şiirdir, şarkıdır, türküdür.

Dayanışmanın Kelimeleri

Dayanışma ahlakımızı ve kültürümüzü yansıtan kelimelerimiz çoktur. Benzer gözüke de nüansları vardır. Dayanışma kelimesinin hemen yanına yardımlaşma ve paylaşma kelimelerini ilave edebiliriz. Sonrasında paydaşlık, imece, iyilik, ikram diyebiliriz. Dayanışmacı kelimelerimizi ihsan, lütuf, infak, sadaka diye sürdürebiliriz.

Bir de hemhâl var ki, dostça halleşmenin ifadesidir. Hemhâl olmak kolay değildir, önce aklen anlamak sonra da tavır ve tutum olarak hâl ortağı olmak gerekir.

Dayanışma ruhu, Anadolu coğrafyasının temel vasıflarından biridir. Dayanışma aynı zamanda, topluma ait değerlerin sonuçlarındandır. Dayanışma tercihtir, ahlaktır, erdemdir.

Diğerkâm kelimesi de hemhâle yakın bir anlama sahiptir. Diğerkâmlık, insanın çıkar gözetmeden veya ödül beklemeden, bazen de bedel ödeyerek ya da masraf yaparak, başka insanların veya toplumun iyiliği için çalışmaktır. Yeni sözlüklerde, diğerkâmlık kelimesi özgecilik, esirgemezlik, elcılık gibi kelimelerle de açıklanmaktadır.

İsar ise bambaşka bir hâldir. İsar ile dayanışan ile dayanışılanın ayırt edilemeyecek kadar aynıleşmesi gerçekleşir.

Sadaka ise karşılıksız dayanışmanın, içten iyiliğin ve hayırseverliğin adıdır. Sadaka-i cariye ise asırlarca kuşaktan kuşağa devam edecek ırmak misali bir dayanışmadır. Akar da akar, dere tepe gider, her çağda başka insanlara can suyu olur.

İmece apayrı bir kelimedir; kitabı bile yazılabilir. İmece dayanışmanın kiteselleşmiş hâlidir, müthiş bir költürdür, Anadolu'nun has tavrıdır. Kaynaklarda anlatıldığına göre, köylerde suyolları ve kanalizasyonunun yapılması, yol açılması, meranın temizlenmesi, düğün yerlerinin kurulması, okul ve camii inşaatı ile buraların tamiri, okul ve cami ile köy odasına yakacak odun kesilmesi, köye gelen misafirleri ağırlamak gibi pek çok iş imeceyle gerçekleştirilmiştir.

İmecenin bir boyutu da salmadır. İmece için para gerekiyorsa bu para salma ile toplanır. Salma, kişiden çok ailenin katkısıdır. Her aile, ölçüsü oranında maddi katkı sağlar. Hukuken olmasa da örf olarak zorunludur bunu ödemek. İmecenin köy veya kasabalarda yazılı olmayan, herkes tarafından kabul gören, bir hukuku ve töresi vardır.

İmecenin bir türü de sığırtmaçlık veya keşiktir. Köylülerin bütün hayvanları birlikte otlaklara götürülür, gün boyu karınlarını doyuran hayvanlar, akşam kendi ahırlarına bırakılır. Bu bazen, masrafları ortak karşılanan sığırtmaçlarla bazen de köylülerin dönüşümlü keşik yöntemiyle yapılırdı.

Son yılların revaçta olan kelimelerini de listemize dâhil edelim; Empati, duygudaşlık, toplum yararı, paydaşlık, gönüllülük...

Gönüllülük güzel bir kelime. Gönülden olanı, gönüllüce yapılanı anlatmaktadır. Empati ise dayanışmanın, iyiliğin, el vermenin ilk adımudur. Empati olmadan, dayanışmaya ihtiyacı olanı anlayamayız, fark edemeyiz. Empatiyle başlayıp dayanışma, yardımlaşma, paylaşma ile devam edilmeli.

Dayanışmacının Kelimleri

Dayanışma varsa, dayanışmacı vardır. Onların da kelimeleri var. Mesela gönüllülük faaliyetinde bulunana gönüllü, iyilik yapana iyiliksever, hayır hasenat yapana hayırsever, yardım yapana yardımsever, hamilik yapana hami veya hamiyetperver, bağış yapana bağışçı, vakfedene vâkıf diyoruz.

Diğerkâmlık, insanın çıkar gözetmeden veya ödül beklemeden, bazen de bedel ödeyerek ya da masraf yaparak, başka insanların veya toplumun iyiliği için çalışmaktır.

Ensar ve muhacir ikilisini de dayanışma kültürünün tarihi kelimeleri olarak listeye ekleyelim. Yüz yıl önce yaşansa da, ensarlık ve muhacirlik anlayışı günümüze de ışık tutuyor, ilham oluyor.

Vakıf başlı başına bir tarihin adı. Zaman zaman, bu tarihi serüvenimizi “vakıf medeniyeti” diye de tanımlarız. Hem de öyle ilginç vakıflar var ki “Helal olsun atalarımıza!” dedirtiyor.

Birlikte yol gidenlere yoldaş, birbirlerine arka çıkmada ve kollamada dayanışma içinde olanlara arkadaşı, gönülden dost olanlara da gönüldaş deniliyor. Dayanışma anlamını da içeren -daş eki ile biten omuzdaş, ülküdaş, sırdaş, paydaş gibi başka kelimelerimiz de var.

Ensar ve muhacir ikilisini de dayanışma kültürünün tarihi kelimeleri olarak listeye ekleyelim. Yüz yıllar önce yaşansa da, ensarlık ve muhacirlik anlayışı günümüze de ışık tutuyor, ilham oluyor.

Bir kelimedenden daha bahsedeceğim. Bu kelime başka kültürlerde var mı bilmiyorum ama olağanüstü bir dayanışmanın, dostluğun, kaderdaşlığın adı. Dua gibi, duadan da öte. O kelime; Ahretlik. Anlamı şöyle; Birbirlerini ahret kardeşi sayan kadınlardan her biri, ahret kardeşi.

Dayanışmacı Deyimler ve Atasözleri

Anlatıma akıcılık, çekicilik katmak ve az sözcükle çok mana ifade etmek için deyimlere başvururuz. “El” kelimesi dayanışma kültürünün anahtar kelimelerindendir. Aklımıza gelenleri sayalım; El atmak, el vermek, el uzatmak, eli ayağı olmak, elinden tutmak, el ele vermek, elinden geleni yapmak... Omuz da öyledir; Omuz atmak, omuzda taşımak, omuz vermek, omuz omuza olmak...

Dayanışmacı deyimlerimize şunları da ekleyelim; Kol kanat germek, arka çıkmak, destek vermek, işin bir tarafından tutmak, eksik gedik tamamlamak, yardımına koşmak, yardımı dokunmak, yara sarmak, imdadına yetişmek, imdadı olmak...

“Çorbada tuzu olmak” deyimini ise herkesin ağzındadır. Buradaki tuz hem lezzet, hem sağlık, hem dayanışma vesilesidir. “Senin de çorbada tuzun olsun” cümlesi, insanı bir işin içine katmaya yeter.

Dayanışmayı, yardımlaşmayı, iyiliği anlatan atasözlerimiz de çok. Saniyorum çoğumuzun aklına ilk olarak “İyilik yap deniz at, balık bilmezse Hâlık bilir” sözü gelir. Bana göre, balığın bilmesine gerek yok, Allah zaten bilir. Onun için, bu sözü, bundan sonrası için “İyilik yap unut, Hâlık unutmaz” diye revize etmek isterim.

“Bir mum diğer mumu tutuşturmakla ışığın bir şey kaybetmez” atasözü ise yardımlaşmanın zamanı, emeği, malı mülkü çoğaltacağını anlatıyor. “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözünü ise, ilkokul ve ortaokul dönemlerimizde, hakkında en çok kompozisyon yazdığımız sözler olarak hatırlıyorum. Kesinlikle öyledir, iki insan bir araya geldiğinde bereket oluşur, dayanışmanın ruhu ile üç beş kişilik iş çıkarılır.

Bir de dayanışmanın zarafetini anlatan atasözlerimiz var. Mesela “Kaşıkla verip, sapıyla gözünü çıkartma” sözü bunların başında gelir. “Sağ elinin verdiği sol elin görmesin” atasözü de dayanışma, yardımlaşma, kaynaşma yapılırken incitmemenin önemli olduğunu anlatmaktadır.

Dayanışmanın Zamanları

İnsan ne zaman yardımlaşır, dayanışır, iyilik yapar, dert azaltmaya koşar? İnsan, her zaman dayanışma içinde olur. İnsanın doğasında, yaratılışında, hamurunda yardım almak, yardım yapmak, omuz vermek, el açmak ve el vermek var. Bunlar, insanın, iradesi sınırlı ve sosyal bir varlık olmasının neticesidir. Bunlar, normal dayanışmalar ve yardımlaşmalardır.

İnsan, haftanın veya yılın bazı zamanlarında daha fazla yardımlaşma ve dayanışma içinde olur. Mesela Müslümanlar Cuma günleri, Ramazan ayında ve bayramlarda iyilik damarlarını kabartırlar. Böyle zamanların Allah tarafından kendilerine verilmiş özel vakitler olduğu için, bu anlarda ibadeti de, hayır hasenatı da, iyiliği de, duayı da artırır. Bunlar, bereketli dayanışmalar ve yardımlaşmalardır.

İnsan, sevdikleri veya tanıdıklarının özel durumlarında da dayanışmayı önemser. Mesela düğünlerde, bebek doğumlarında, ev alımlarında, borç ödemelerinde, seyahatlerde, iş aramalarında dayanışma ruhu artar. Bunlar, dostluk amaçlı dayanışmalar ve yardımlaşmalardır.

İnsan, toplumun ortak ihtiyaçlarının temininde de dayanışmaktan kaçınmaz. İmece, salma, elbirliği, paydaşlık bunlardan bazılarıdır. Bunlar, toplumsal dayanışmalar ve yardımlaşmalardır.

İnsan, zor durumlarda ve kötü günlerde, insanların derdine ortak olmak, sıkıntıları hafifletmek, bir eksiği tamamlamak, gözyaşını silmek için çaba gösterir. Bunlar, hâlden anlamalı dayanışmalar ve yardımlaşmalardır.

Kötü Günde Dayanışmak

Dayanışmak her zaman güzeldir, yardımlaşmak her zaman eksik kapatır, iyilik her zaman sevaptır ama bazı zamanlarda el ele vermek veya desteğe koşmak paha biçilemez derecede kıymetlidir. İnsanın kumaşı, milletin ahlakı, inancın kaviliği böyle anlarda belli olur. Yardımlaşmanın paha biçilemez olduğu zamanların başında kötü günler gelir. Savaşlar, göçler, sel felaketleri, yangınlar, depremler kötü günlerdir.

Anadolu insanının kötü günlerde dayanışma karnesi parlaktır. Anadolu ruhu dediğimiz de budur. Anadolu insanı her zaman yardımlaşır, zor zamanda daha çok yardımlaşır. Buna tarih şahittir; dün öyleydi, bugün öyle, yarın da öyle olacak. Ruh, öyle birden çekip gitmez, kaybolmaz, bir bakarsın çıkıp gelmiştir.

İnsan, her zaman dayanışma içinde olur. İnsanın doğasında, yaratılışında, hamurunda yardım almak, yardım yapmak, omuz vermek, el açmak ve el vermek var.

Anadolu ruhunun dayanışmacı damarı kendini koruyor, zaman ve mekân boyutunda yeniden var oluyor, kendini yeniden üretiyor. Biz ruhumuza güvenelim, yaşayarak onu güçlendirelim.

Anadolu'nun kuşatıcı ve şifa verici dayanışma ruhunu Kafkas göçünde, Balkan göçlerinde, Irak ve Suriye göçlerinde gördük. Ayrıca 1999 depreminde, 15 Temmuz 2016'da darbe girişiminde, 2019 sonrası birkaç yıl boyunca salgın sürecinde gördük. En son 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve 10'dan fazla ilimiz ile Suriye'yi etkileyen depremlerde de insanımızın dayanışma, yardıma koşma, elinden geleni esirgememe ruhuna bir kez daha şahit olduk.

6 Şubat depremlerinde sergilenen iyilikleri yazmaya kalksak buna güç yetiremeyiz. Unutulmaması için bazılarını kayda geçirmek isterim.

Beni en çok memnun edenlerden bazıları şunlardı:

- Deprem enkazından kurtarılmasının peşinden, kendi yarasına bere-sine bakmadan, arama kurtarma faaliyetlerine katılarak komşularını kurtaranlar.
- Enkaz altındayken yine enkaz altında olanlara moral veren, su veya yiyecek veren, enkaz altındaki kedileri besleyenler.
- Ülkemizin her yanından deprem bölgesine revan olan yardım konvoy-larının, trafik akışını olumsuz etkileyecek kadar yollar boyunca oluş-turduğu o harika TIR kuyrukları.
- Deprem yardım kampanyalarına altınlarını, bileziklerini, yüzüklerini gönderen Anadolu'nun gönlü geniş kadınları.
- Cebindeki harçlığını yol parası yaparak deprem bölgesine ulaşan ve orada gece gündüz çalışan üniversiteli gençlerimiz.
- Şimdiye kadar "gönüllü" olmamıştım ama bu deprem vesile oldu diye-rek Kızılay başta olmak üzere pek çok kuruluşun gönüllülük programı-na kayıt yaptırılanlar.
- Bölgeye ulaşarak sanatını, zanaatını, mesleğini bir süreliğine orada gö-nüllülük kapsamında icra eden aşçılarımız, duvar ustalarımız, inşaat işçilerimiz, öğretmenlerimiz, imamlarımız, psikologlarımız, doktorla-rımız...
- Deprem bölgesinde eksiklik oluştu diyerek ilgili illere tayin isteyen memurlarımız.
- Bunları örnek olsun diye yazdım. Kitabını yazsak yeridir, say say bit-mez, yaz yaz sonu gelmez. Olumsuzluklar da vardı ama iyilikler daha çoktu. Hem de o kadar çoktu ki, üç beş aya yetişmez denilen pek çok iş, devletin gücü ve milletin omuz vermesiyle daha kısa sürede yapıldı.

Anadolu ruhunun dayanışmacı damarı kendini koruyor, zaman ve mekân boyutunda yeniden var oluyor, kendini yeniden üretiyor. Biz ruhumuza güvenelim, yaşayarak onu güçlendirelim.

6 Şubat Depremleri Sonrasında Anadolu Ruhuna Tanıklığım

DOÇ. DR. ZÜLKİF DAĞLI

Samsun Valisi

İZLENİM

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen 7.7 Mw şiddetindeki Pazar-
cık ve 7.6 Mw şiddetindeki Elbistan merkezli depremler milleti-
mizin her ferdinde kılcal damarlarına kadar derin üzüntülere sebep
olmuştur. Öncelikle “Asrın Depremi” olarak adlandırılan bu büyük
felakette vefat eden 50 binin üzerindeki vatandaşımıza Allah’tan
rahmet, yaralılara bir an önce sıhhat ve kalanlarına da sabırlar dili-
yorum. Felaketin 12 ili, 62 ilçeyi, 10.190 mahalle ve köyü etkileyen
büyük çaplı bir deprem olduğu, yol açtığı maddi ve manevi hasarın
çok yüksek olduğu malumdur. Hatta kimi uzmanlara göre bunun
yıkıcı gücü 500 atom bombasına denk gelmektedir.

Afetin ilk kritik anından itibaren 15 gün boyunca depremin
merkez üssü olan Elbistan ilçemizde ardından da 45 gün boyunca
Kahramanmaraş il merkezinde koordinatör vali olarak yönetim ve
koordinasyon sürecinde bulundum. Bu esnada hem ortamı hem de
ülkemiz insanını gözlemleme imkânım oldu. Burada insanın, ilk
tabii fitratına dönüşüne ve kendini feda edercesine bir kardeşini,
bir vatandaşımızı kurtarmadaki üstün gayretine şahitlik ettim.

Afet ortamının pek çok olumsuzluğu ve kısıtlılığı içinde ba-
rındırdığı doğal bir gerçekliktir. Öncelikle hava şartları mevsim

Afetin ilk kritik anından itibaren 15 gün boyunca depremin merkez üssü olan Elbistan ilçemizde ardından da 45 gün boyunca Kahramanmaraş merkezinde koordinatör vali olarak yönetim ve koordinasyon sürecinde bulundum.

normallerinin oldukça altındaydı ve deprem günü olan 6 Şubatta yoğun yağış sonrasında karın tamamen donması nedeniyle şiddetli bir soğuk hâkimdi. Elbistan'da depremden sonraki 15 gün boyunca hava gündüzleri de sıfır derecenin altındaydı. Bu soğuk ve afetin büyüklüğü sebebiyle afet bölgesine ulaşım zorlaşmış, anayollar ve köprüler hasar görmüştü. Yıkılan binalar ve uzun araç konvoyları şehir içi trafiği sekteye uğratmıştı. Binaların çoğu yıkılmıştı ve hasarlı binaların altında kurtarılmayı bekleyen vatandaşlar olduğu görülmekteydi. Depremden sağ kurtulan vatandaşlarımız yaşadıkları binaların yıkıntılarının yanında şiddetli soğuğa rağmen arama kurtarma çalışmalarına eşlik etmekteydiler. Kamu binaları, hastaneler, camiler büyük oranda hasarlıydı ve yanında durmak dahi riskliydi. Şiddetli artçı sarsıntılar halkı daha da endişeye sevk etmekteydi. Ticarethanelerin ve akaryakıt istasyonlarının devre dışı kalması, elektrik, su ve doğalgaz şebekeleri ile haberleşmenin kesik ve düzensiz olması sıkıntıyı iyice artırmaktaydı. Tabii ki, bu arada tecrübe edilen bu olumsuz şartların mağduriyetini en fazla yaşayanlar yerel halk ve yerel kamu görevlileriydi. Öyle ki fiziksel ve ruhsal olarak çok etkilendikleri aşikârdı. En yakınları vefat edenler ve yakınlarını arayanlar enkaz başında arama kurtarma görevlileri ile birlikteydiler.

Algılarla da Mücadele Edildi

Afetin büyüklüğü ve havanın şiddetli soğuğu ile diğer tüm fiziksel olumsuzluklar bir kenara; arama kurtarma ekipleri, kamu görevlileri, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin belki de başka hiçbir yerde tecrübe edilmemiş derecede canhıraş ve kendilerini parçalarcasına gayretlerine bizzat şahit oldum. Arama kurtarma ekiplerinin çalışmaları mutlaka çok kıymetliydi ancak oradaki her bir insan ateşe su taşıyan bir karınca misali elinden geldiğince çırpınmaktaydı. Afet bölgesine yardım amaçlı gelen kamu çalışanları ve STK'ların hem arama kurtarma hem de afetzedelere yardım bakımından çok büyük fedakarlıklarını gözlemledim. Örneğin, Kahramanmaraş'ta 8.006 arama kurtarma personeli ilk günden itibaren 14 gün boyunca çalışmış, toplamda da 41.360 toplam personel görev almış, 5.733 araç ve iş makinesi da sahada görev yapmıştı. Hal böyle iken oluşturulmaya çalışılan yalan ve yanlış algıları tamamen tersyüz edecek bir çalışma ve

anlayış vardı. Böylesine büyük bir depremden sonra dünyanın her yerinde kabul gören realite mükemmelliğin olamayacağıdır. Ancak burada devletimiz ve halkımız yapılabileceğin en iyisini yapmıştır.

İlk günden itibaren vatandaşımıza temel ihtiyaç maddesi olan su, ekmeğe, kumanya da olsa yemek, battaniye, enkazların başında yakmak üzere odun, ısıtıcı, jeneratör vb. dağıtımını başlamış; ardından da hızla çadırlar getirilmeye başlanmıştır. AFAD Başkanlığının Kahramanmaraş ilinde depremin 37. günkü verilerine göre; dağıttığımız 3.227 çadırda 524.724 vatandaşımızın konaklamakta olduğunu, ayrıca 5.035 wc, 1.842 duş, 649 çamaşır makinası ve 509 kurutma makinasının da çadır kent ve toplu barınma alanlarında vatandaşlarımızın hizmetine sunulduğunu görüyoruz. Ayrıca yine 36 bölgede planlanan 19.579 konteynerin 3.373'üne vatandaşlarımız yerleştirilmiştir. Sağlık hizmetleri ise 2.582 personel, 15 hastane, 1 sahra hastanesi, 12 konteyner hastane/eczane, 13 UMKE çadırı, 41 aile sağlığı merkezi ve 10 mobil sağlık aracı ile sürdürülmüştür. Yine afette çok önem teşkil eden diğer bir önemli hizmet de 35 noktada 799 psikolojik danışman ile 207.626 kişiye psikososyal destek sunulmuş ve 30.897 hane ile görüşme sağlanmış olmasıdır. Engelli ve yaşlılara ayrı bir öncelik verilmiş, 11.312 engelli vatandaşımıza ulaşılmış; 221 ağır engelli, 110 yaşlı tespit edilmiş, bakım ve destek süreci koordine edilmiştir. Depremin şüphesiz en mağdurları olan çocuklar için 37 çocuk oyun çadırı kurulmuş, çadır ve mobil kütüphaneler hizmete sokulmuş, 8 ve 12. sınıf öğrencilerine çalışma çadırları oluşturulmuştur. Deprem ortamından uzaklaşmak isteyen 194.077 depremzede vatandaşımız da istedikleri illere tahliye edilmiş ve gittikleri illerde misafir edilmişlerdir. 7.298 yıkık binanın enkazı taşınmış, tehlike arz eden ve acil yıkılması gereken 4.497 bina da yıkılmıştır. 242.805 bina ve bu binalardaki 566.155 bağımsız bölümün hasar tespiti, ev ve işyerlerinin zarar tespiti de yapılmıştır. Bu çalışmalar fiziksel olarak çok zor şartlarda ve artçı depremlerin korkutucu etkisi altında başarılmıştır.

Devlet Tüm İmkânlarıyla Oradaydı

Devletimizin üstün çabasına, kamu görevlilerinin kendilerini feda edercesine en az 3-4 gün hiç uyumadan çalıştıklarına, bir insanımızı daha canlı kurtarabilmek için arada su içmeyi, yarım ekmeğe molasını bile kendisine çok gören arama kurtarma ekiplerimizin çalışmasına bizzat şahit olunca insanın gözlerinin yaşarmaması mümkün değil. Ancak tüm afet dönemlerinde farklı amaçlarla kamuoyunu yalan

yanlış bilgilendirme yani dezenformasyon çabaları olabilmektedir. Özellikle arama kurtarma çalışmalarını devam ederken afet alanlarına kasıtlı olarak ilgisiz kişiler de girebilmekte, bu çalışmaları zorlaştırdıkları gibi kötü niyetli iseler fotoğraf ve video çekimi vb. şekillerde sosyal medyayı da kullanmak suretiyle yanlış haber ve algıları yayabilmektedirler.

Bu kötü niyetli iddiaların aksine devletimiz tüm imkânları ve personeli ile en hızlı vasıtalarla ilk andan itibaren afet bölgesine koşmuştur. Depremi ilk gününde 4. seviye afet ilanı yapılmıştır ve bu ilan tüm ulusal kapasitenin seferber edilmesi yanında uluslararası yardım çağrısını da kapsamaktadır. Sadece İçişleri Bakanlığı boyutundan bile duruma bakarsak ilk günden itibaren depremden etkilenen 12 ilde, diğer illerde aktif görevde olan 40 vali koordinatör vali olarak, bunun yanında 160 vali yardımcısı, kaymakam ve mülkiye müfettişi ile 68 AFAD İl Müdürü görevlendirilmiştir. Polis, jandarma, komando ve geçici köy korucuları ile afette görevli personel sayısı çok büyük seviyelere ulaşmıştır. TAMP (Türkiye Afet Müdahale Planı) hemen devreye sokulmuş, Olağanüstü Hal ilan edilmiştir. Aslında mülki idare amirleri bir nevi TAMP'ta ana çözüm ortakları olan bakanlık ve kurumların görevlerini üstlenmişlerdir. Çünkü deprem afetinin 12 ili kapsaması ve afete maruz kalan nüfusun büyüklüğü konunun üst düzeyde takip ve koordinasyonu gerektirmiştir. 40 il valisinin koordinatör vali olarak görevlendirilmesi koordinatör valinin kendi ilindeki başta arama kurtarma personelini, ilgili kurumları, il özel idaresi ve belediyelerin tüm araç-gereç ve personelini de görevli bulunduğu ile getirmesini sağlamıştır. Bu afetin zararlarının azaltılmasını hızlandırdığı gibi, koordinatör valilerin ilinden afet iline gönderilen yardımları da çok artırmıştır.

Afetin ilk gününden itibaren 64 gün bölgede görevli bir koordinatör olarak devletin orada olmadığı, yetersiz ve geç müdahale ettiği, eksik kaldığı yönündeki iddiaların afet bölgesini hiç görmeyen ve yaşamayan vatandaşımıza bile absürd geldiğini düşünüyorum. Kaldı ki afet bölgesinde gerek görevli gerek gönüllü gerekse durumu görmek için gelen her insanımız oradan olumlu fikirlerle dönmüştür. Hele etnik kimliğine ve siyasi duruşuna göre oradaki vatandaşımıza muamele edilmesine hiç mi hiç ihtimal vermiyorum. Sosyal medyada farklı amaçlarla servis edilen asılsız iddiaların aksine devletin şefkat elinin ne derece güçlü olduğunu burada bizzat yaşadım.

STK'ların Çabaları Kıymetliydi

Bu afet sonrasında biz millet olarak Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı ruhunu yeniden yaşadık. Öyle bir dayanışma gösterdik ki, ortak derdimiz sadece oradaki insanımızın çektiği acı ve ekmek, su, yiyecek, ilaç, çadır, giysi, odun ve soba başta olmak üzere ihtiyaç duyduğu her şeydi. Herkes maddi imkânına göre ve fiziksel gücünün çok ötesinde orada olmak için çalıştı. Bu benim için kesinlikle tarif edilemez ve anlatılamaz bir gözlemdir. Hele ilk günkü soğuğa ve yollardaki ulaşımın nerdeyse imkânsızlığına rağmen bizzat oraya yardım getirenlerin ve bizzat çalışanların kıymeti daha bir fazlaydı. Bunlar halkımızın ölçülmesi imkânsız olan özellikleri...

Örneğin halkımızın ve STK'larımızın hayırseverliğine ve gönüllüğüne somut bir örnek verirse; TAMP'a göre (*Türkiye Afet Müdahale Planı*) Kızılay'ın uhdesinde olan ve 15. günden itibaren koordinasyonunda yürütülen beslenme hizmetleri kapsamında depremin 80. günü yani Ramazan Bayramı günü itibariyle Kahramanmaraş ilinde 164 STK tarafından 331 noktada yemek dağıtıldığını görüyoruz. Kızılay'ın 181 dağıtım noktası ile birlikte de toplam 412 yemek dağıtım noktası hizmet vermiştir. Günlük 801.000 öğün ve depremin ilk gününden itibaren de toplam 80 milyon 628 bin öğün yemek dağıtımı yapılmıştır. 12 ili düşündüğümüzde devasa rakamlara ulaşılmıştır. Hatta bir anekdot olmak üzere şunu aktarabilirim: Kahramanmaraş'ı ziyaret eden yabancı bir Cumhurbaşkanı şahsımın da bulunduğu esnada konteynerlerin nasıl bu kadar çabuk kurulabildiğine ve bu kadar çok çadırın nasıl temin edildiğine şaşırmıştır. Günlük bu kadar yemeğin nasıl dağıtılabilindiğini, kimin yaptığını, hatta vatandaşa yemeğin parasız mı verildiğini sormuştur. Bu milletimizin hayırseverliğinin, komşusu açken tok yatan bizden değildir anlayışının açık bir tezahürü olarak görülmelidir. Sivil toplum kuruluşlarımız bu konuda tam bir yarışa girmişlerdir ve aynı kamu görevlileri gibi depremin ilk anından itibaren bölgeden 2,5 ay hiç ayrılmayan STK gönüllüleri bulunmaktadır. Hatta Ramazan Bayramı özellikle Kahramanmaraş'ta kutlandı ve bu yıl kurbanları da orada kesmenin planları yapılmaktadır. Diğer taraftan kamu görevlileri ile afetzede vatandaşlarımız arasında özel dostluklar oluşmuş, bunun somut yansımaları olarak da Elbistan'da Samsun Caddesi ve Kahramanmaraş'ta Samsun Çarşısı gibi yapılar kurulmuştur.

Murat KURUM

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı
07/2018 - 06/2023

Sayın bakanım, dünya tarihinin gördüğü en büyük felaketlerden birinin haberine uyandık 6 Şubat sabahı. Bilim adamlarının “karada gerçekleşen en büyük deprem” dediği yıkımı, dünya medyası “asrın felaketi” ifadeleriyle aktardı. Yaşayanlar ise “küçük kıyamet” diye tanımladı. Yüzbinlerce insanımız enkaz altında kalırken, on binlerce insanımızı kaybettik. Sınırlarımızı aşan deprem Suriye’yi de vurdu, Lübnan ve Mısır’dan dahi hissedilecek büyüklüğe ulaştı. “Asrın felaketi” olarak nitelendirilen Kahramanmaraş depremleri sonrası bakanlığınız nezdinde

güçlü veya güçlendirilmesi gereken hizmet ve uygulamalara yönelik bir çalışma, bir raporlama süreci yaşandı mı?

Şehirlerimiz tarihimizin, kadim medeniyetimizin en önemli temsilcileri oldular hep. Ülke-
mizin yüzde yetmişinden fazla-
sı deprem riski olan bölgelerde
yaşıyor. Bu nedenle maalesef
şehirlerimiz depremler ve afet-
lere de şahitlik etmektedir. Yer
altı ve yer üstü kaynakları zen-
gin olan güzel bir ülke olsak da
yaşadığımız coğrafyanın strate-
jik ve jeopolitik zorlukları da var.
Her ne kadar jeopolitik konumu
güçlü bir ülke olsak da, Türkiye
aynı zamanda deprem kuşağın-

”

Bina Kimlik
Sistemine kayıtlı
binalarda 5 yılda bir
denetim zorunluluğu
getirdik.

da yer alıyor. Cumhuriyetimizin kuruluşunu esas alırsak 1939'da Erzincan'da, 1999'da Marmara'da büyük depremler yaşadık. Bunlara son yıllarda yaşadığımız Van, Elazığ, Bingöl, Malatya, Muş, Dinar, İzmir gibi depremleri de eklediğimizde, şöyle bir tabloyla karşılaşırız: Deprem gerçeğine hazırlanmak, bu gerçekle yaşamak önemlidir. Hep söylüyoruz, deprem değil binalar öldürür. Bu deprem o kadar büyük ve sarsıcıydı ki o yüzden 'asrın felaketi' kavramlaştırması ile anıldı.

Depreme yönelik yapılan ilk jeolojik araştırmalar, Anadolu Yarımadası'nda kayma olduğuna ilişkin emareler ortaya çıkardı. 14 milyon vatandaşımızın yaşadığı 11 ilimiz etkilendi. 50 bin 400 canımızı, kardeşimizi bu depremde yitirdik. 100 bini aşkın vatandaşımız yaralandı. 3 milyona yakın insanımız evini, iş yerini kaybetti, hatıralarını kaybetti. O büyüdüğünüz, yetiştiğiniz, okula gittiğiniz, bahçenizin içindeki ağaçta sallandığınız, çocukluk hatıralarınızın olduğu, gelin olduğunuz, damat olduğunuz hatıralarınız yok oldu. İşte kaybımız bu kadar ağır, acımız bu kadar büyük. Bu bağlamda sorunuza cevap vermemiz gerekirse şunu ifade edebiliriz.

Tabii, elbette raporlama yapıyoruz. Örneğin Elazığ depremi sonrasında yapılan raporları Yapı İşleri Genel Müdürlüğümüzün

internet sayfasında görebilirsiniz. Raporlama yapıldığı esnada, afet bölgesinde olmak ve oradaki durum hakkında karar vermek, yeni sistemler geliştirmek gerekiyor. Örneğin, Kahramanmaraş ve Hatay merkezli asrın felaketi depremlerinde yapıların hasar alma derecesi, alanda çalışan uzman isimlerin, hocalarımızın notları doğrultusunda tutuldu. İtiraz tespit süreçleri bittikten sonra başlayacak olan raporlama sürecinin iki ay kadar süreceğini tahmin ediyoruz.

Sayın bakanım, bu bağlamda sahada yapılan raporlama çalışmalarının depremden etkilenen yapı stoğumuza ilişkin nasıl bir sonuç ortaya koyduğunu ifade edebilirsiniz?

Sorunuz bağlamında son çalışmalarımızla elde ettiğimiz verilerden bahsetmek isterim. Yaşadığımız bu depremden sonra bölgede yıkılan binaların yaklaşık %96,6'sının 1999 öncesi yapıldığını ve yapı denetim hizmeti almadan inşa edildiğini tespit ettik.

Orta hasar veya daha yıkıcı etkiye maruz kalan binalar üzerinde yaptığımız incelemelerde ise; bu binaların %94'ünün, diğerleri gibi, 1999'dan önce yapılan eski yapılardan oluştuğu, proje ve yapı denetimi almadan inşa edildikleri görülüyor.

“

Yaşadığımız bu depremden sonra bölgede yıkılan binaların yaklaşık %96,6'sının, 1999 öncesi yapıldığını ve yapı denetim hizmeti almadan inşa edildiğini tespit ettik.

Yani bu bölgede yaşanan yıkımın en önemli nedeni mühendislik hizmeti almamış eski yapı stoğu ve zeminin yapısıdır.

Şu an itibariyle hasar tespit çalışmalarını tamamladık. Deprem bölgesindeki illerimizde 5 milyon 919 bin 872 bağımsız bölümden oluşan 2 milyon 193 bin 209 binada inceleme yaptık. Bunlardan içerisinde 872 bin 59 bağımsız bölüm olan 311 bin 196 binanın yıkılmış, acil yıkılacak, ağır ve orta hasarlı olduğunu tespit ettik.

Enkazların %82'sini kaldırdık. Adana'da enkaz kaldırma çalışmalarımızı tamamladık. Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya ve Osmaniye'de ise enkazların %90'dan fazlasını, Hatay'da da %71'ini kaldırdık. En kısa sürede bitireceğiz. Şu ana kadar 13 milyon m³ moloz taşıdık.

Sayın bakanım, olası yeni depremlerde öncelikle kamu binalarının ayakta kalması ve hizmetlerine devam edebilmesi için, genel tedbirlere ek olarak ne gibi tedbirler düşünülüyor? Örneğin sismik izolatör zorunlu hâle getirilecek mi ya da mevcut kamu binalarında uygulama yapılacak mı?

Evet, sismik izolatör zorunlu hâle getirilebilir. Ancak teknik veya ekonomik olarak tamamıyla uygundur demek doğru olmaz.

Bu konu üzerinde Türkiye Ulusal Risk Kalkanında akademisyenlerimiz çalışmaları devam ediyor. Ayrıca Yeni Yapı Komisyonu'nda da bu konu görüşülüyor. Ancak çalışmalar henüz sonuçlanmadı. Bu aşamada net bir şey söylemek mümkün değil. Evet izolasyon önemli ama hangi binaya ne şekilde kullanılacağı etkinlik ve verimlilik açısından daha da önemli.

Sayın bakanım mevcut şehirlerimizin yapı envanteri ne kadar sağlıklı? Buna yönelik yapılması gerekenler hakkında bir planlama süreci hayata geçirildi mi? Kesik kolonlar, zemin katlarda yapılan riskli tadilatlar, güçlendirilmesi gereken yapılar vb. durumların tespitine yönelik neler yapıldı ve yapılacak?

Bu konuda çalışma yaptık, bakanın bir örnek vereyim. 2019 yılı Şubat ayında Yeşilyurt Apartmanının kendiliğinden çökmesi sonucunda onlarca vatandaşımız yaralandı ve vefat etti. Daha sonra yapılan araştırmalarda, yapının üzerine kaçak kat çıkıldığı, altında dükkân olduğu ve bu dükkânın reklamları görülebilirsin diye kolon kestiği ortaya çıktı. Maalesef bunun gibi çok fazla örnek var.

Yapı İşleri Genel Müdürlüğümüz, AR-GE çalışmalarına başladı. 2021 yılı Haziran ayı itibariyle

”

Enkazların %82'sini kaldırdık. Adana'da enkaz kaldırma çalışmalarımızı tamamladık. Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya ve Osmaniye'de ise enkazların %90'dan fazlasını, Hatay'da da %71'ini kaldırdık. En kısa sürede bitireceğiz. Şu ana kadar 13 milyon m³ moloz taşıdık.

yeni yapılmış tüm binalar için Bina Kimlik Sistemi uygulamasını hayata geçirdik. Kısaca bahsetmem gerekirse; binalarımıza taktığımız bir levha var. Bu levha yanmaz, kırılmaz özelliğe. Levhamızın içerisinde bir çip bulunuyor. Bu çipte binamızın bütün projeleri, kalibrasyon ve denetim özellikleri kayıtlı. Levhamızın üzerinde, akıllı telefonu olan herkesin okutabileceği bir kare kod var. Buradaki bilgiler, kamu görevlileri, yapı malikleri ve üçüncü kişiler tarafından görülebilir. Burada dikkat gerektiren ince bir detay var, kişilerin gördüğü bilgilerin detayları birbirinden farklı.

Ayrıca Bina Kimlik Sistemi'ne kayıtlı binalarda 5 yılda bir denetim zorunluluğu getirdik. Başlangıçtaki iskân almış projesiyle uyumlu olup olmadığına bakıyoruz. Yani çatı katı eve çevrildi mi? Bodrum katı eve çevrildi mi? Üste kaçak kat çıkıldı mı? Binanın statik projesine müdahalede bulunuldu mu? Bunlara bakıyoruz.

Burada önemle altını çizmek istediğim bir konu var. Bina Kimlik Sistemi ve denetiminde derdimiz mimari bir aykırılığı tespit etmek değil. Elbette ki vatandaşlarımız kendi evlerinin ya da binalarının içerisinde kendi kullarımlarına kolaylık sağlayacak birtakım uygulamalar yapabilirler. Mesela balkon pvc ile kapattığında ya da cam balkonla

kapattığında biz buna ceza verecek değiliz. Ancak vatandaşımız, bölme duvarları kaldırırsa, binanın statik projesine aykırı birtakım düzenlemeler yaptırarsa, kolon kesme, kirişi tıraşlama, kirişin içerisinde borular geçirmeye çalıştırsa kısacası yapı güvenliğini etkileyecek müdahaleler olduysa cezalandırıyoruz. Daha önce de bahsettiğim gibi 5 yılda bir denetimlerimiz var. Bu denetimlerin kademeli bir şekilde cezalandırılması var. Bu kademeler şu şekilde ilerliyor.

Birincisi; eğer geriye dönülmesi basit olabilen bir durum varsa hem para cezası kesiyoruz hem de onun eski haline döndürülmesini maliklerimize belediyeler eliyle zorunlu kılıyoruz.

İkincisi ise; düzeltilebilecek ancak yine de binanın yapı güvenliğini tehlikeye atabilecek daha riskli bir durum varsa, gerekiyorsa binayı boşaltıp o tedbirlerin alınmasını sağlıyoruz. Tabi yine para cezası da var.

Üçüncüsü ise; çok büyük bir müdahale olması ve anında tedbir alınması gereken durumda gerekiyor ise ve yapılan müdahaleden geriye dönülemez ise binanın yıkılması söz konusudur. Yani artık ben bu binayı aldım bu daire benim. İstediyimi yaparım devri kapandı. Kaçak kat atma devri de kapandı.

“

Şehirlerimizin yeniden inşa ve ihya dönemi resmen ve fiilen başladı. Her şehrimizin kendisine has mimarisi ve kültürel yapısını koruyoruz.

Murat KURUM

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı

Ankara Mimar Kemal Lisesinin ardından 1999 yılında Selçuk Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. 1999-2005 yıllarında inşaat alanında faaliyet gösteren çeşitli özel kuruluşlarda mühendis, şantiye şefi, koordinatör olarak çalıştı.

2005-2006 yılları arasında TOKİ Ankara Uygulama Daire Başkanlığı'nda uzman olarak görev yaptı. 2006-2009 yılları arasında TOKİ İstanbul Uygulama Daire Başkanlığı Avrupa Yakası Uygulama Şube Müdürlüğü görevine gelmiştir. 2009 yılından bugüne kadar T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı iştiraki Emlak Konut GYO A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerini yürüttü. 10 Temmuz 2018 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanı olarak atandı. Bakanlık, 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak unvan değişikliğine gitmiştir. Murat Kurum, evli ve 3 çocuk babasıdır.

Bina Kimlik Sisteminin bir başka olumlu tarafından da şöyle bahsetmek isterim. Örneğin daire kiralarırken ya da alım yaparken brüt ve net kullanım alanları rahatlıkla görülebilir. Böylece yanlış bilgilendirmenin önüne geçilmiş oldu. Çünkü kat planları ve alan metrekareleri çip içerisinde mevcut.

Şunu da ifade etmek isterim biz yapı denetim ile ülke genelinde sağlıklı yapıların oranını artırma noktasında çok büyük işler yaptık. Bugün kamu ve özel sektör eliyle yapılan kentsel dönüşümle, TOKİ konutlarımızla ve yapı denetim sistemimizle ülkemizdeki binaların %65'ini güvenli hâle getirdik, 55 milyondan fazla vatandaşımızın güvenli konutlarda oturmasını sağladık.

Ulusal Risk Kalkanı Modeli ile denetimle alakalı farklı uygulamalar da başlatacağız. Türkiye Bina Envanteri'ni hazırlayacağız. Bu binalarımızın risk durumlarının tespitini tamamlayacağız. Afet sonrasında oluşan zarar ve hasar tespitine dair dijital veri havuzu oluşturup, devletin tüm birimleriyle entegrasyonunu sağlayacağız.

Yapılacak tüm çalışmalarda mesleki mesuliyet sigortası ve yetkin mühendislik uygulamalarını zorunlu hâle getirecek, yapı denetimine ek olarak zemin denetim uygulamalarını da mevzuata bağlayacağız.

Yapı Sağlığı İzleme Sistemlerini hayata geçireceğiz. Kullandığımız araçlar otomobiller nasıl periyodik olarak muayeneye tabi tutuluyorsa Türkiye'de tüm binalar da aynı periyodik muayenelere tabi olacaklar. Tüm yapılarımızı mimar, mühendis ve şehir planlarından oluşturduğumuz yeni bir birim tarafından muayene edeceğiz.

Sayın bakanım, deprem sonrası yeni kurulacak şehirlerin mimari planları hususunda çalışmalarınız neler oldu? Örnek olarak şehirlerin mevcut kimlikleri göz önüne alındı mı?

Şu an bölgede çok kapsamlı bir şehircilik çalışması yürütüyoruz. İnşallah bölgede her türlü afete karşı dirençli şehirleri inşa edeceğiz, ihya edeceğiz. Hedefimiz ülkemizi Türkiye Yüzyılı'nda afetlere karşı dirençli toplum ve dirençli şehirler ile donatmaktır.

Şehirlerimizin yeniden inşa ve ihya dönemi resmen ve fiilen başladı. Binlerce şehir planımız, mimarımız, mühendisimiz, yüzlerce akademisyen hocamız, on binlerce işçi kardeşimizle yeni yerleşim yerleri için sahada kapsamlı bir çalışma yürütüyoruz.

11 ilimizde toplamda 506.739 afet konutu ve 143.271 köy evi ile beraber toplam 650.010 konut inşa edeceğiz.

Tabi burada yapımına başladığımız konutlar şehrin kültürünü ve dokusunu yansıtan projeler. Bölgeye ait değerlerin korunması çalışmalarını da yürütüyoruz. Yöresel mimariyi muhafaza ederek, depreme dayanıklı ve güvenli konutlar yapıyoruz. Her şehrimizin kendisine has mimarisi ve kültürel yapısını koruyoruz.

Hamdolsun, Ramazan Bayramı'nın ikinci gününde de Sayın Cumhurbaşkanımızın teşrifleriyle Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta yapımını tamamladığımız ilk köy evlerini depremzede kardeşlerimize teslim ettik. Hem depremzede kardeşlerimiz hem de bizler çifte bayram yaşadık.

Köy evlerimizin sözleşmelerini depremden 15 gün sonra yapmıştık. 2 ay içerisinde de inşaatlarını tamamladık. Gaziantep, Nurdağı Mesthüyük Köyü'nde 3 adet, Gaziantep, Nurdağı Belpınar Köyü'nde 4 adet, Kahramanmaraş Türkoğlu Özbek Köyü'nde 3 adet olmak üzere 10 köy evimizi afetzede kardeşlerimize teslim ettik.

Aynı hızla hem konutlarımızın hem köy evlerimizin hem sanayi sitelerimizin ve sosyal donatılarımızın inşaatlarını da sürdürüyoruz.

Şu an nereye gidersek gidelim bir depremzede kardeşimizle karşılaşıyoruz. Bütün Türkiye depremzede kardeşlerimize kucak açtı, evini açtı, gönlünü, sofrasını açtı. Bir eksiğiniz var mı diye sorduğumuz zaman devlete, kadirşinas milletimize dua ediyor. Bizden de söz istiyorlar. Evlerimizi bir an önce yapın diyorlar. Memleketlerine bir an önce dönmek istiyorlar. Biz de kardeşlerimizi kendi yuvalarına bir an evvel kavuşturmak için var gücümüzle çalışıyoruz.

“

Netice itibariyle 2019 tarihinden itibaren ülkemizde de Avrupa ülkelerinde bulunan uygulamalara benzer şekilde artık yetkin müteahhitlik uygulamasına geçildi.

”

İstanbul içerisindeki riskli yapıların yoğun bulunduğu alanlardaki yapı ve nüfus yoğunluğunun azaltılması için Kanal İstanbul çevresindeki rezerv alanlarına bu nüfusun taşınması için önemli.

Sayın bakanım müteahhit sayıları ile ilgili sosyal medyada sıklıkla atıf yapılan Almanya'da 3500, Avrupa'da 25.000, Türkiye'de ise 350.000 müteahhit olduğu yönünde bir bilgi var. Bu paylaşımı esas alarak değerlendirmenizi almak ister; barınma temel ihtiyaç iken, inşaat sektörünü para kazanılan veya yatırım aracı olarak değerlendirilen bir alan olmaktan çıkarmayı düşünüyor musunuz? diye sormak isteriz.

Türkiye'de 500 binden fazla müteahhit var iken 2019 yılında yaptığımız düzenleme ile müteahhitlik yapabilmek için ekonomik ve teknik yeterlik uygulamasına geçtik. Buna göre yapılacak işin büyüklüğüne göre ekonomik ve mali yeterliği sağlayanlar Bakanlıkça yetkilendiriliyor. Yapılan düzenleme ile müteahhit sayısı 500 binden 100 bine düştü. Üstelik bu 100 bin müteahhidin 70 binini 2000 metrekareden küçük işleri yapmaya yetkili en alt grup müteahhitler oluşturuyor. En alt grup küçük işleri yapabilen H grubu müteahhitler hariç A grubu ile H arasındaki müteahhit sayımız 30 bin civarına düştü. Netice itibarıyla 2019 tarihinden itibaren ülkemizde de Avrupa ülkelerinde bulunan uygulamalara benzer şekilde artık yetkin müteahhitlik uygulamasına geçildi.

Sayın bakanım, deprem, şehir ve mimarinin ruhu denildiğinde akla ilk gelen yer İstanbul. Olası büyük depremden önce İstanbul planınız nedir? İstanbul'un yükünün hafifletilmesi noktasında projeleriniz var mı? Mesela, bu kapsamda 'Kanal İstanbul' projesi, İstanbul'un yeniden imarı noktasında nasıl bir öneme sahip?

Kanal İstanbul, İstanbul Boğazı'ndaki gemi geçişlerinden dolayı olabilecek kazaların önlenmesi ve emniyeti açısından önemli. Diğer taraftan, İstanbul içerisindeki riskli yapıların yoğun bulunduğu alanlardaki yapı ve nüfus yoğunluğunun azaltılması için Kanal İstanbul çevresindeki rezerv alanlarına bu nüfusun taşınması için önemli. Böylece hem riskli alanlardaki nüfusun can güvenliğini sağlayabileceğiz hem de yapı yoğunluğu olan riskli bölgelerin yoğunluğunu azaltacağız.

İstanbul'da 500 bini Avrupa ve 500 bini Asya yakasında olmak üzere 2 rezerv alanda yeni şehirlerin kurulmasına yönelik planlamalarımızı başlattık. Şehrin iki yakasında, çeperlerinde yapacağımız bu konutlar uydu kent modelinde olacak.

Bu iki alan için hem Anadolu hem Avrupa yakasında 130 milyon metrekare yere ihtiyacımız var. Bunu da rahatlıkla sağlayaca-

biliriz. Bu anlamda yerlerin belirlendiğini söyleyebilirim.

Bu alanlarda yapılacak konutlar İstanbul'a ilave nüfus gelmeyecek şekilde, sadece riskli binasını dönüştürmek isteyen vatandaşlarımız için kullanılacak. Bu anlamda hedefimiz İstanbul'un mevcut merkezi nüfusunu deprem riski az olan çeperlere doğru dağıtmaktır.

Bunun yanı sıra hâlihazırda 500 bin konutu da yerinde dönüştüreceğiz. Bu çalışmayla 1.5 milyon konutu dönüştürerek, 6 milyon İstanbullu kardeşimizi güvenli alanlara taşıyacağız.

İstanbul'un içindeki sağlıklı konutları dönüştürürken boşalan alanlardaki binaları da bir an önce yıkıp yeni yeşil ve sosyal donatı alanları inşa edeceğiz. Yeni toplanma alanları kazanacağız. İstanbul'un trafiğini rahatlatacağız. Havasını, suyunu, derelerini temizleyeceğiz.

İstanbulumuzda, 1.5 milyon konutumuzun temellerini Gaziosmanpaşa'dan, Sayın Cumhurbaşkanımızın teşrifleriyle attık. **"Ben de evimi ekonomik olarak zorlanmadan, devletimi de yanımda görerek dönüştürmek istiyorum"** diyen kardeşlerimize, Ramazan Bayramı'nın birinci gününde, Cumhurbaşkanımız müjdemizin detaylarını açıkladılar. Ben inanıyorum ki yüzbinlerce İstanbullu kardeşimiz, o gün adeta çifte bayram yaşadı.

Kampanyamızın detayları hazır. Evini kentsel dönüşüme sokması gereken vatandaşlarımıza ciddi bir ödeme kolaylığı sağlıyoruz. Milletimizin üzerinden yük alıyoruz. Bu kampanya ile kentsel dönüşümde ciddi bir ödeme kolaylığı sağlıyoruz. Böylece vatandaşlarımızın gönüllü katılımını sağlayarak, onların rızasını alarak, hiç kimseyi mağdur etmeden İstanbul'da kentsel dönüşüm çalışmalarını daha da hızlandırmış olacağız. Devlet ve millet olarak el ele vererek kentsel dönüşümü gerçekleştireceğiz.

İstanbul kentsel dönüşüm çalışmalarımız zincirleme olarak başka çalışmaları da beraberinde getirecek. Az önce de bahsettim; şehrin içindeki yoğun yapılaşmayı ortadan kaldırarak, İstanbul'a yeni sosyal donatı ve yeşil alanlar kazandıracacağız.

Bu anlamda çocuklarımızın, İstanbullu kardeşlerimizin yeşil alan ihtiyacını karşılayacak, eğitim ve sağlık hizmetlerini eksik-

siz bir şekilde almasını sağlayacağız. Kuracağımız yeni şehirleri; teknoloji geliştirme bölgesi, fuar, kültür ve kongre merkezlerinin yanı sıra turizm alanlarıyla destekleyeceğiz.

Bölgede günübirlik deniz ulaşımı sistemini geliştirerek metro, metrobüs ve diğer ulaşım akslarıyla entegrasyonunu sağlayacağız. Kuracağımız raylı sistemleri üçüncü köprü ve Marmaray geçişiyle entegre ederek İstanbul'u daha ulaşılabilir hâle getireceğiz.

Böylece şehrin altyapı ve trafik sorununu da tamamen çözeceğiz. Marmara bölgesindeki yoğunluğun azaltılması için yeni endüstriyel gelişim alanları ve lojistik hatları oluşturacağız.

Sadece İstanbul'u tek başına değil, tüm Marmara'yı, Trakya'yı da içerecek şekilde, konutları, sanayisi, kültürü, ticaretiyle geliştirecek, olası depreme karşı hazırlayacağız. Bu kapsamda Afetlere Karşı İstanbul Mekânsal Strateji Planı'nı hayata geçiriyoruz. Aynı anlayışla Ege Bölgemizde de benzer bir çalışmayı hazırlayacağız.

İstanbul'dan başlatacağımız rezerv şehir projemizi deprem tehlikesinin yüksek olduğu bölgelerde de yaygınlaştıracacağız. Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremlerin olduğu bölgelerden başlamak üzere 7 coğrafi bölgede 7 rezerv şehir projesinin projelendirme çalışmalarını başlatacağız.

İstanbul'da kentsel dönüşüm çalışmalarına ivme kazandıracak **"Yarısı Bizden"** kampanyası açıkladık. Bu kampanyayla vatandaşlarımıza çok büyük bir ödeme kolaylığı sağlıyoruz.

Kampanya kapsamında ister yerinde ister rezerv alanda kentsel dönüşüme girecek evlerin maliyetinin yarısını devlet olarak biz karşılayacağız. Dört gün içerisinde ciddi bir

başvuru oldu. Başvurularla eş zamanlı olarak sahada incelemelerimizi de başlattık.

250 uzmandan oluşan 14 sabit 60 mobilize ekip oluşturduk. Bunun yanı sıra İstanbul'un birçok ilçesinde de ofislerimiz hazır. Ekiplerimiz bir yandan gün içerisinde sahada başvuru yapan vatandaşımızla görüşüyor, onların taleplerini alıyor. Diğer taraftan başvuru yapılan binalarla ilgili incelemelerini yapıyorlar.

Bizim önceliğimiz yerinde dönüşümü sağlamaktır. Bu anlamda da kentsel dönüşüm çalışmalarımızı yürütürken her zaman yerinde, gönüllü ve hızlı olacak dedik.

Ama diyelim ki, hak sahibi vatandaşımız rezerv alandaki konutlardan faydalanmak istiyor. Bu sefer de mevcut binasının değerini rezerv alandan tercih ettiği konutun değerinden düşeceğiz. Kalan tutarın ise yarısını devlet ödeyecek.

Yani bir vatandaşımız oturduğu evin riskli yapı olduğunu tespit ettirdikten sonra kentsel dönüşüme girdiği zaman evinin maliyetinin yarısını devletimizin karşılayacağı bir finansal destek sağlamış oluyoruz.

Bugün sahada inşa ettiğimiz 2+1 konutların maliyeti 1.5 milyon, 3+1 konutların maliyeti 1 milyon 800 bin liradır.

Vatandaşlarımız 100 m² 2+1 daireye 750 bin liraya; 120 metrekare 3+1 daireye de 900 bin liraya sahip olabilecekler.

Vatandaşlarımız dönüşüm sonrası ödemesi gereken ücreti de iki şekilde ödeyebilecek.

Birinci seçenek olarak 0,79 oranla 10 yıl vadeyle uygun banka kredisi kullanabilecek.

İkinci seçenek olarak %10'u peşin, geri kalanını da 10 yıl vadeli olacak şekilde ödeyebilirler.

Devletimiz hem maliyetinin yarısını karşılayacak hem de kredi desteği verecek. Böylelikle devletimiz riskli evini dönüştürmek isteyen vatandaşlarımıza %50'nin üzerinde bir destek sağlamış olacak.

Yine ÜFE, TÜFE veya memur maaş artış oranlarından hangisi daha düşükse o oranda altı ayda bir taksitlerde artış güncellemesi yapılacaktır.

TOKİ Başkanlığımızla inşa edeceğimiz;

- 2+1, 100 m² konutların peşinat tutarı 75.000 TL, başlangıç taksit tutarı 5.625 TL,
- 3+1, 120 m² konutların peşinat tutarı 90.000 TL, başlangıç taksit tutarı 6.750 TL olacak.

Yani vatandaşlarımız maliyetin yarısına, uygun vade oranıyla ve düşük peşinatla kolaylıkla yeni evine sahip olabilecek. Tabii bu fiyatlar, ilk 6 ay içerisinde anlaşma aşamasını tamamlayıp sözleşmesini tamamlayan ilk 200 bin başvuru için geçerlidir.

Ön aşama sürecini tamamlamış fakat 6 ay içerisinde anlaşma sürecini tamamlamamış, sözleşme yapmamış başvurular bu projeden ilk etapta yararlanamayacaklar. Vatandaşlarımız **"kendi evimi ben parsel bazında dönü-**

türmek istiyorum" derse 0,79 vade oranıyla 1 milyon 250 bin lira kredi kullanabilecek.

Yine vatandaşımız bugün temellerini attığımız 100 bin yeni rezerv konuttan almak isterse burada da **"yarısı bizden"** diyeceğiz, aynı kolaylıkları bu kardeşlerimiz için de sağlayacağız. Kampanyamız ilk etapta sadece İstanbul'da geçerli olacak. Süreç içerisinde deprem riski yüksek olan diğer illerimizde de başlatacağız.

Tabii **"Yarısı Bizden"** kampanyasına başvuran vatandaşlarımız için İstanbul'da 3.500 lira olan kira yardımı tutarını 5.250 liraya çıkarıyoruz. Bu süreçte 10.500 TL taşınma ve aylık 5.250 TL kira yardımı yapacağız.

Sayın bakanım, bütün bu değerlendirmeleriniz çerçevesinde okuyucularımıza iletmek istediğiniz son mesajınızı alabilir miyiz?

Son olarak şunları belirtmek isterim; sayın cumhurbaşkanımızın önderliğinde 21 yıldır, tarihimizden, kültürümüzden, inancımızdan, medeniyetimizden aldığımız ilhamla çalışmalarımızı yürüttük, yürütmeye de devam ediyoruz. Uzak yakın demeden 7 coğrafi bölgede, 81 şehirde, 972 ilçemizde, 780 bin kilometrekare vatan toprağının her karışında eserler üretmek için çaba sarf etmekteyiz. 85 milyon vatandaşımızın her birine, ülkenin her karış toprağına ulaştık, hizmet götürdük. Aziz milletimiz üretilen bu eserlerin, götürülen tüm hizmetlerin arkasında kararlılıkla durduğu müddetçe biz her şeyin en güzeline layık yüce milletimiz için hizmetkâr olmaya devam edeceğiz. Mevla milletimize zeval vermesin, birlikteliğimize kastedenlere de fırsat vermesin duasıyla bütün okuyucularımıza muhabbetlerimi sunuyorum.

Modernitenin Zihnî ve Duygusal Engellerinden Kurtulmamız Lazım

PROF. DR. SADETTİN ÖKTEN

Hasan Taşçı: Tekrar bir arada olmaktan dolayı mutluluğumu belirterek söze başlamak istiyorum hocam. Öncelikle bu söyleşi teklifimi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Daha önceki konuşmalarımızda insanın üç katmandan oluştuğunu belirtmiştik. Beden, akıl ve gönül katmanı. Muhtemeldir ki insanın her varlık boyutuna yani her katmanına şehirde hitap eden mekânlar vardır. Ben bu konuşmamızda çokça konuşulmayan biraz gönül katmanını konuşalım diyorum. Çok konuşulmuyor çünkü biz henüz bedenin ihtiyaçlarını giderecek donanımlar düzeyinde şehirler inşa ediyoruz. Onun ötesine geçmeyi ne zihnen ne de uygulama olarak pek başarabildiğimiz söylenemez.

Yıllar önce söylediğiniz ve not aldığım bir sözünüzü burada tekrarlamak istiyorum. “Medeniyet bilgi değil gönül işidir” demiştiniz. Gönül katmanı olan insandan, gönül işi olan ‘medeniyet’ten ve şehirden bahsediyoruz. Peki bu gönül ile şehrin irtibatı nasıl olacak?

Sadettin Ökten: Şöyle de düşünebiliriz, insanın gönül katmanını isterseniz daha yumuşak bir ifadeye büründürelim, duygu dünyası diyelim. Şimdi gönül bize ait bir kavram. Batı’da gönül kavramının karşılığı yok. Orada kalp var. İngilizcede “heart” diyoruz. Bizde hem kalp var hem

*“İnsanların duygu dünyaları,
his dünyaları, gönül
alemimiz şehrin fiziksel
yapısına, mekânına tabii
ki yansıtacak, yansımalıdır,
yansımak mecburiyetindedir.”*

de gönül var. Bu bize ait bir kavram. Duygu dünyasından konuşarak, hayatımızdaki her nesnenin ve her hadisenin temel olarak iki boyutu olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan bir tanesi işlevsel boyut, fonksiyon boyutudur. Yani biz onunla bir şeyler ifa ediyoruz, eylemler yapıyoruz. Ancak o eylemi yaparken o eylem üzerinden bir başka boyuta geliyoruz ki o da duygusal boyuttur. Yani ben en basitinden bir insana selam verirsem sesimin tonu, yüzümün ifâdesi bu selamı bir fonksiyon icabı mı verdiğim, yoksa ona bir duygusal his mi aktardığım itibarıyla çok net anlaşılır. Bu çok basit bir misal ama her zaman geçerli bir misal. İnsanların eylemleri kollektif bir şekilde ve belli bir zaman sürecinde gerçekleşiyor. Şehir böyle ortaya çıkıyor. O zaman soru şu: Peki bu insanların duygu dünyaları bu şehre yansıyor mu? İster istemez yansıtacak. Bu insanların duygu dünyaları, his dünyaları tabii ki bizim şehrimizde gönül âlemimiz şehrin fiziksel yapısına mekaniğine tabii ki yansıtacak, yansıtıcıdır, yansımak mecburiyetindedir. Çünkü biz bütünüzdür. Bizde hem fonksiyon hem beden hem akıl var. Rasyonalite var ve problem çözüyoruz. Problem üretiyoruz ve çözüyoruz. O problemi çözerken ona bir renk, üslup, tavır takıyoruz. O da bizim gönül ve duygu boyutumuz. Şehri böyle bağliyoruz.

Hasan Taşçı: Peki hocam “Medeniyet gönül işidir” diyoruz ya gönül işi olan bir medeniyeti oluşturmamışsak, o medeniyetin değerlerini hayata hâkim kılamamışsak yine de şehir bu değerleri taşır mı?

Sadettin Ökten: Orada biraz illetli, eski tabirle muallal bir şehir ortaya çıkıyor. Şimdi şöyle modernitenin şehrinin de kendine göre bir gönül ve duygu boyutu var. Duygu boyutu diyelim isterseniz. Bunu sanat üzerinde gerçekleştirmeye çalışıyor modernite. Sanat bir yere kadar geliyor, orada tıkanıyor. Sonra felsefe gündeme geliyor ama sanat ve felsefe ikisi beraber, yani felsefesi olan sanat diyelim isterseniz. İnsanın reel problemlerine bir noktaya kadar cevap veriyor. Bunların başlangıcında kader problemi, devamında da ölüm problemi var. İnsanda bir beka hissi var ama felsefe ve sanat ölüm konusunda insanları tatmin edecek büyüklükte bir cevap veremiyor. Kadere de böyle bir cevap veremiyor. Başka problemleri saymaya gerek yok. Bilgi problemini, estetik problemini, ahlâk problemini bunları saymayalım. Bu iki esas bütün insanlar için geçerlidir. Sıradan insan bilginin kaynağını, sağlıklı olup olmadığını sınırını düşünmez. Ama kader ile karşı karşıyadır. Estetiği düşünmeyebilir. Güzel nedir? Niçin güzel? Güzelin kaynağı nedir? Düşünmez ama kader ile karşı karşıyadır. Modernitenin sunumu bunları unutmaya, ihmal etmeye doğru gider. Modernitenin şehri de bir noktaya kadar sizi götürür ve orada bitirir. Modernitenin şehrinde nihai nokta sanat ve felsefedir.

*insanın gönül katmanını
isterseniz daha yumuşak
bir ifâdeye büründürelim,
duygu dünyası diyelim.
Şimdi gönül bize ait bir
kavram. Batı’da gönül
kavramının karşılığı yok.
Orada kalp var. İngilizcede
“heart” diyoruz. Bizde hem
kalp var hem de gönül var
Bu bize ait bir kavram.*

*Önce bir Alman rüyası
vardı ve İkinci Dünya
Savaşı sonunda bitti.
Soğuk Savaş sonrası da
Amerikan rüyası bitiyor.*

İslâm şehrine gelecek olursak –ki bugün öyle bir şehir maalesef yok ama düşünce ve duygusu hâlâ içimizde var, bütün sıkıntı burada zaten– Müslümanlar olarak biz kendi iç dünyamızdaki var olan inancın, coşkunun ve heyecanın hatta ve hatta dinî vecdin şehrinin kuramadığımız için o hicranı o hasreti çekmekteyiz. Bizde ölüme de kadere de cevap var. Bu cevap inanan insan için çok mühim tatminkâr bir cevap. Çünkü biz büyük bir kaynağa büyük bir lütfâ sahibiz ve iltica edebileceğimiz, sığınacağımız limanımız var. Bizim de zaman zaman kaderle problemimiz olsa da sonunda sığınacağımız bir limanımız var. Bu da Müslüman inancından kaynaklanıyor. Bu inanç şehrin içinde de fizikî olarak bu sığınma mekânlarını inşa etmişti. Şimdi ise bu şehri kuramadığımız için eski mekânlara iltica etmekteyiz. Eski mekânları restore ederek “Acaba oralarda bir ferah bulabilir miyiz” diye düşünüyoruz. Bu çok yanlış değil, çok doğru da değil. Mekânı kuran insan olduğu için önce o insanı üretmeniz lazım. Önce insan. O insan isteyecek ve kendi mekânını kendisi yapacak. Babalarımız, onların babaları, onların da babaları bir şey İslâm etmişler. Biz o mekânları seviyoruz ama bilmeliyiz ki onlar yaşanmış bir mekânın reel mekânları idi ve biz artık o hayatı yaşamıyoruz. Değerlerimize uygun yeni bir hayat ve ona uygun mekânlar kurgulamamız lazım.

Hasan Taşçı: Bugünkü hayatımızda da bu değerleri taşıyabiliriz ve onun mekânlarını başka bir formda İslâm edebiliriz diyorsunuz hocam. Yani sürekli olarak geçmişte yaşamaya mecbur değiliz ve yeni bir form üretebiliriz değil mi?

Sadettin Ökten: Aynen öyle. Aynı malzemeyi kullanırsınız veya yeni malzemeyi kullanırsınız ama aynı duygusallığı verebiliriz diye düşünüyorum. Bu bir çıkarsama, bizim şu anda kullandığımız mekânlar modernitenin kendi mantıksal dünyası içinde ürettiği, kendi fonksiyonunu öne çıkararak ürettiği ve kendi değerlerini geçirerek, damgalayarak ürettiği mekânlardır. Dolayısıyla o nasıl kendi değerleriyle bir mekân yapmışsa, biz de kendi değerlerimize göre bir mekân yapabiliriz. Bunun birinci aşaması, birinci etabı ise modernitenin ürettiği mekânların arkasındaki değerler sistemi olmadığını idrak etmek. Yani bunu zihnimizde netleştirmek. Bunu netleştirdikten sonra arayış başlar.

Hasan Taşçı: Bize ait olan nedir sorusunu sorarak aramaya başlayacağız o halde.

Sadettin Ökten: Evet, bize ait olan nedir?

Hasan Taşçı: Yani önce şu anki formun bize ait olmadığını ve bize ait bir formun olduğunu kabul ettikten sonra onun arayışı başlayacak o zaman.

Sadettin Ökten: Bugünkü şartlarda bu bize ait değil. Peki bize ait olan nedir? Bu sorular başlayacak. Bu da bir deneme yanılma süreci. Pekâlâ

yapılabilir. Birinci etap modernitenin bize sunduğunun bizim olmadığını idrak etmektir.

Hasan Taşçı: Veya dayattığı diyebilir miyiz?

Sadettin Ökten: Yani modernitenin şöyle bir husûsiyeti de var. Şimdi dayatma deyince oradan girelim isterseniz. Şöyle bir dünya çiziyor. Diyor ki: “Benim size sunduğum biçimler dışında başka şeyler üretmek mümkün değildir.” diyor.

Hasan Taşçı: Weber’in Batı şehrinin dışında başka şehir olmadığını söylemesi gibi bir şey sanıyorum.

Sadettin Ökten: Ama bunu söylerken çok da haksız değil. Onu da söyleyelim. Modernite tabiat kanunlarını keşfetti. Bu tabiat kanunları; fizik, biyoloji ve diğerleri dünyanın her yerinde aynı ölçüde geçerli. Biraz yer çekimi ivmesi değişse de aynıdır. Adam buradan yola çıkıyor ve “bu her yerde geçerliyse, benim sunduğum her şey de her yerde geçerlidir” diyor. Tabiat kanunlarını sosyal bilimlerde ve sanatta da uygulamaya kalkıp kendi üretimlerinin her yerde geçerli olduğunu söylüyor. Mümkün değil, duyu dünyası tamamen ayrı bir dünya. Benim ürettiğim sanat evrenseldir diyor. Tabii fizik kanunlarından yola çıkarak yaptığı bu genelleme ilk başlarda yani yirminci asrın hemen başında on dokuzuncu yüzyılın sonlarında insanları çok etkiledi. Çünkü öyle bir teknolojik üstünlükleri vardı ki insanların diğer konuları düşünmeye vakitleri yoktu. Aç kalıyor, eziliyor, ölüyorlardı.

Hasan Taşçı: Galiba insanlar üç katmanlarından daha birinci katmanlarının ihtiyaçlarını tatmin etmekle meşguldüler ve daha üstte çıkmayı düşünemiyorlardı bile.

Sadettin Ökten: Evet daha üste çıkamadılar. Öyle bir bastırdı dünyayı ama sonra görüldü ki bu basınç ilanihaye devam etmiyor, günün birinde bitiyor. Bunu çok tipik karşılığı “Amerikan rüyası bitti.” diyorlar. Önce bir Alman rüyası vardı ve İkinci Dünya Savaşı sonunda bitti. Soğuk Savaş sonrası da Amerikan rüyası bitiyor. Onların da yenildiği görülüyor ama onlar mağlup olduklarını ellerindeki medya gücüyle söylememeye çalışıyorlar. Şu anda medya gücü herkesin elinde. Merak eden herkes neticeleri görebiliyor. Dolayısıyla Batılı modernist kendi sanatını, düşüncesini, duyu dünyasını öyle bir sağlam ifade ediyor ki bunun dışında bir duyu ve düşünce dünyası yoktur diyor. Biz de kenarından köşesinden bu dünyanın kırıldığını, örselendiğini, yarıldığını görünce pekâlâ farklı bir tarz, biçim olabilir diyoruz. Mühim olan hazırlık yapmamız.

Hasan Taşçı: Zihin dünyamızda olayların ve uygulamada yaptığımız işlerin bir hiyerarşisi olduğu gibi mekânların da bir hiyerarşisi olduğu-

1400 sene öncesinden
bugüne örnek olur mu?
O halde biz de şunu
soralım. Eğer problem
zamansa Aristoteles niye
hâlâ aktüel?

Modernist düşünen insanlar da “Cami hayatın merkezinde olur mu?” derler. Modernitenin cami tanımına göre olmaz. Peki Müslümanların cami tanımı nedir? Oturup bunu düşünmemiz lazım. Biz camide ayaklarımızı nereye koyuyoruz?

nu her zaman söylersiniz. Peki o hazırlamamız gereken şeydeki mekânların hiyerarşisi nasıl olacak hocam?

Sadettin Ökten: Şimdi bizim değerler hiyerarşisine bakalım. Bizim değerler hiyerarşimizde tevhid ve vahiy var. En üstte bunlar var. Sonra aşağıya doğru diğer ihtiyaçlara göre sıralanır. Modernite aklın üstünde bir rehber tanımladığı için gotik kiliseyi bir yerde tutar. Ancak camiye tutmaz çünkü cami onun ciddi rakibidir. Zihin dünyasında ve duygu dünyasında onu arkaik bir nesne olarak tarihe itmeye çalışır. Bunun çok tipik örneğini Ayasofya’da görüyoruz. Çok nettir mesele. Modernist düşünen insanlar da “Cami hayatın merkezinde olur mu?” derler. Modernitenin cami tanımına göre olmaz. Peki Müslümanların cami tanımı nedir? Oturup bunu düşünmemiz lazım. Biz camide ayaklarımızı nereye koyuyoruz?

Hasan Taşçı: Tanımımız var mı? Yoksa tanımlayacak mıyız? Varsa nedir o tanım? Biraz onu konuşalım hocam.

Sadettin Ökten: Var, olmaz olur mu. Bakın Mescid-i Nebevî. Şimdi diyorlar ki 1400 sene öncesinden bugüne örnek olur mu? O halde biz de şunu soralım. Eğer problem zamansa Aristoteles niye hâlâ aktüel? Demek ki mesele zaman değil. Öyle hakiikatler var ki evrensel akıp gidiyor. İnananlar için evrensel diyorum. Bu hakiikatler hiçbir zaman değişmiyor. Bunlara sabiteler diyoruz. O zaman biz camiye bugün hayatın bize getirdiği sınırlamalar muvacehesinde nasıl tanımlayacağız? Ana kaynaktan kopmadan şehirde nereye koyacağız? Ona hangi fonksiyonları vereceğiz? İnsanımız bu soruları sormaya ve cevaplarını bulup uygulamaya başladı. Cami yapıyorlar, altına kültür merkezi yapıyorlar, bir kitap kafe koyuyorlar. İnsanlar gidip orada zaman geçirebiliyorlar. Yarın öbür gün belki bir çarşı gelecek, her tür insanın orada karşılık bulacağı ortam oluşacak. Yurt dışında bu daha net, çünkü orada belirgin hâlde. Orada bulunan Türk diasporası diyelim mesela Almanya’da cami her maksat için kullanılıyor. Her insan kullanıyor. İbadet eden de kullanıyor, sosyal ihtiyacı olan da kullanıyor. Kullanması da lazım. Herkesin olması lazım orada.

Hasan Taşçı: Cami merkezde, hemen etrafında çarşı var zaten bizim şehrimizde. Bizim Tûtînâme, Kelile ile Dimne, “*Binbir Gece Masalları*” gibi Doğu klasiklerine bakacak olursak bütün olayların çarşıda geçtiğini görürüz zaten. Şehirde çarşı ağası kimse bütün olayları çözen adam o. Bütün toplumsal olaylar orada geçiyor ve ilişkiler oradan yönetiliyor. O da her hâlde gönül katmanının altındaki katman olan akli temsil ediyor.

Sadettin Ökten: Akli ve hayatı temsil ediyor ama çarşı kimin emrinde? Dua kubbesi var. Dua avlusu var. Ne oluyor? Çarşıda alışveriş yapılıyor ama kurallarını modernite veya kapitalizm tanımlamıyor. Kuralları başka bir şey tanımlıyor. Şimdi insanlar başka bir şey söylüyor. Diyorlar ki kapitalist

kurallara uymazsanız yok olursunuz. Ben onu bilmem. Benim bildiğim şu: Kapitalistin de rızkını veren Rezzak-ı Âlem'dir. O rızkı kestiği zaman zaten hayat bitiyor. O rızkı vermeye devam ettiği zaman hayat devam ediyor. Bir de Kur'an-ı Kerim'de Karun kıssası var. Dikkat etmek lazım. Bir de tabii hemen o siyasal erki veya düzeni temin eden dârü'l-imâre var. Bu üçlü tabii caminin içinde isterseniz kütüphaneyi, medreseyi de koyalım.

Hasan Taşçı: Zaten burada kastettiğimiz şey külliye hocam. En başta kaynak olarak ifade ettiğiniz Tevhid ve vahyin kendini ifade ettiği mekân külliye.

Sadettin Ökten: Külliyesi, çarşısı ve dârü'l-imâre oluyor. Şehir böyle oluşuyor. Etrafında da hâneler. Evler, hâneler, insanlar ve sokaklar. Sadece belli zamanlarda uğranılan bir yer değil cami. Hayatı yönlendiren, problem çözen yani kitaplarda çok teferruat var. Mesela darüşşifası var caminin. İnsanlar tedavi oluyorlar.

Modernite İslâm'ı tanımlarken, dışlayıcı ve ayırıcı tabiri çok kullanır ama böyle değil. O modernitenin o oryantalizmin İslâm'a bakışıdır. İslâm bütün insanları belli bir hiyerarşide görür ve İslâm'ın şehrinde her insana yer vardır. Tarihe baktığımızda Batı'da çok kalın dışlayıcı çizgiler var. Bunlar insanları ciddi manada etkiliyor. Ama İslâm dünyası külliye kurduğu zaman orada herkese bir yer veriyor. Orada çevreye de bir yer var, hayvanlara da bir yer var. Neticede böyle bir bütünlük.

Hasan Taşçı: Yani özelde külliye ve genelde İslâm şehrinde herkes için bir yer var diyebiliriz değil mi? Zaten bunun ilk uygulamasını Medine-i Münevvere'de görmekteyiz. Oradaki uygulamadan yola çıkılarak kurulan tüm İslâm şehirlerinde bu böyle olmuştur.

Sadettin Ökten: Evet herkes için bir yer orası, dârü'l-emân orası. Kural olarak kuralsız bir hayat yok zaten. Kurallara uyduğunuz zaman sizin için çalışma hakkı, mal ve can emniyetiniz var.

Hasan Taşçı: Biliyorsunuz hocam devletin temel beş görevi sayılır; can emniyeti, mal emniyeti, akıl emniyeti, nesil emniyeti ve din emniyeti. Şehir bunların hepsini sağlayacak özelliklere sahip. Sadece Müslümanlar için değil, herkes için bu beş emniyeti de sağlıyor.

Sadettin Ökten: Kuralları var ve bu kuralları da sağlayabiliyorsanız yapabiliyor. Dolayısıyla şehir İslâm ettiğimiz zaman mesela İstanbul'a bakıyorum, Bursa'ya bakıyorum, bunlar topografyası olan şehirler. Mesela Konya'da o topografya yok. Ama İstanbul'da var. Alçak ve yükseklikler var. Büyük külliye hep yüksek yerlerde kurulmuş. Yani insanlar onları bir defa görüyorlar ve ister istemez orası ile irtibatları var.

Hasan Taşçı: Hiyerarşinin zirvesinde yer alıyor böylece. Duygu hiyerarşisinin de zirvesinde yer alıyor.

İslâm bütün insanlara belli bir hiyerarşide görür ve İslâm'ın şehrinde her insana yer vardır.

*Eskiler edebe çok
ehemmiyet verirlerdi. Bu
bir tevâzu, bir gösteriş
de değil. Belli bir ruhsal
ve zihinsel düzenin
yerleşmesini sağlıyor.*

Sadettin Ökten: Dolayısıyla fiziki anlamda, çünkü siz fizikî hiyerarşiyi ihmal ederseniz bu duygu hiyerarşisini yaralar.

Hasan Taşçı: Bunu çok sık söylüyorsunuz hocam. Tabiattaki dengeyi bozarsanız o gelir siz iç aleminizi bozar diye söylüyorsunuz. Galiba biz şu an bunun da sıkıntısını yaşıyoruz.

Sadettin Ökten: Onun için eskiler edebe çok ehemmiyet verirlerdi. Bu bir tevâzu, bir gösteriş de değil. Belli bir ruhsal ve zihinsel düzenin yerleşmesini sağlıyor böylece. Dünyanın her yerinde bu böyledir. İslâm'ın hiyerarşisinde de böyle. Bunu kaybettiğimizde sorun yaşıyoruz.

Hasan Taşçı: Hocam Ahmet Haşim'in "O Belde" şiiri bu arayış mı? Kaybettiğimiz dengenin ve yerleşimlerin de ölçüsü olan edebî arayışı olabilir mi?

Sadettin Ökten: Muhtemelen öyledir. Evet.

Hasan Taşçı: Yani şu anda var olmadığını söylediğimiz ama Müslüman olmamız hasebiyle duygu dünyamızda var olan veya geçmişten tevârüs ettiğimiz için var olan ya da her ikisinin etkisiyle varlığını devam ettiren ideal olanın arayışı mı?

Sadettin Ökten: Her ikisi birden. İslâmiyet bir kâinat resmi çiziyor. Bu kâinat resminin içinde bir hiyerarşi var. Bir düzen var. Siz o resme bir şekilde inanırsanız artık o düzeni arıyorsunuzdur. Yapabildiğiniz kadar yapıyorsunuz. Mesela kendi gündelik hayatınızda zamanı belli bir şekilde kullanmaya çalışıyorsunuz. Hâkezâ iş yerinizde öncelikleriniz farklı oluyor. Bir de yakın çevrenizdeki insanlarla, ailenizle olan temasınızla yine onlarla olan hem davranış hem söylem hem de duygu olarak öncelikleriniz farklı oluyor. Ama bu bir yere kadar devam ediyor. Modernizm de artık gücünün sonsuz olmadığını gördü ve deneyimledi. O boşluk şimdi, "Acaba, biz kimiz?", "Nasıl bir davranış bütünü sergilersek hayatımızı bütüncül hâle getirebiliriz?" soruları sorulmaya başlandı.

Hasan Taşçı: Sorular sorulmaya başlandı ama henüz uygulama yok. Hatta sanıyorum verilebilen net cevaplar da yok. Tatmin edici cevaplar bulabilmek için arayışların da ciddi olması gerekiyor.

Sadettin Ökten: Bunlar üst üste düşüyor. Uygulama ve arayışlar var.

Hasan Taşçı: Evet depremden sonra yeni bir şehir söylemi gelişmeye başladı. Uygulamanın nasıl olacağını tam bilemiyoruz ama Thomas Kuhn'un tabiriyle şehircilikte bir paradigma değişimi oldu.

Sadettin Ökten: Orada ciddi bir nüfus evsiz, meskensiz kaldı. Bunun hemen çözülmesi lazım. Dolayısıyla şu anda elimizdeki imkân ne? En hızlı şekilde konut sorununu nasıl çözebilirsek öyle çözmemiz gerekiyor. Tünel kalıp toplu konut. Ne olması lazım? Ovalara yerleşmememiz lazım. Çok şükür yamaçlara doğru çıktılar ve zemin etütleri yapıldı. Toplu

konutların bir teknolojisi var, onun dışında bir şey bilmiyoruz. O zaman ne yapabiliriz? Çok yükselmeyelim. Benim niyazım zemin artı üç. Ağaç yüksekliğini geçmeyelim.

Hasan Taşçı: Çok önemli bir ölçü koymuşsunuz hocam. Ağaca alttan yukarı bakmamız gerekiyor. İnsan fitratı gereği ağaçlara tepeden bakmamalı alttan yukarı bakmalı diye bir ölçünüz var sizin.

Sadettin Ökten: Değil mi yani en azından göz hizası ağacı tepesinden görsün. Ağaca yukarıdan bakmayalım. Ben bunu çok denedim. Bir dostum yıllar önce Fenerbahçe'den bir yer almış. Davet etti, on ikinci kat. Şimdi artık on ikinci katlar normal sayılıyor. Oradan adalara bakınca çok şaşırdım. Çünkü hep sahilden adalara bakmışım. Adaların ihtişamını, güzelliğini, romantizmini sahilden görmüşüm. Sıfır kotundan görmüşüm. On ikinci kattan bakınca her şey altüst oldu. Bir başkası Boğaz'da Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı var, Anadolu Hisarı ile Kanlıca arasında çok güzeldir. Önünden vapurla veya sandalla geçerken hayran olur bakardım. Sonra Fatih Sultan Mehmet Köprüsü yapıldı, onun üzerinden geçerken bakınca yukarıdan yalıya o güzel hissiyat kayboldu. Bu kadar küçük ve bu kadar basit miymiş dedim. Dolayısıyla bizim bu nispetlere çok riâyet etmemiz lazım.

Hasan Taşçı: Yukarıdan bakma tabiri bozuyor.

Sadettin Ökten: İki türlü de yukarıdan bakma oluyor.

Hasan Taşçı: Fizikî olarak yukarıdan bakanın muhtemelen iç âlemi de yukarıdan bakmaya meyilli hâle geliyor değil mi? Değiştiriyor.

Sadettin Ökten: İster istemez. Bir şey daha söyleyeyim, bunlar hep itiraflar. Bir tarihte iki katlı otobüste bir seyahat yapıyorum. Firma da bana en önde bir yer vermiş. Çok hoşuma gitti. Yolda giderken küçük otomobilleri görünce "bunların ne işi var bu yolda, yolumuzdan çekilmesi lazım" gibi düşündüm. İçime bu his geldi.

Hasan Taşçı: Eşyanın etki gücü ve tabiatı var. Sirâyet ediyor.

Sadettin Ökten: Hiç şüphe etmeyin. Bunlar böyle hayatımda yaşadığım anlık tecrübeler ama dikkat etmemiz lazım. Nereye, nereden, nasıl bakmamız lazım. Çünkü göz gördüğünü görür. Önce aklı sonra kalbi etkiler. Bu kadar mıymış dersiniz. Eh işte o kadar olmuyor hâdise. Bu dünyada her şey sınırlı. Şimdi negatif örneklere geçelim isterseniz. Ne diyor Firavun Hâmân'a "Ya Hâmân bana pişmiş tuğladan bir kule yap ki yukarı çıkayım, belki o zaman Musa'nın Rabbini görürüm diyor." Bu açıdan ikiz kulelere baktığım zaman anlam çok daha netleşiyor. İkiz kulelerin vurulmasındaki getirdiği büyük düş kırıklığı, büyük sarsıntıyı, kimin vurduğu hiç önemli değil ama toplumda getirdiği sarsıntıyı çok net hissedebiliyorum.

Fizikî olarak yukarıdan bakanın muhtemelen iç âlemi de yukarıdan bakmaya meyilli hâle geliyor.

Bizim gökyüzü ile teması kesmememiz lazım. Binaların arasındaki mesafe bahçe mesafeleri ve bina yüksekliği gökyüzünü görmeyi ihlâl etmeyecek

Hasan Taşçı: Firavun kuleye çıkıp Allah'ı göremeyince de Tanrı benim diyor. Ben yıllar önce bir haber okumuştum hocam. Bir polis memuru trafik ihlali nedeniyle genç bir iş adamını durdurmuş. O genç iş adamı polis memuruna; “*Sen kimsin ki beni durduruyorsun? Ben gökdelenin tepesinde oturuyorum, sen gökdelenin altından bile geçemezsin*” diyor. Gökdelenin tepesinde oturmak bunları söyletiyor. Nispet ve ölçü bozulunca insanın içine de sirâyet ediyor.

Sadettin Ökten: Onun için zemin artı üç iyidir.

Hasan Taşçı: Ağacın üzerine çıkmayacağız. Ağacın üzerine çıkarsak hocam birçok hikâyemiz de düşüyor. Sarkıt oluyor. “*Nasreddin Hoca bir gün bir ağacın altında otururken*” deniyor ama tepesinde otururken yok.

Sadettin Ökten: Bir de tabîî şu var. Bizim gökyüzü ile teması kesmememiz lazım. Binaların arasındaki mesafe bahçe mesafeleri ve bina yüksekliği gökyüzünü görmeyi ihlâl etmeyecek. Hadi güneşin doğumunu ve gurubunu görmekten vazgeçtim, artık şehirlerde biraz zor ama en azından batışını şöyle bir beş altı derece açığa kadar görmeli insan.

Hasan Taşçı: Buna göre zemin kattaki daire karşısındaki binanın tepesinden gökyüzünü görecektik kadar yüksek ve aradaki o açığı tutturması lazım.

Sadettin Ökten: Evet. O insan da ne için yaşadığını, hayatın ve ölümün sahibini hatırlasın, öyle değil mi? Zemin katta oturan da bizim kardeşimiz.

Hasan Taşçı: O zaman diyoruz ki bir hiyerarşi var. Şehrin mekânı arasında ve vazgeçilmez bir ölçek var.

Sadettin Ökten: Ve o hiyerarşiyi insanlar hep görmesi lazım. Yani mesela niçin Paris'i düzenlerken Yıldız Planı'nı yapıyor da anıtı ortaya koyuyor. İnsanlar evden çıktığında dümdüz Yıldız'ın önünü görecek. Bize de simgesel yapıları şehrin yüksek yerlerine koyuyorlar, gitmeseniz de onu görüyorsunuz. Evler basit iki katlı, nâdiren üç katlı Osmanlı İstanbul'unda. Bursa ve Edirne'de de böyle. Evlerin malzemeleri de basit malzemedir.

Hasan Taşçı: Osmanlı'nın geçici malzeme seçimi var değil mi? İnsan hayatına özdeş malzeme seçiyor. Yani rastgele bir tercih değil. Bir değerler bütünü'nün malzeme üzerinden mekâna yansması.

Sadettin Ökten: Tabîî onun fonksiyonel tarafları da var ama hiç önemli değil. Yahya Kemal “*Koca MustâPaşa*” şiirinde ahşap ve kerpiç diyor. Bu vatandaş biraz ahşap ve biraz kerpiçten yapabilmiş bu güzelleri birkaç hiçten. Hiç dediği kalıcı malzeme ile kıyas ettiğiniz zaman şöyle bir baktığınızda o anıtı görüyorsunuz. O size bir şey hatırlatıyor. Öyle

güne başlıyorsunuz. Günü bitirirken, eve gelirken de baktığınızda o anıtı başka ışık altında görüyorsunuz. O da size bir şeyi hatırlatıyor. Böylece hiç unutmuyorsunuz.

Tabii burada çok önemli başka unsurlar da var. Mesela çeşme var, çınar var, bir meydan var. Bunların hep simgesel bir değeri var. Bir bütünlük arz ediyor. O caminin içinde geçen bütün hâdise hayata hâkim oluyor. Kurallar. “*Bu modernist çağda bunlar olabilir mi?*” diye düşünebilirsiniz. Bu bir inançtır ama kapitalizm de inanç ile başlıyor. Ben diyorum ki “*Ol*” derse olur. Tabii ki tedbirimizi alacağız. Yani bu çağın gerekleri ne ise bu çağın gerekleri de “*Ol*” demekle olmuştur. Olma derse olmuyor. Böyle baktığınız zaman çok kolaylaşıyor iş. Bizim bir defa modernitenin zihni engellerinden ve duygusal engellerinden kurtulmamız lazım.

Hasan Taşçı: Yüklerinden, ağırlıklarından kurtulmamız lazım diyebilir miyiz hocam?

Sadettin Ökten: Diyebiliriz. Onları bileceğiz hiçbir mahsuru yok. Ne olduklarını bileceğiz. Sanatını, düşüncesini, bilimini ama biz bunların dışında bir başka bilim üretebiliriz sanat üretebiliriz düşünce üretebiliriz diyeceğiz. Bunu yapmadaki birinci adımı modernitenin sizi esir aldığı tüketim boyutundan kurtulacaksınız. İstiğna dediğim budur. Modernite sizi tüketim boyutuyla esir alıyor. Benim bir dostum vardı, Şakir Abim derdi ki “*Filanca zât kazanmadığı parayı harcıyor. Taksitle mal alıyor.*” derdi. Bu kadar. Kredi kartını kullanıyor. Gayet basit, ihtiyacı yoksa almayacak.

Hasan Taşçı: Modernitenin zihnimize yüklediği bir ağırlık var. Aynı zamanda şehirlerimizde ağırlık var. Depremde gördük. Deprem oldu, insanlar enkazın altında o enkazları kaldıracak ağır makineler gelmeden enkazlar kaldırılamadı. Oysa Yahya Kemal’in bahsettiği “*Koca MustâPaşa*” şiirindeki ahşap ve kerpiç olsa iki kişi ucundan kaldırır, insanı kurtarır.

Sadettin Ökten: Ama o ahşap ile de on iki katlı bina yapamazsınız. Yapmayın da zaten.

Hasan Taşçı: Evet bu hem ruhumuzu hem şehirlerimize bir ağırlık çöktürmüş. Hem ruhumuz hem bedenimiz enkazın altında kalmış. Siz konuşurken bunu anladım.

Sadettin Ökten: Aynen öyle.

Hasan Taşçı: Teşekkür ediyorum hocam.

Bu modernist çağda bunlar olabilir mi?” diye düşünebilirsiniz. Bu bir inançtır ama kapitalizm de inanç ile başlıyor.

Türkiye'nin Konut Üretimine Dünün Tecrübesinden Bakmak

MÜSLÜM BOTAN

Yüksek Mimar

Geri getirilemeyen önemli boyutlardan biri de şüphesiz ekonomi ve enerji alanındaki kayıptır. Konut üretimimiz, sürdürülebilir bir yönü olmayan betonarme inşaat teknolojisiyle gerçekleşmektedir.

Ev ve konut üretimi, bir mesele olarak Türkiye’de önemli bir tartışma konusu hâline geldi. Özellikle son yıllarda tüm şehirlerimizin çehresini benzer biçimde şekillendiren çok katlı konut üretiminin hız kazanması, çeşitli sorunları ve mukabil itirazları da getirdi. 6 Şubat’ta yaşanan Kahramanmaraş depreminden sonra bu konu, ülkenin en önemli gündem maddelerinden biri oldu. On bir ilimizde yıkım yaşandı ancak bu illerin ilçe, belde ve köylerini de dikkate aldığımızda büyük bir bölgenin depremde ciddi boyutta etkilendiğini gördük. ‘Deprem’ ve ‘yıkım’ bağlamında ülkede tartışmanın seyri belirli başlıklar üzerinden devam etti. Ancak geleneksel şehir kültürüne/tecrübesine sahip Anadolu’da, bu çözüm önerilerinin yalnızca betonarme yapı çerçevesinde ve tekniğinin sürmesi, bir başka itirazı getirdi. Zira kültürel değere sahip bir çevre oluşturmak ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek bir mecburiyet hâlini aldı. Bu minvalde Türkiye’nin tarihsel/geleneksel tecrübeye dayanan ev ve şehir inşa kültürünü yeniden hatırlamak meselenin çözümüne ışık tutacaktır. Bu yazıda yol alınmak istenen temel güzergâh da bu olacaktır.

Deprem Sonrası Bir Durum Değerlendirmesi

Depremi cereyan ettiği ilk günden itibaren üzerinde en çok konuşan mesleki disiplinler olan jeoloji, jeofizik veya geoteknik alanlarına girmek gibi bir niyetim yok. Yapı inşa eden bir mimar kimliğiyle, tartışmanın seyrini biraz değiştirmek niyetindeyim.

Bu yazıyı kaleme almadan hemen önce yani depremden yaklaşık iki ay sonra yıkımın gerçekleştiği illerin bir kısmını yerinde inceledik. Kritik noktadaki illerde mevcut yapı stokunun önemli bir oranı yıkılmış, yıkılmayan binalar ise çoğunlukla ağır hasar görmüş durumdaydı. Şehir merkezinde yer yer hayat tamamen durma noktasına gelmişken yaşam şehrin çeperinde geçici barınma kamplarında devam ediyordu.

Yıkılan veya ayakta kalıp ağır hasar gören yapıların büyük bir kısmı “yeni yapı” kategorisinde ve ekseriyeti ise dokuz-on katlı olarak inşa edilmiş. Bu yapı stokunun kahir ekseriyetinin hasar görmesi sebebiyle, yüksek yapıların yoğunlaştığı bölgelerdeki insanların tahliye edilmesi gerekli görülmüş. Tahliye edilen nüfusun önemli bir kısmı devlet eliyle şehrin çeperinde inşa edilen yeni yerleşim alanlarında ikamet etmeye başlamış.

Bu durum sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik ve diğer birçok konuda çeşitli sonuçlar getirmekte. Söz gelimi zaman içinde oluşan şehir imgesinin veya yerleşik bir hâl alan sosyo-kültürel ortamın bir anda yok olması gibi. Geçen zaman içerisinde oluşan ve yıkımdan sonra yok olan bu şehir ortamının yeniden aynı şekilde kazanılması mümkün görünmemektedir. Geri getirilemeyen önemli boyutlardan biri de şüphesiz ekonomi ve enerji alanındaki kayıptır.

Yapı stokumuz, yıkımda veya ağır hasar sonucunda tamamen kullanılamaz hâle gelen, ortadan kaldırılması gereken enkaza dönüşen bir yapı sistemi ve malzemesi ile inşa edilmektedir. Bir başka ifadeyle, konut üretimimiz, sürdürülebilir bir yönü olmayan betonarme inşaat teknolojisiyle gerçekleşmektedir. Yıkılan bir betonarme yapının, gerek malzemesi gerekse yapı elamanları yeni bir yapıda yeniden kullanılmaz. Dolayısıyla yapı inşaatında kullanılan malzemenin, enerjinin, emeğin veya zamanın, yıkımdan sonraki yeni inşa faaliyetlerinde yeniden kullanılma ihtimali yoktur.

Söz gelimi Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının açıkladığı verilere göre, Kahramanmaraş depreminin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükü 1 Trilyon 995 milyar TL (103,6 milyar ABD doları) düzeyindedir. Bu yükün 2023 yılı millî gelirinin yaklaşık %9 ‘una ulaşabileceği öngörülmüştür.

Bu inşaat stratejisi içerisinde, konut sahipleri, yaşayacakları çevrenin ve konutlarının planlanmasında / tasarlanmasında söz sahibi olmamaktadır.

Betonarme yapı sisteminin bizi sürüklediği bu yık-yap döngüsü içerisinde sürdürülebilir bir gelecek tasavvuru mümkün olmamaktadır.

Cari Konut Üretimimiz

Yıkıcı deprem tecrübeleriyle birlikte oluşan bu tabloyu göz önünde bulundurarak Türkiye’de konut üretim stratejisini birkaç vecheden ele almak gerekmektedir. Çok katlı konut bloklardan müteşekkil yapı stokumuz bugün Türkiye’nin artık tüm illerinin çehresini şekillendirmiştir. Bu konut üretim biçimi/tipolojisi çoğunlukla “kat karşılığı inşaat sözleşmesi” ile yani müteahhit ve arsa sahibi arasında varılan anlaşmayla özel sektör eliyle gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra devlet kurumları eliyle de benzer tipolojide orta ve yüksek standartta konut üretimi yapılmaktadır.

Bu çok katlı “toplular konut” stratejisi ferdî konut üretim şeklinin önüne de geçmektedir. Bu inşaat stratejisi içerisinde, konut sahipleri, yaşayacakları çevrenin ve konutlarının planlanmasında/tasarlanmasında söz sahibi olmamaktadır. Planlama ve imar yasalarının çizdiği sınırlar içerisinde, konut üretiminin, ‘işveren-mimar’ iradesiyle gerçekleştiği; kullanıcının ise son safhada yalnızca yerleşmek üzere sürece katıldığı görülmektedir. Kullanıcının kendi evi üzerinde tasarruf sahibi olmaması sebebiyle, ailenin kendi ihtiyaçlarına göre evini şekillendirmesinden söz edilemez.

Bununla birlikte fiziksel/yapısal çevre, aynı zamanda kültürel çevre anlamını taşıırken, yapı inşası bir yönüyle kültür inşa etmek anlamına gelmektedir. Türkiye sathı üzerinde inşa edilmiş geleneksel şehirlerin nevi şahsına münhasır dokuları ve silüetlerine karşılık yapı üretim biçimimiz, çok katlı konut veya daha genel bir ifadeyle “tip” şehir dokularını meydana getirmektedir. Söz konusu bu yapılar betonarme inşaat teknolojisiyle üretilmektedir. Betonarme yapı sistemi malzeme yönüyle sürdürülebilirliğe imkân tanımaz. Ömrünü tamamlayan yapı yıkılarak bulunduğu noktadan moloz olarak yok edilir. Söz konusu yapı malzemesi hiçbir surette yeniden kullanılamaz. Bu durum “millî servet” diye ifade ettiğimiz kaynaklarımızın geri dönüşümü olmaksızın tüketilmesi anlamına gelmektedir. Nitekim son yaşadığımız Kahramanmaraş depreminden sonra ortaya çıkan mali tablo yukarıda ifade edilmiştir. Betonarme yapı sisteminin bizi sürüklediği bu yık-yap döngüsü içerisinde sürdürülebilir bir gelecek tasavvuru mümkün olmamaktadır.

Tarihsel Tecrübe İçinde Ev ve Şehir

Betonarme yapım sistemine gark olduğumuz bu süreçte tarihsel yapı/ev inşa etme tecrübemizi yeniden hatırlamak konut meselemizi çok yönlü çözüme konusunda bize ışık tutacaktır. Başta yaşanması muhtemel yeni depremlere karşı insan ölümlerinin ve olası hasarların en aza indirilmesi hususunda, insana taalluk eden tüm konularda yeni bir düşünce/tavır ortaya koymak gerekli görülmektedir.

İslam dünyası veya Türkiye sathı üzerinde bir asır öncesine kadar -ortak düşünce kaynağından beslenerek- vücuda getirilen şehirlerde ortak ilkelerin ve ortak bir üslubun hâkim kılındığını görmek mümkündür. Dahası gittiği yerlerde yerel imkân ve teknikleri de son derece esnek tutarak konut üretimini -hem kırsalda hem şehirde- aynı ustalıklarla kolaylaştıran bir inşaat faaliyetinden söz etmek mümkündür.

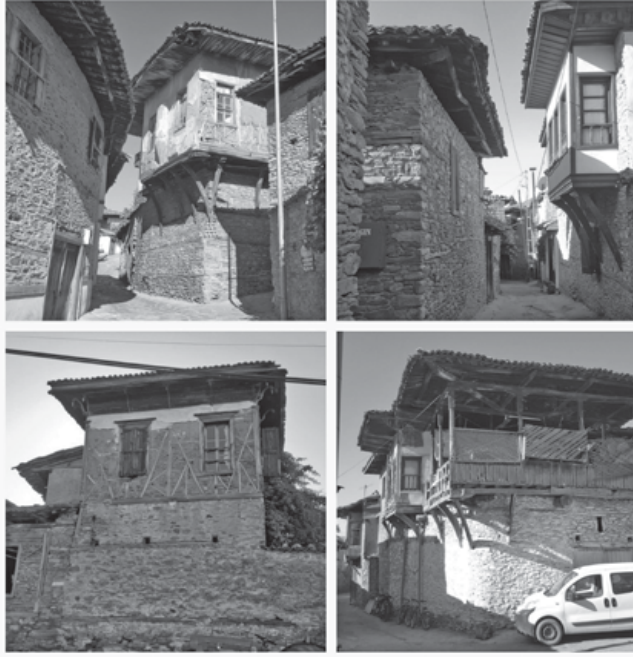
Bu çerçevede ev tarih boyunca yaşadığımız coğrafyanın veya bölgenin bize sunduğu doğal malzemeyle kendi elimizle inşa edegeldiğimiz bir olgudur. Tabiatın bize sunduğu taş, toprak veya ahşap bu konuda temel yapı malzemeleri olarak karşımıza çıkar. Anadolu'da Osmanlı bakiyesi diyebileceğimiz tarihsel şehir dokularını dikkate adığımızda, iklim ve malzemeye göre bazı bölgelerde yoğunluklu olarak ahşap, bazı bölgelerde taş, kimi bölgede toprak ve birçok bölgede ise bu üç yapı malzemesinin birlikte kullanıldığını görmek mümkündür.

Ayrıca tabiatın içinde yayılan “ufki şehir” düzeninde müşterek bir şehirli olmanın verdiği sorumlulukla yani “ortak katılım” la herkes kendi evininin inşası sürecine katılmaktadır. Bu durum ev inşa pratiğini tabii bir sürece dönüştürmüştür. Bunun yanında bahçeli evini inşa eden fert, süreç içerisinde çok sayıda insan ve araç gücüne ihtiyaç duymadan ve maddi darlığa girmeden evine ekleme çıkarma yapabilmekteydi. Bu açıdan ev doğal malzemenin de verdiği uzun ömürlülük ile nesiller boyu yaşayan bir mekâna dönüşmektedir. Birden fazla kuşağın bir aradalığına veya birbiri ardına yaşamasına imkân tanıyan bu ev/aile hâli, anıların da bir arada toplanması ve geleceğe taşınmasını sağlamaktadır.

Ayrıca tabiatın içinde yayılan “ufki şehir” düzeninde, müşterek bir şehirli olmanın verdiği sorumlulukla yani “ortak katılım” la herkes, kendi evininin inşası sürecine katılmaktadır.

Bugün “iyi” olarak tasvir edebileceğimiz “geleneksel” evlerimize mukabil, “kötü” diye ifade etmekte zorlanmayacağımız “modern” toplu konut üretimi içerisindeyiz.

Geleneksel bir şehir dokusu içerisinde ev bir kültür üretim yeri olmanın yanında evlerin bir aradalığı da kültürel bir çevreyi meydana getirmektedir. Belirli ilkeler/standartlar çerçevesinde vücuda gelen evler yine belirli kaideler içerisinde bir araya gelerek bir şehir dokusunu oluşturmaktadır.

Bu bir aradalık aslında İslam düşüncesinin ete kemiğe bürünmesi ve kendi fiziksel çevresini inşa etmesi anlamına gelmektedir. Turgut Cansever ve Hassan Fathy’ nin bu konudaki yorumlarını hatırlamakta fayda olabilir. Bu düşünürlere göre birçok kültür ve sanat ürünü, insanın arzu

ve isteği doğrultusunda ulaşabileceği veya bigâne kalabileceği türdendir. Ancak mimari çevre insanın her zaman ilişki içinde bulunduğu, bulunmaya mecbur olduğu bir kültür birikimidir. Bu bağlamda ev ve şehir inşası ideolojik bir boyut kazanmaktadır. Bugün “iyi” olarak tasvir edebileceğimiz “geleneksel” evlerimize mukabil, “kötü” diye ifade etmekte zorlanmayacağımız “modern” toplu konut üretimi içerisindeyiz.

Konuyu biraz daha toparlamak gerekirse Türkiye’de 1996 yılında gerçekleştirilen Habitat II Konferansı’nda ‘ev’/‘konut’ üzerine müzakere edilen maddeler tarihsel/geleneksel ev/şehir inşası tavrının bir açılımı mahiyetinde hatırlanabilir. Söz konusu maddeler:

1. İnsanların, çevrelerinin oluşması ve yönetimi için alınacak kararlara katılması yani ev sahibinin evininin ve çevresinin(*mahallesinin*) şekillenmesinde rol alması ve karar verici bir pozisyon alması,
2. Sürdürülebilir, devam ettirilebilir bir gelişme; konut üretiminin tabiatla bütünlük içinde olması ve malzeme ve üretim tekniği açısından aile büyüklüğüne göre şekil alarak esnek olanaklar taşıması,
3. Adalet üzere bir düzenin oluşturulması; tabii yaşam standartlarının her sınıftan insanlar için geçerli olduğu, çocuk, yaşlı ve engellilerin de merkeze alındığı bir çözümün geliştirilmesi,
4. Bu amaçlara yönelik olarak toplumun önündeki engeller yani imkansızlıklar kaldırılarak, yapabilir olmalarının sağlanması; ev üretiminin, ekonomik, kolay üretimin sağlanması ve bu sayede her insanın imkân bulabileceği bir pratiğe evrilmesi

şeklinde sıralanmaktadır. Türkiye, bu dört esasın hayatiyet kazandığı geleneksel konut tecrübesine sahiptir. Bu ilkelerin Osmanlı/Türkiye şe-

hir düzeninde içinde yerleşik olan standartları içerdiğini ve bugün için ise yitirilmiş bir hakikati işaret ettiğini görmek mümkündür.

Sonuç Yerine

Deprem, ülkemizin bir gerçeği ve en önemli gündem konularından birisidir. Depreme karşı önlem alma noktasında gelecek nesillere karşı borçluyuz. Onlara sürdürülebilir bir gelecek bırakmakla mükellefiz. Bugünkü inşa faaliyetlerimiz gelecek nesiller için yüksek standartta, daha yaşanabilir bir çevrenin oluşumunu sağlamalıdır. Temelde, depreme dayanaklı yapı üretiminin çok daha ötesine geçerek yapı inşa sektörünün aynı zamanda bir kültür üretim alanına dönüştürülmesi son derece önem arz etmektedir.

Buna mukabil cari inşaat sektörümüz tüm şehirlerimizin tümünü “beton cehennemine” döndürerek çok önemli bir zaman ve enerji kaybına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra bu strateji katılımcı, sürdürülebilir ve daha da önemlisi yüksek yaşam standardına sahip şehirlerin oluşumuna imkân tanımamaktadır. Yaşadığımız depremler bu gerçeği maalesef acı bir şekilde bize göstermektedir. Neredeyse tamamının betonarmeden inşa edildiği Türkiye’deki yapı stoku, bu kültürel zenginliği oluşturmak yerine, son derece mümbit olan tarihsel şehir kültürümüzü/zenginliğimizi çoraklaştırmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye yaşadığımız son yarım asra kadar illerinin kapsayan zengin bir şehir kültürü inşa edegelmiştir. Yapılar kendi içinde yüksek bir şahsiyete bürünürken, birlikte yüksek standartta bir şehir düzeni oluşturmuştur. Tarihsel/geleneksel tecrübenin ışığında yol almak bu sebeple elzem görünmektedir. Söz konusu tecrübe bugün dünya standartlarının da üstüne bir üretim yapma potansiyeline sahiptir. Yalnızca şehir merkezinde değil, kırsalın ve hatta köy evlerinin bile bugünün mimari standartlarının çok üstünde yer aldığını görmek için sanat veya mimarlık tarihçisi olmak gerekmemektedir. Pekâlâ, tarihsel süreç içinde biraz geriye dönüp baktığımız geçen asır başında Türkiye’deki yani Anadolu’daki insanların yaşadığı evlerin yüzeysel de olsa bir mekânsal analizini yapmak, birçok veçheden günümüze ışık tutacaktır.

Neredeyse tamamının betonarmeden inşa edildiği Türkiye’deki yapı stoku, bu kültürel zenginliği oluşturmak yerine, son derece mümbit olan tarihsel şehir kültürümüzü/zenginliğimizi çoraklaştırmaktadır.

Zor Zamanlarda Birlik Ahlâkı

DOÇ. DR. ABDULLAH İNCE

Sakarya Üniversitesi GENÇMER Müdürü
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Bir sabah büyük bir sarsıntıyla uyandık. Allah'ın kudretini gördük, acziyetimizi hatırladık. Binalarla beraber yüreğimiz sarsıldı. Eşine az rastlanır bir depremle yüz yüzeydik. Hem genişliği hem şiddeti alışılmışın çok dışındaydı. Her yeni bilgi afetin büyüklüğünü kavramamıza sebep olurken aynı zamanda bize sorumluluklar yükledi. Birlik ahlakını ortaya koymak bir yükümlülüktü.

Arama-kurtarma ekipleri, iş makinaları, yardım faaliyetleri, gıda kolileri, giyim eşyaları ve daha nicesi resmî kurumlar, sivil kuruluşlar eliyle organize edildi. Acı büyük, iş çok, zaman dardı. Annesini yitirmiş yavru, evladını yitirmiş baba, eşini yitirmiş kadın, her şeyini yitirmiş insan bizi bekliyordu. Bugün değilse ne zamandı.

Şahidiz. Milletimiz Kurtuluş Savaşı'nda Kahramanmaraş'ın yürüttüğüne benzer bir seferberlikle kardeşlerinin yanında oldu.

Gidebilenler bölgeye gitti, gidemeyenler yüreğindeki acıyı dualarla, niyazlarla susturmaya çalıştı. Çok şey yapıldı. Yapılmalıydı. Kardeşlik bunu gerektiriyordu. Gözlerimiz çok şey gördü, kulaklarımız çok şey duydu. Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı... Herkes yüreğinin sesini dinledi, kardeşinin çığlığını duydu, acıyı derinden hissetti. Bir süre sonra ülkenin her yanı, Maraş'ın kurtuluşunu hatırlatan milli seferberlik yerine döndü.

Acı o kadar derinden hissedildi ki gözler, kulaklar Anadolu insanının içtenliğini gösteren fedakârlığa, inceliğe, zarafete örnek oluşturacak onlarca, yüzlerce söz, hissiyat ve eyleme şahit oldu. Çocuklar biriktirdiği

Herkes yüreğinin sesini dinledi, kardeşinin çığlığını duydu, acıyı derinden hissetti. Bir süre sonra ülkenin her yanı, Maraş'ın kurtuluşunu hatırlatan milli seferberlik yerine döndü.

harçlığını duygularını yansıtan resimlerle, kadınlar emeğini ve inceliğini hazırladıkları yiyeceklerle, yaşlılar duasını yüreğiyle yolladı.

Bölgedeki ilk gözlemim şuydu:

“Halka hizmet hakka hizmettir” düsturuyla hareket eden bir devlet, varını yoğunu ortaya koyan millet.

Yaralar sarıldı, sarılıyor. Ancak ekonomik, sosyal, psikolojik etkileri yıllarca sürecektir. Annesini kaybeden bir yavrunun kalbindeki boşluğu ne doldurabilir. Ailesinin bütün fertlerini kaybeden bir babaya ne çare olabilir. Soğuktan, rüzgârdan ve güneşten sakındığı evladını kaybeden annenin yüreğindeki kor ateşi ne söndürebilir.

Millet olarak ilk anda ortaya çıkan duyguları, yardımlaşmayı, diğerkâmlığı zamana yayarak sürdürmeliyiz. Daha kalıcı, uzun vadeli çalışmalara yönelmeliyiz. Orada durum giderek zorlaşacak. Maddi zorlukların yerini duygusal zorluklar alacak. Bölge insanını en fazla mutlu eden bizlerin diğerkâmlığı. Biz de onların yerinde olsak aynıını düşünür aynı hissiyata sahip olurduk. Millet olma bilincimizi canlı tutmalıyız.

Acının büyüklüğü yanında büyük olan bir şey daha var. Herkesin bir acısı var. Yakınına kaybetmeyene rastlamadım. Ancak Allah’ın bir takdiri olacak ki metanetleri çok yüksek. Biz mi onları teselli ettik onlar mı bizi tam anlayamadım.

Resmi ve Sivil Organizasyonlar

Depremi ilk günlerinde hava koşulları, afetin büyüklüğü, koordinasyon kabiliyetindeki yetersizlikler sebebiyle kısmi bir gecikme oluşsa da bütün devlet kurumları ve çok sayıda sivil kuruluş canla başla çalışıyordu. Devlet görevlileri için mesai, sivil kuruluşlar için imkânsızlıklar, özveri ve içtenliğin karşısında kaybolmuş durumdaydı. Mevcut şartlar altında yapılanlar destan yazmakla eşdeğerdi. Bunun dışındaki konuşmalar fedakâr insanları incitmekten öteye geçemedi.

Sivil toplumla ilgili durum sosyal medya ve haber mecralarında konuşulunun tam tersiydi. Sosyal medyada gündem işgal eden bazı organizasyonların sahada neredeyse hiçbir faaliyetine rastlamadım. Durum şuydu; kuru gürültü ve algı yönetimi. Canla, başla çalışan, iş yapanlara haksızlık.

Dezenformasyon Zihin Yakıyor

Arama kurtarma faaliyeti yapmadığını açıklayan sivil kuruluşların twitter anketlerinde, arama-kurtarma konusunda ilk sırada çıkması ve bunun sorumluluk sahibi kişilerce sosyal medyada paylaşılması algının

Bölgedeki ilk gözlemim şuydu: “Halka hizmet hakka hizmettir” düsturuyla hareket eden bir devlet, varını yoğunu ortaya koyan millet.

Sadece doğal afet zamanlarında değil her zaman ayık olmamız gereken bir konu dezenformasyon. Kanserli hücre gibi çoğalan, yayılan, yayıldıkça gerçekliğin yerini alan haberler ortada gerçeklik bırakmıyor.

boyutlarını gösterdi. Milleti için hizmet eden, acıyı hafifletmenin gayretinde olan herkes baş tacı. Ama dezenformasyonun boyutu çok genişti.

Sadece doğal afet zamanlarında değil her zaman ayık olmamız gereken bir konu dezenformasyon. Kanserli hücre gibi çoğalan, yayılan, yayıldıkça gerçekliğin yerini alan haberler ortada gerçeklik bırakmıyor. Ve bu durum “baraj patladı” yalanıyla cana mal oluyor.

Depremde Diyanet

Deprem günlerinde çalışmalarıyla en fazla sahada olan kurumlardan biri Diyanet-TDV idi. Ancak söylem üstünlüğünü elinde tutan bir dil, bir taraftan “nerede Diyanet?” şayiasını yayarken aynı dilin diğer kanadı “Diyanet’in ne işi var burada” söylemiyle kurguyu pekiştiriyordu. Bölgeye ikinci gidişimde Diyanetin çalışmalarının verimliliğine odaklanmıştık. Konuşulanların aksine Diyanet harika işler yapıyordu.

Cenazelerin defni, gıda-yemek organizasyonu, manevi destek, çocuklara, kadınlara, engellilere, ihtiyaç sahiplerine yönelik faaliyetler, ücra yerlerin gözetimi ve daha fazlası. Böylesine büyük bir felaket anında cenaze defninin yüksek bir metanet gerektirdiği açıktı. Hocalarımızın hepsi bu durumu sadece “Cenab-ı Hak bize metanet lütfetti” ifadeleriyle açıklayabiliyordu. Bir hocamız cenazeleri defnederken hocalarımızın zarafetini, inceliğini anlattı. Tarifi imkânsız. Sadece yaşayanlardan dinleyebilirsiniz. Yükselen dualar, niyazlar, salavatlar. Aleyhte konuşanların, rol kapmaya çalışanların tek yapması gereken tövbe etmek.

İllerin Durumu; Deprem Öldürmez Bina Öldürür

En fazla etkilenen il Hatay, hayalet bir şehir görüntüsündeydi. Ama milli mücadelede dayanıklılık testini başarıyla geçen Yiğit Maraş, depremden daha az etkilenen Malatya ayağa kalkıyordu elhamdülillah. Adıyaman ise yardım ve kurtarma faaliyetindeki gecikmişliği telafi etme arzusu ile seferber olan devlet ve milletin desteğiyle toparlanma yolundaydı.

İlk dönemde kamu hizmetleri dışarıdan gönüllü ya da görevlendirmeyle gelen personel marifetiyle yapılıyordu. Ancak şehirlerin toparlanması için bölgedeki kamu personelini aktif etmek gerekiyor. Taşıma suyla değirmen zor dönüyor. Tabii ki o kardeşlerimiz de deprezede. Barınmada, konteyner planlamasında hizmet önceliği düşünülebilir. Bunlar yapılmazsa şehirlerin ayağa kalkması gecikir.

Gören göz kılavuz istemiyor ve aklın yolu bir. Binalarımızı yaparken fay hattı, zemin ve bina yapımı hayati derecede önemli. Ahlaklı insan olalım. Zor değil. Deprem bölgesindeyiz. “Devlet” yanında bizler de sorumluyuz.

Deprem Zamanında Milli Bütünlük

Depremzede kardeşlerimiz için en büyük moral dışarıdan gelen samimi, diğerkâm insanlar. Biz de bilmediğimiz bir insan “nasılsın?” dediğinde mutlu olmaz mıyız? Bu görev bitmiş değil. Bölgedeki kardeşlerle iletişim kurup bayramda, özel günlerde ya da bulduğumuz her vesileyle bunu sürdürmek insan tarafımızı güçlü tutar. Mutlu eder mutlu oluruz.

Çocuğumuz ailenin çocuğuyla, gencimiz gençle, kadınıımız kadınla konuşabilir. Gidip ziyaret edebilir, dert paylaşabilir, gerektiğinde maddi-manevi imdada koşabiliriz.

Kritik Zamanlar Harika İnsanlar

Kriz anları, fırsat anlarıdır. Hem bireyler hem de toplumlar için. Bir kızımızı tanıdım. “Birazcık aç kalsam bayılırdım, üşüsem mahvolurdum, nazlı bir çocuktum” diyor. Gittiğimde 1.600 kişinin kaldığı bir çadır kenti yönetiyordu. Saatlerce yemek yemeden çalışıyor, iş bitince de yaşlı ve engellileri ziyaret ediyormuş. “Çayı demleyip beni bekliyorlar” diyor. Yine diyor ki “Bu benim için gerekliymiş. Kendimi keşfettim, olgunlaştım, mutluyum.”

Sorumluluklarımız Sürüyor

O günkü şartlarda devletin isabetle yaptığı işlerden biri şehirleri tahliye etmesiydi. Acılı insanlar, imkânsızlıklarla boğuşmamış oldu. Ancak bunun sürdürülebilir olmadığı sonraki süreçte ortaya çıktı. İmkânı olan dönmeye başladı, başka yollar aradı. Bunun için toparlanma ne kadar çabuk o kadar iyi. Ancak yine de başka şehirlerde yaşayan depremzedeleri unutmamalıyız.

Bu kardeşlerimizin psikolojik ihtiyaçları var, bizim de sorumluluklarımız. Bir odada aile olarak yaşamak zorunda kalmak kolay değil. Ama birinin bizi evine yemeğe davet etmesi, evinde çay ikram etmesi çok mutlu eder. İfade etmekte zorlanıyorum. Depremde yakınını kaybeden bir gencimizin intiharı hepimizi sarstı. Baş etmede inanç kadar sosyal çevre de önemli. Bunu yapabiliriz. Yapmalıyız. O yüzden “bir çaya davet etmeyi” hafife almayalım.

Depremde yakınını kaybeden bir gencimizin intiharı hepimizi sarstı. Baş etmede inanç kadar sosyal çevre de önemli. Bunu yapabiliriz. Yapmalıyız. O yüzden “bir çaya davet etmeyi” hafife almayalım.

Yükseköğretimde Bilgi Sorunu Çalıştayı Üzerine Bazı Değerlendirmeler

PROF. DR. VATAN KARAKAYA

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Rektörü

İnsanın iyi ya da kötü değişiminin kaynağı yüklenmiş olduğu bilginin fiili ya da zihinsel tezahürü olduğu gerçeğinden hareketle yüksek bilgi üretim alanları olan üniversitelerin ürettiği bilgiyle ilgili sorunların tartışıldığı “Yükseköğretimde Bilgi Sorunu; Eleştiri ve Teklifler Çalıştayı’na” ülkemizin değişik illerinden 30’u geçkin mütefekkirimiz katılmıştır. Çalıştayda yükseköğretimin bilgi sorunları aşağıda verilen dört başlık altında irdelenmiştir;

1. Bilgi Üretiminin Yapısı; İslam Dünyasında Özgün Bilgi Üretim Problemi
2. Bilimler Arası İlişkiler; Hiyerarşi ve Bilimler Tasnifi; Metafizik ve Bilimler
3. Bilimsel Bilgi Üretimi ve Bilimsel Yöntem Sorunları
4. İslam Dünyasında Yükseköğretim için Yeni Teşebbüsler; Malezya, Pakistan ve Diğer Ülkelerdeki Örnekler/ Batılı Bilgi ve İslami Hayat Görüşü Uzlaştırma Teşebbüsleri

Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra batıda gelişen bilimsel bilginin oluşturduğu maddi ilerlemenin İslam dünyasında özelde de Osmanlı Devleti üzerinde yapmış olduğu şok etkisiyle yükseköğretimde bir çatallanmanın başladığı fark edilir.

Bilgi Üretiminin Yapısı;

İslam Dünyasında Özgün Bilgi Üretim Problemi Oturumu

Birinci başlık altındaki oturumda yüksek bilgi üretiminin katmanlarına vurgu yapılarak bilimsel bilginin hangi özellikleri taşıması gerektiği tartışılmıştır ve özellikle modern bilginin İslam dünyasında yayılmasının tarihî gelişimi müzakere edilmiştir.

Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra batıda gelişen bilimsel bilginin oluşturduğu maddi ilerlemenin İslam dünyasında özelde de Osmanlı Devleti üzerinde yapmış olduğu şok etkisiyle yükseköğretimde bir çatalanmanın başladığı vurgulanmıştır. Bu çatalanmanın sebebi üretilen yüksek bilginin Mühendishâne-i Bahrî-i Hümâyün, Mühendishane-i Berrî-i Hümâyün ve tıbbiyeler gibi yenilenmeyi ve ilerleyen batıya ulaşma gayretlerini içeren yeni yükseköğretim kurumları ile geleneği temsil eden medreselerin ürettiği bilgi olduğu ifade edilmiştir.

Medreseler kadim bilgi geleneğiyle yüksek bilgi üretirken yeni açılan batıya ulaşmayı amaçlayan yükseköğretim kurumlarının ürettiği bilgi birbiriyle uyumlu olmadığından Osmanlı Devleti zamanında başlayan çatalanma Cumhuriyet Dönemi'nde medreselerin kapatılmasıyla sonlandırılmıştır. Ayrıca yüksek bilgi üretiminde çatalanmanın ana sebebi kurucu ilkelerin farklılaşması olarak öne çıkarılmıştır. Kadim geleekten gelen metafizik temelin, modern yükseköğretim kurumlarında temel olarak alınmıyor olması bir arayüz uyumsuzluğu oluşturduğu ve metafizik bilgiyle modern seküler bilginin sentezleneceği bir ortam oluşmadan çatalın metafizik kısmının kesilmesiyle yüksek bilgi üretiminin bir şok altında seküler bilginin himayesine girdiği vurgulanmıştır.

Batı gelişmişliğine ulaşmak ve geri kalmama düşüncesi altında farkında olmadan metafizik bilginin modern kurumlardan uzaklaştırılması özgün düşüncenin önünü tıkadığı bir görüş olarak ortaya konulmuştur. Böylece İslam düşünce geleneğinden neşet eden metafizik bilgi; inanç, ahlak ve siyasette devamını sürdürürken Batı tipi yükseköğretim kurumlarının ürettiği seküler bilginin de toplumu değiştirmeye başladığı ve çelişik bir bilgi havzasının oluşmasına sebep olduğu belirtilmiştir.

Çatalın metafizik kısmı medreselerin kapatılmasından dolayı beslenemediğinden ve Batı tipi yükseköğretim kurumlarına da taşınamamış olması nedeniyle bilgi kaynakları zorunlu olarak seküler bilginin etki alanına yönlendirilmiştir. Bu çelişik bilgi dünyasının özgün düşüncenin önünü kapattığı tartışılmıştır. Neticede bilginin kurucu unsurlarının değişimine bağlı olarak farklı yüksek bilgi alanlarının açılacağı ve Batı tipi yüksek bilginin de bu tarz bir değişimin sonucu olduğuna varılmıştır. Ayrıca yüksek bilgi üretiminde farklılaşmaya sebep olan bilgi katmanları tartışılarak bu bilgi katmanlarının değişik medeniyet havzalarında hangi anlama geldiği örnekleriyle açıklanmıştır. Buna bağlı olarak da İslam düşünce geleneğindeki metafizik bilgiyle modern seküler bilginin hangi katmanlarda farklılık gösterdiği tartışılmıştır. Bilgi katmanları şu şekilde tasnif edilmiştir:

Neticede bilginin kurucu unsurlarının değişimine bağlı olarak farklı yüksek bilgi alanlarının açılacağı ve Batı tipi yüksek bilginin de bu tarz bir değişimin sonucu olduğuna varılmıştır.

Metafizik, vücudun ya da varlık olmak bakımından varlığın idrakini hedefleyen hakikat sorgulaması olup ilk sebepler ya da sebeplerin sebebinin sorgulandığı ilim alanıdır.

- Kalıp tasavvurlar katmanı; Tüm insanların ortak bir şekilde yöneldiği ve örüntüler halinde tüm insan topluluklarında tekrar eden temel düşünme nesnelere, ortak aslı sorular.
- Kurucu ilkeler katmanı; İnsan düşüncesinin yöneldiği ortak aslı soruların en iyi nasıl cevaplanabileceğini tayin eden metafiziksel ilkeler.
- Açıklayıcı fikirler katmanı; Kurucu ilkelerin en iyi nasıl açıklanıp yorumlanabileceğini gösteren fikirler.
- Betimleyici bilimsel teoriler katmanı; Fiziksel gerçekliğin belli bir kesitini akıl yürütme, gözlem, deneyim, ölçme ve hesaplama yoluyla betimlemeyi ve bu betimlemeye dayalı öngörülerde bulunmayı sağlayan bilimsel teoriler katmanı. Betimleyici bilimsel teoriler, aynı zamanda kurucu ilkeleri açıklayan fikirlerden herhangi birinin diğerlerinden daha doğru, daha tutarlı ve dolayısıyla daha sağlam olduğunu göstermek üzere kullanılan teoriler alanını ifade etmektedir.

Bilimler Arası İlişkiler;

Hiyerarşi ve Bilimler Tasnifi; Metafizik ve Bilimler

İkinci konu başlığı altında metafiziğin anlamı ve aşağı ilimlerle olan ilişkileri tartışılmıştır. İslam düşünce geleneğinde kurulan bilgi hiyerarşisinin fizik, matematik ve metafizik olarak tasnif edildiği vurgulanmıştır. Daha sonra fiziğin cisimlerin hâllerini araştıran bir bilgi alanı olduğu, fiziki alemdeki varlıkların tasnifiyle oluşan doğa ilimlerinin tümü için bir tasnif yapılmıştır.

Fizikten sonra matematik bilgi olarak varlık suretlerinin duyuya kapalı hâlleriyle birlikte nicelikler tartışılmıştır. Ancak bu bilgi sahalarının uğraşının varlık ya da mevcudun bir yönünü incelediği, bütüne dair veri sağlamadığı ifade edilmiştir. Bu anlamda metafizik, vücudun ya da varlık olmak bakımından varlığın idrakini hedefleyen hakikat sorgulaması olduğu ifade edilerek ilk sebepler ya da sebeplerin sebebinin sorgulandığı ilim alanı olarak tanımlanmıştır.

Metafizik araştırmaların en önemli işlevinin aşağı katmanlarda ahlak ve siyaset dâhil olmak üzere fizik ve matematiğin hatta dini ilimler alanında yapılan bütün araştırmaların vardığı sonuçları nihai bağlamda temellendirici özelliğe sahip olmasının önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca insanlığın metafizik olmaksızın herhangi bir bilimler düzeni inşa edemediğini ancak modern dönemde bir negatif metafizik ilişkiyle bilimler hiyerarşisinin kurulduğu ve bu negatif metafiziğin konusunun varlığı kavramak için inşa edilen bir metafizik olmadığı tartışılmıştır. Bu

negatif metafiziğin amacının varlıklar arası ilişkiyi araştırmak ancak bütüne dair sorgulardan yoksun olduğu ifade edilmiştir. Başka bir ifadeyle nesnelere hakkında kurduğumuz cümlelerin ne anlama geldiğini sorgulayan bir ontoloji olduğu vurgulanmıştır.

Klasik metafiziğin bilimlerin hiyerarşisinden elenmesinden sonra oluşan negatif metafizik dünyada bir anlam krizine sebep olduğu ve insanlığın henüz bu anlam krizinden çıkamadığı tartışılmıştır. Sonuç olarak klasik metafizik bağlamında aşağı disiplinlerin inşa edilmesinde modern bilimlerin yeniden yorumlanarak bir bütünü ve ilk sebebi açıklayacak hâlde yeniden tartışılması gerektiği ifade edilmiştir.

Bilimsel Bilgi Üretimi ve Bilimsel Yöntem Sorunları

Üçüncü tartışma başlığı altında genel olarak bilginin ontolojik temelleri üzerine vurgu yapılarak bilimsel bilgi üretiminde hangi metodların takip edildiği ve kendimiz olarak, kendi şahsiyetimizi koruyarak, kendi tarihselliğimizin bir noktada kesintiye uğramış olan doğal açılımını devam ettirecek surette bir gelişimle çağdaş dünyanın bir parçası olmanın gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Özellikle ontolojinin kapsamı bağlamında varlığın ilkeleri, var olmak bakımından varlık anlamıyla genel metafizik; kâinat, kâinatın yaratılışı, kâinatın yapısı, nedensellik, doğa yasaları, uzay ve zaman, zamanın yönü, hareket ve sükûnet, hareketin kaynağı, matematik-fizik ilişkisi, kâinatın kapalılığı yönüyle rasyonel kozmoloji; zihin-beden ilişkisi yönüyle rasyonel psikoloji ve Tanrı, tanrı ispatları, akıl-vahiy tartışması yönüyle de rasyonel ilahiyat konuları tartışmaya açılmıştır.

Diğer önemli bir husus olarak da tarihsel süreç açısından ontolojinin ana akımları; Antik

Çalıştayda ifade edilen görüşler Cihannüma Dergisinde özel bir sayı olarak okurların istifadesine sunulacaktır.

Yunan felsefesinde metafizik ve ontoloji, yeni Platonculuk ve semavi dinlerin etkisinde gelişen metafizik, Kant sonrası metafizik, mantık, matematik ve dilbilimden elde edilen sonuçların içirildiği ana akımlar tartışılmış ve bilimsel bilginin metodları ortaya konulmuştur.

İslam Dünyasında Yükseköğretim için Yeni Teşebbüsler; Malezya, Pakistan ve Diğer Ülkelerdeki Örnekler/ Batılı Bilgi ve İslami Hayat Görüşü Uzlaştırma Teşebbüsleri

Son oturumda ise bilginin İslamlaştırılması çalışmalarını Pakistan ve Malezya örnekleri tartışmaya açılmıştır. Özellikle Malezya örneğinde; Muhammed Nakib el-Attas'ın Malezya'da kurmuş olduğu enstitüyle başlayan İslam Üniversitesi ve bu üniversitenin üreteceği İslami dünya görüşü bir yükseköğretim modeli olarak tüm yönleriyle tartışılmıştır.

Çalıştay Samsun Valimiz, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanımız, 19 Mayıs Üniversitesi Rektörümüz ve Samsun Üniversitesi Rektörümüzün ev sahipliğinde gerçekleşmiştir. Ev sahipliklerinden dolayı kendilerine şükranlarımızı sunuyoruz. Açılışın akabinde sunum ve müzakerelerle birlikte dört oturumundan oluşan çalıştayımızın her bir oturumu deşifre edildikten sonra Cihannüma Dergisi'nde özel bir sayı olarak okurların istifadesine sunulacaktır.

Deprem ve Medeniyet

HASAN KILCA

Karatay Belediye Başkanı

HER milletin kendine has, nevi şahsına münhasır özellikleri vardır. Bizim milletimizin en büyük özelliklerinden bir tanesi de şüphe yok ki güçlü ve hızlı organizasyon kabiliyetidir. Asrın felaketinde gördük ki; ülkenin bir ucundan diğer ucuna, doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine sadece bir fiziki hat değil çok güçlü bir gönül bağı, çok diri bir şekilde ayaktaymış! Temelinde muhabbet, iman ve kardeşlik hukukunun olduğu bu bağ; bizi biz yapan en büyük hasletlerin başında geliyor. Bu coğrafya; merhametin, samimiyetin, yardımlaşmanın, infakın ve ikramın merkezidir. Bize göre her gece Kadir, her gelen Hızır bilinmelidir. Tıpkı ahirete hazırlanır gibi hayatı her an hazırlıklı yaşarız. Elinde avucunda olmasa da gönlünde olanı ortaya koyar Anadolu. Çünkü Anadolu'nun göğsünde, olmayanı verdikçe, olanın kat be kat arttığı nice gizli hazineler vardır.

İnsanı insan yapan hâlden anlaması, kişiyi kendini açacak, başka kişilerin dertleriyle hemdert, hemhâl ve hemdem kılacak bir sofraya oturmasıdır. Bu güzel insanların yüklendiği sorumluluk, oturduğu sofraya, Anadolu medeniyetinin ana sütunudur. Onca kışkırtma ve taşkınlık karşısında etnik bir çatışma yaşanmaması Anadolu ruhunun hâlen canlı olmasındandır. Anadolu'nun herkese bağrını açan yüce gönüllülüğünden, su katılmamış ruhundandır. Anadolu bizim için sadece bir kara parçasından ibaret değildir. Biz Anadolu'da millet olduk. Zorluklara karşı göğüs germeyi, kıtıklara karşı paylaşmayı, hakkın davasını ileriye taşımayı biz Anadolu'da kendimizle bir-

*Asrın felaketinde gördük ki;
ülkenin bir ucundan diğer
ucuna, doğusundan batısına,
kuzeyinden güneyine sadece
bir fiziki hat değil çok güçlü
bir gönül bağı, çok diri bir
şekilde ayaktaymış!*

leştirdik. O yüzden Anadolu için nice türküler yazdık, nice şarkılar söyledik. Biz hep Anadolu'yu konuştuk! Yüzümüzü hep Anadolu'ya döndük.

Vatan, millet, hürriyet söz konusu olunca Anadolu bir olup Çanakkale'ye koşmuş ve canıyla siper olmuştur. Bosna'da savaş oldu Anadolu ayağa kalktı. Kosova kan ağladı Anadolu harekete geçti. Komşu ülkelerimiz sıkıntıya düştü Anadolu hep vardı. Yakın tarihimizde Türkiye olarak 15 Temmuz'u yaşadık yine aynı ruh vücut buldu ve ayağa kalkarak ne zalime ne zulme geçit verdi.

Anadolu düşmediği sürece mahzun ve mazlum coğrafya düşmez. Anadolu varsa umut vardır, sevinç vardır, yarınlar vardır. Anadolu yiğidin düştüğü yerden yeniden kalkacağı kadim bir irfan medeniyetidir.

Bu medeniyetin inşa edildiği topraklar 6 Şubat gecesi büyük bir felakete uyandı. Merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi olan 7.7 ve 7.6 şiddetindeki depremler toplamda onbir ilimizi ciddi manada etkiledi. Büyükşehir Belediye Başkanımız başkanlığında Afet ve Koordinasyon Merkezinde ilçe başkanlarımızla da bir araya gelerek zaman kaybetmeksizin koordine olduk ve ivedilikle harekete geçtik.

Karatay Belediyesi olarak, yaşanan büyük depremlerin ilk gününden itibaren 'Hatay için tüm imkânlarını seferber ederek' yoğun çalışmalar yürütüyoruz. Hatay'da arama-kurtarmadan lojistik desteğe, bölgeye ulaşan yardımların dağıtımından hasar tespitine, çevre temizliğinden araç bakım hizmetlerine, çadır ve konteyner kentlerin altyapısı ve kurulumuna kadar her alanda çalışmalar yapıyoruz.

Karatay Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Yapı Kontrol Müdürlüğü ile Tesisler Müdürlüğüne bağlı toplamda yirmidört kişilik uzman ve teknik ekip; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinesinde Gaziantep ve Osmaniye'deki hasar tespit çalışmalarına destek verdik. Yine mimar, mühendis ve teknikerlerin yanı sıra diğer alanlarda ki görevli ekipler, bakanlık yetkilileriyle birlikte Osmaniye ile Gaziantep genelinde zemin incelemelerinin yanında bölgedeki tüm yapıların yıkık veya acil yıkılacak; az, orta veya ağır hasarlı olarak hasarın tespitinin yapılmasına katkı sunmaya devam ediyor.

Tabii sadece teknik anlamda değil sağlık için de Karatay Belediyesi olarak harekete geçerek çölyak hastası vatandaşlarımızı da unutmadık. AFAD ve çölyak dernekleri iş birliğiyle gelen talepler doğrultusunda Karatay Halk Ekmek Fabrikasından yüklenen 22 bin glutensiz ekmeği depremden etkilenen 11 şehre gönderdik. Ayrıca Konya'ya ve diğer illere gelen Çölyak hastası depremzedeler için de talep edilmesi hâlinde İl Sağlık Müdürlüğü, çölyak dernekleri ve AFAD ile iş birliği ile glutensiz ekmek göndermeye devam ediyoruz.

Karatay Belediyesi olarak, yaşanan büyük depremlerin ilk gününden itibaren 'Hatay için tüm imkânlarını seferber ederek' yoğun çalışmalar yürütüyoruz.

Karatay Kent Konseyi Gençlik Meclisi olarak da, depremin vurduğu bölgedeki çocuklar için “Oyuncağını Kardeşinle Paylaşır mısın?” adlı oyuncak bağış kampanyası yürütüyoruz.

Karatay Belediyesi Kent Konseyi ve Sen Değerlisin Derneği ile yapılan iş birliği çerçevesinde, Konya’da misafir edilen ailelerimiz ve çocuklarıyla ilgilenecek gönüllülere yönelik olarak eğitim semineri düzenlendi. Seminerde “Afet Sonrası Çocuklara Nasıl Yaklaşmalıyız” konusu ile gönüllülere doğal afetler sonrasında ailelere çocuklara nasıl yaklaşılması gerektiği anlatıldı.

Hz. Mevlana’nın ebedi istirahatgâhını misafir eden beldenin evlatları olarak bize düşen her şeyi ve herkesi düşünmekti. Çünkü Hz. Mevlana bize “Dünyada bir kişi dahi üşüyorsa, senin ısınmaya hakkın yok!” demişti. Evet, bu ilkeyi şiar edindik. Gönüller sultanının bu umdesi bize ışık oldu, ufuk oldu, projeksiyon oldu!

Konya’ya yerleşen deprem mağduru ailelerimizin çocuklarının sosyalleşmesi amacıyla da etkinlikler yapıyoruz. Bu çerçevede çocuklar, Karatay Belediyesi Kent Konseyi gönüllüleri ve Konya İl Emniyet Müdürlüğü görevlilerinin gözetiminde Karatay Trafik Eğitim Parkı’na götürülen çocuklarımız burada hem yaya hem de sürücü olarak trafik kurallarını öğreniyor. Yine gerçekleştirilen etkinlikler çerçevesinde çocuklara özel eğlenceli oyunlar ve gösteriler ile çocukların eğlenceli bir gün geçirmesine katkı sunuyoruz. Çünkü bizim için çocukların yeri ayrıdır. Bizler çocuklarına fidan benzetmesi yapan, onları çınar, selvi gibi ölümsüzlüğün sembolleriyle, cennetin sembolleriyle benzeştiren bir medeniyete sahibiz. Çünkü çocuk demek, istikbal demektir. “Ben sizin çokluğunuzla övüneceğim.” diyen iki cihan serverinin ümmetiyiz. O yüzden çocuklarımızın beden ve ruh sağlığına, psikososyal gelişimlerine ve eğitim hayatlarına da özel bir önem veriyor, imkânlarımız dâhilinde en özel katkıları yapmaya gayret ediyoruz.

Karatay Kent Konseyi Gençlik Meclisi olarak da, depremin vurduğu bölgedeki çocuklar için “Oyuncağını Kardeşinle Paylaşır mısın?” adlı oyuncak bağış kampanyası yürütüyoruz. Yine Gençlik Meclisi, Ortaöğretim Grubu’nun koordinatörlüğünde Yükseköğretim Kurumları Sınavı’na hazırlanan depremzede evlatlarımıza yönelik YKS-TYT ve AYT öğrencilerimiz için talepleri doğrultusunda ders kitaplarıyla birlikte içerisinde çeşitli hediye, destek notları ve sürprizlerin de bulunduğu paketleri Hataylı kardeşlerimizin adresine gönderdik.

Karatay Belediyesi olarak depremlerin ardından yaşadıkları şehirlerden ayrılan afetzedeler için Karaaslandede Mahallesi’nde 7 bloktan oluşan; bir oda, salon, mutfak ve banyodan oluşan 29 metrekarelik daireler, ısıtma sistemleri, beyaz eşya ve mobilyalarıyla 54 adet prefabrik evin kurulumunu tamamlayarak misafirlerimizin hizmetine sunduk.

Tabii hizmetlerin tümünü yaparken en büyük desteğimiz devletimiz ve aziz milletimizdir. Eşi benzeri görülmemiş bir kenetlenme yaşadık. Depremın akabinde telefonlarımız susmadı aziz Konya halkı yardım ulaştırmak için âdeta yarışa girdi. Hanelerimizin bereketi yaşlılarımız, hanım kardeşlerimiz, ümidimizi her vesileyle artıran genç kardeşlerimiz ve gözümüzün nuru miniklerimiz kısaca tüm Konya seferber oldu. Açıkçası bu duruma şaşırmadık çünkü burası Anadolu toprağı; medeniyet, ilim, irfan ocağı. Anadolu'yu herhangi bir toprak parçasından ayıran, insanlığın umut kaynağı bir kıtaya dönüştüren bu birlik, beraberlik, tevazu ve hassasiyettir. Sadece bu topraklarda olan bir çeşit mayadır. Bölgeye gelen yabancı arama kurtarma ekiplerinin dahi hayretlerini gizleyemediği bu kenetlenme ancak Anadolu ruhu ile mümkündür. Anadolu ruhu sınır, mekân, zaman tanımaz. Anadolu ruhu ziyadesizle baştan aşağı medeniyettir.

Bizi en zor zamanlarda ayakta tutan, tüm farklılıklarımıza rağmen kenetlenerek kısa bir sürede toparlanmamızı ve yeniden ayağa kalkmamızı sağlayan şey Anadolu ruhudur. Anadolu ruhunun mayası “kardeşlik” hukuku üzerine kurulmuştur. Bu bir irfan ve medeniyet biçimidir.

Deprem bölgesine birçok defa gittik geldik hatta Konya olarak hep diyoruz: Hatay ayağa kalkıp yeniden eski günlerine dönene kadar Konya, Hatay'da olacaktır. Ziyaretlerimiz esnasında gördük ki deprem bölgesinin tamamında ciddi bir gayret var. Cumhurbaşkanımız, bakanlarımız ve tüm bürokratlarımız olayın meydana geldiği ilk andan itibaren tüm imkânları seferber ettiler. Devlet ve millet gönül gönüle büyük bir çalışma yürütüyor. Bir yandan bölgenin normale dönmesi için çaba sarf ediliyor, diğer taraftan da bölgenin çadır ve konteyner kentlerin kuruması ile yeni konutların inşası için de çalışılıyor.

Yaşadığımız bu yıkıcı depremle birlikte sadece bu toprakların çocuklarında var olan sıra dışı gizli güç gün ışığına çıktı; Anadolu ruhu.

Anadolu irfan medeniyetidir. Anadolu'nun bu özelliği sayısız defa tecrübe edilmiştir. Anadolu ülke sınırlarını aşan bir ruhtur ve bu ruh asırlardan asırlara aktarılan canlı bir heyecandır.

Her ne kadar zorluklar yaşasak da kararlıyız!

Yaralarımızı saracağız. Acularımızı azaltacağız.

Zarar görmüş her bir taşı onaracağız.

Anadolu'da yine kardeşlik çiçekleri açacak.

Anadolu yeniden aşkla, muhabbetle, yardımlaşmayla, dayanışmayla ayağa kalkacak.

Bin yıldır şehitlerin kanıyla sulayarak vatan tuttuğumuz bu topraklarda, hiçbir ayırım gözetmeden her bir kardeşimizin yarasını devlet olarak, millet olarak hep birlikte saracağız!

Bizler de ilk günden bu yana tüm ekiplerimiz ve imkânlarımızla bölgedeyiz. Şehirlerimizi hep birlikte yeniden inşa ve ihya edeceğiz. Aynı zamanda buradaki ekiplerimiz de Konya'da misafir ettiğimiz depremde vatandaşlarımız için ellerinden gelen gayreti gösteriyor. Rabbim bir daha böyle acılar yaşatmasın.

İki büyük deprem sebebiyle vefat eden kardeşlerimizin tümüne rabbimden rahmet, yakınlarına başsağlığı; yaralılarına da acil şifalar diliyorum.

Son olarak ifade etmek isterim ki şairin şu dizeleri bizim ufkumuzu hülâsa ediyor;

“Yüreklerden taşsın

yine imanlar

Itri bestelesin Tekbir'ini

Na'tını Galip yazsın,

Mevlid'ini Süleymanlar

Sütunları, kemerleri, kubbeleriyle

Geri gelsin Sinanlar”

“ArAmA Konferansı” Afetlere Akademi ve Sivil Toplum Penceresinden Bakış

DR. ÖĞR. ÜYESİ A. YUNUS SARIYILDIZ

Samsun Üniversitesi Öğretim Üyesi

Cihannüma Derneğimizin Genel Merkezi tarafından, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin etkilerinin ve sonuçlarının tartışıldığı bir ARAMA Konferansı organize edilmiştir. Özellikle sahada görev yapmış uzmanlar ve bilim insanlarından oluşan bir topluluk üç ayrı günde gerçekleştirilen üç oturumda depremin etkilerini tartışmışlardır. Arama konferansında gerçekleştirilen oturumlar şunlardır:

- 1. Oturum:** Acil Durum, Afet ve Felaket Yönetimi (13 Mart 2023)
- 2. Oturum:** Manevi, Psikolojik ve Sosyal Destekler (14 Mart 2023)
- 3. Oturum:** Acil Durum, Afet ve Krizlerde Medikal Yaklaşım ve Toplum Sağlığı (15 Mart 2023)

Gerçekleştirilen ARAMA Konferansında ortaya konulan görüş ve öneriler aşağıda belirtilmiştir.

1. Acil Durum, Afet Ve Felaket Yönetimi (13 Mart 2023)

- Toplumsal bilincin oluşturulması ve toplum ve mahalle tabanlı afet yönetimi anlayışına geçilmesi ile birlikte vatandaşların da çeşitli eğitimler ile bilinçlendirilmesi sürece olumlu katkı sağlayabilecektir. Böylece hem önleme hem de kurtarma çalışmalarına yönelik farkındalık tüm topluma yayılacaktır.
- Afet yönetimi konusunda özellikle AFAD'ın yeniden yapılandırılması çerçevesinde; arama kurtarma ekiplerinin sayılarının artırıl-

Toplum afetler konusunda doğru bilgilendirme ile devamlı aktif tutulmalıdır. Filmler, çizgi filmler vb. her türlü kanallar ile toplumu bilinçlendirme amaçlı hedef kitleye uygun faaliyetler planlanmalı ve yürütülmelidir.

rak hem donanım hem de nitelik olarak afetlere müdahale edecek seviyede yeniden organize edilmesi gerekmektedir. Özel sektörün de bu tür ekipleri hazırlamaları önemli bir katkı olacaktır.

- Afet yönetimi dersi tüm okullarda zorunlu eğitim olarak verilmeli ve afet bilincinin daha küçük yaşta kazanılması sağlanmalıdır.
- Afet zamanlarında daha doğru ve hatasız bir koordinasyonun yapılabilmesi için vatandaşların takip edilebileceği ve ihtiyaçlar ile imkânların bir arada buluşturulduğu AFAD ya da Kızılay bünyesinde faaliyet gösteren bir uygulamaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun için etkin bir yazılım sistemi kurularak arama kurtarma faaliyetlerinde verimli bir şekilde kullanılmalıdır. Böylece anlık olarak kurtarma faaliyetlerinin nerede ve nasıl yürütüldüğü tespit edilebilecektir. Bu yazılıma hem devlet kurumları hem de STK'lar adapte edilmelidir.
- Toplum afetler konusunda doğru bilgilendirme ile devamlı aktif tutulmalıdır. Filmler, çizgi filmler vb. her türlü kanallar ile toplumu bilinçlendirme amaçlı hedef kitleye uygun faaliyetler planlanmalı ve yürütülmelidir.
- Afet esnası ve sonrasında iletişimin en iyi sağlanması için olağanüstü dönemler için iletişim standartları belirlenmeli ve ona göre servis sağlayıcılarda olması gereken teknik altyapı standartları güncellenmelidir.

2. Manevi, Psikolojik Ve Sosyal Destekler (14 Mart 2023)

- Afetlerin en büyük olumsuz etkilerinden birisi de insanları manevi olarak yıkıma uğratmasıdır. Bu çerçevede manevi destek çalışmaları için gerekli koordinasyonun sağlanması oldukça önemlidir. İnanç tabanlı psikososyal destek verilmesi, özellikle üniversitelerin ilgili programlarında psiko-sosyal desteklerle ilgili derslerin yer alması, afet sonrası dini değerlerle beraber yapılacak çalışmalar adına katkı sağlayacaktır.
- Afet süreçlerinde psiko eğitim ve psikoterapi hizmeti sayesinde afetzedelerin desteklenmesiyle birlikte onların yanlarında olduğu hissettirilerek gerekli manevi desteğin de sunulması gerekmektedir. Dolayısıyla post- travmatik destekler için terapi merkezleri oluşturulması önem arz etmektedir.
- Psikolojide travmayla baş etme mekanizmalarından biri olan maneviyat temelli eğitimin de artırılması gerekir.

Afet yönetimi dersi tüm okullarda zorunlu eğitim olarak verilmeli ve afet bilincinin daha küçük yaşta kazanılması sağlanmalıdır.

Arama kurtarma timlerinde sağlık personellerinin sayılarının artırılması gerekmektedir. Ancak efektif sağlık hizmeti sunumu için arama kurtarma timlerine göre sağlık ekipleri 1'e 10 gibi planlanmalıdır.

- STK'ların afet bölgelerinde etki alanlarının daha güçlü olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle gönüllü olarak sahada çalışmalar gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanları ve psikolojik danışmanların bölgedeki ihtiyacı daha kolay tespit ettiği ve depremden etkilenen bireylere psikolojik ilk yardım uygulayarak faaliyetleri kolaylaştırdığı görülmektedir. Bu anlamda kamu ve STK'ların psikososyal destekler konusunda işbirliği yapması temin edilmelidir.

3. Acil Durum, Afet Ve Krizlerde Medikal Yaklaşım Ve Toplum Sağlığı

- Afetlere yönelik planlamalar ve simülasyonlar olmasına rağmen çok büyük ölçekte afetler düşünülerek en kötü senaryoya göre daha detaylı planlamalara ihtiyaç bulunmaktadır. Afet hazırlık planlarında komşu il dışında da planlamalar yapılması gerekmektedir.
- Hastane afet planları gözden geçirilip rehberler ışığında güncellenerek, tatbikatlar sembolik / masa başı olmaktan çıkarılarak afet planının sahaya yansıtılıp eksikler belirlenmeli ve farkındalık düzeyi diri tutulmalıdır. Sadece teorik eğitimler ile yetinilmemeli, uygulamalı tatbiki eğitimlere ağırlık verilmelidir.
- Kriz zamanlarında acil hizmet verebilecek, yaralı nakledilebilecek rezerv hastanelerin sayılarının artırılması gerekmektedir. Sahra hastaneleri konusunda çok daha hızlı aksiyon alınması gerekmektedir. Bu alanda kapasitemiz güçlendirilmelidir. İlk 24 saatte sağlık yönetiminin hatta yerel yönetimlerin afet dışı bir bölgeden yönetici ekipler tarafından devir alınması gerekmektedir. Yönetimlerin devri için afet hazırlık planlarında il ve ilçelerin önceden eşleştirilmesi gerekmektedir.
- Gönüllü veya zorunlu acil durum ve afet yönetimi ve afet tıbbi eğitimlerinin sayısı artırılmalı, bu eğitimlerde uygulamaya tatbikatlara ağırlık verilmeli, her kurum kendi alanında kurtarma ekiplerini kurmalı ve sayılarını artırmalıdır. Arama kurtarma timlerinde sağlık personellerinin sayılarının artırılması gerekmektedir. Ancak efektif sağlık hizmeti sunumu için arama kurtarma timlerine göre sağlık ekipleri 1'e 10 gibi planlanmalıdır.
- Sahra hastaneleri ve diğer sağlık hizmeti sunan hastanelerde enfeksiyon kontrol standartlarının gerekli fiziki alt yapı ve tıbbi malzeme sağlanmasıdır.
- Çevre ve kişisel hijyen şartlarının hızla iyileştirilmesi, gıda ve su güvenliğinin hızla sağlanması yanı sıra bu konuda toplumsal farkındalığı artırıcı eğitim içeriklerinin de Sağlık Bakanlığının yanı sıra uzmanlık dernekleri gibi sivil toplum kuruluşları tarafından özellikle sosyal medya kullanılarak yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.
- Bu depremle karşılaştığımız acil durum, afet ve kriz yönetimi tecrübemizin başlıklar ve masalar halinde tartışılacağı ve sorunların çözüm yollarının istişare edileceği geniş kapsamlı bir çalıştay yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Perde

Her kitabın kapağı açılır, aralanır

Son sayfa okununca, bir ses gelir uzaktan

Gel der, şah damarından bir perde aralanır

Bir gül zamana üfler, can kurtulur tuzaktan

Kitabın sayfaları çevrilir birer birer

Okunur kelimeler birer harf birer hece

Her çevrilen devrilir, yaprak kabrine girer

Her sesli harf gündüzdür ve her sessiz harf gece

Mustafa ŞEN

(Ay Vakti Dergisi, 33. Sayı, Haziran 2003)

Türkiye'nin Sivil Gücü

DR. KURTULUŞ ÖZTÜRK

İlim Yayma Cemiyeti Eğitim Müdürü

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve 11 ilimizi etkileyen yıkıcı deprem, organize güçlü sivil toplum kuruluşlarının ne kadar önemli olduğunu bize bir kez daha hatırlattı. Etkili sivil yapıların varlığı, özellikle büyük felaketlerin yaşandığı dönemlerde hayati bir önem kazanmaktadır. Sürecin öğrettiği önemli başlıklardan biri de devlet ne kadar güçlü olursa olsun, sivil inisiyatifin fonksiyonunun asla sona ermeyecek olmasıdır. Güçlü ve etkin devlet, büyük sorumlulukları üstlenmiş olsa da hızlı ve detaylı odaklanmayı gerektiren hallerde sivil organizasyonlar kadar seri hareket edememektedir. Çünkü hiyerarşik akış ve resmi prosedür doğal olarak devletteki süreci yavaşlatmaktadır. Ayrıca devlet genel ortalama ölçü kabul ederek karar alma ve uygulama süreçlerini şekillendirmektedir. Standart dışı kalan alanlar ise daha çok sivil oluşumlar tarafından fark edilmekte ve çözüm üretilmektedir.

Bu durumu İlim Yayma Cemiyeti özelinde somutlaştırmaya çalışıyorum. Deprem sabahı ilk haberler gelmeye başladığında şaşkınlık, telaş ve üzüntüden oluşan ilk duygu karmaşasının ardından hızlıca bölgedeki şube yöneticilerimizle ve üyelerimizle irtibata geçip ne olduğunu anla-

*Etkili sivil yapıların varlığı,
özellikle büyük felaketlerin
yaşandığı dönemlerde hayati
bir önem kazanmaktadır.*

maya çalıştık. Gün ortasına doğru felaketin boyutuyla ilgili fotoğraf berrimeye başladı. İlim Yayma'nın çalışma alanı eğitim. Binlerce öğrenciye burs veriyor, yurt hizmeti sağlıyor ve tematik eğitimler veriyor. Doğrudan bir yardım organizasyonu yürütmüyor. Ancak depremin büyüklüğü ve oluşturduğu büyük yıkım, hızlı bir şekilde inisiyatif alınmasını gerektirdiği için öncelikle genel merkezimizde bir kriz masası oluşturuldu. Kriz masasında hızlı bir iş bölümü yapılarak bir taraftan resmi açıklamaları takip edildi; diğer taraftan sahadan gelen bilgiler doğrultusunda öncelikli yapılması gerekenler belirlenmeye çalışıldı. İlk iş olarak acil ihtiyaç maddelerini karşılamak üzere yardım kampanyası başlatıldı. Diğer taraftan şube yöneticileri, üyelerimiz, yurt yöneticilerimiz, öğrenci ve mezunlarımızla temasa geçilerek sağlık durumları, kayıpları ve temel ihtiyaçlarıyla ilgili bilgiler toplandı. Bu iletişim aynı zamanda bölgeyle ilgili kapsamlı bilgi alma imkânı da sağladı. Elde edilen bilgiler resmi görevlilerle de paylaşarak devlet politikalarının sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesine katkı sağlandı.

İlk günden itibaren ortaya çıkan en önemli problemlerden biri de konaklama sorunuymdu. Cemiyetimiz ülke genelinde yaygın olarak yurt hizmeti verdiği için, deprem bölgesinde uygun olan yurtlarımız deprem çalışmasında görev alan kamu personeli ve gönüllülerin konaklaması için hazır hale getirildi. Mutfaklarımız tam kapasite yemek üreterek bölge insanının istifadesine sunuldu. Ayrıca bölgeye ulaşan kıyafet, gıda ve hijyen malzemeleri tasnif edilerek mobil ekipler tarafından kenar mahalle ve köylere kadar dağıtım yapıldı.

Yeme içme, giyinme, barınma gibi zorunlu temel ihtiyaçların yanı sıra psikolojik iyi olmayı destekleyecek sosyal etkinlikler ve eğitim çalışmaları da bölge için oldukça önemliydi. Özellikle çocukların deprem şokuyla baş başa kalmaması, rehberler eşliğinde ve akran ortamında nitelikli etkinliklerle buluşmaları oldukça kritik bir başlıktı. Bu sebeple eğitim müdürlüğümüz tarafından Adıyaman ve Maraş'ta oluşturulan eğitim ve etkinlik alanları, yüzlerce çocuğun nitelikli eğitime ve sosyal desteğe ulaşmasına katkı sağladı. Bu süreçte özellikle üniversite öğrencisi gençler aktif görev aldı ve olağanüstü bir performans sergilediler. Çocukların etkinlik alanına çok erkenden gelişi, annelerin ellerinde tabaklarla "çocuklar yemeğe bile gelmiyorlar, siz burada ne yapıyorsunuz" diyerek onlara yemek getirirken ettikleri tatlı sitemler gibi nice unutulmaz hatıralar da birikti kurumsal hafızamızda.

Bu süreçte toplum -devlet - sivil oluşumlar bağlamında şunları da ilave etmek yararlı olacaktır. Bölge halkına dair dikkatimi çeken en temel şey insanların metaneti. Acı tüm toplumu sardığı için herkesin

Bu süreçte özellikle üniversite öğrencisi gençler aktif görev aldı ve olağanüstü bir performans sergilediler.

Gönüllülük sadece maddî yaraları değil, insanın bizzat kendi ruhsal iyi olmasına da katkı sağlayan bir durumdur. Sağlıklı bireysel ve dayanıklı toplumsal yapı için gönüllerin işlemesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

acı eşiği yükselmişti sanki. İnsanlar belki de henüz bu badireyi atlatabilmiş olmanın şokuyla kayıplarının acısını yeterince hissedemiyor da olabilir. Sebebi ne olursa olsun, milletimizin yaşanan acıya oranla çok mütevekkil, sükûnetli ve dirayetli olduğu kanaati oluştu bende. İhtiyaç maddeleri için yurtlarda oluşturulan dağıtım istasyonlarına gelenlerin tamamına yakını ihtiyaçlarını sıkılarak dile getiriyor ve teşekkür ederek ayrılıyordu. Sırf teşekkür etmek için gelen insanlar oldu, bu zor günlerde yanımızda oldunuz diye. Teselli etmeye çalıştığımız dostlarımızdan da aynı inceliği gördük.

Daha gidecek çok yolumuz olsa da 1999 depreminden ders aldığımız anlaşılıyor. Kamu binaları, okullar, yollar, köprüler büyük oranda sağlam kaldı. Bu sayede devlet kurumları çalışabildi. Bütün aksaklıklara, yetersizliklere rağmen gönlünü işine katan, sivil toplumla el ele veren kamu görevlilerinin özverili gayreti, yaraların sarılmasında büyük yarar sağladı. Eminim bu tecrübe, bu tür felaketlerle mücadelede daha hazırlıklı olma konusunda vatandaş ve devlet düzeyinde yeni bir bilinç düzeyinin oluşmasına imkan sağlayacaktır.

Şayet sivil toplum kuruluşları olmasaydı bu felaketin etkisi çok daha ağır olurdu. Normal zamanda etkisini sınırlı olarak hissettiğimiz sivil oluşumlar, kritik zamanda ne kadar gerekli olduklarını bir kez daha hatırlattılar. Özellikle yaygın ve örgütlü olanlar ile tematik uzmanlığa sahip olan kuruluşlar, doğrudan kendi alanlarına giren konularda birikimlerini sahaya oldukça etkili bir şekilde yansıttılar. Bu sebeple sivil dayanışma alanını sürekli güçlü tutmalı, büyümesi için çaba sarf etmeliyiz. Nerden başlamalı? Tabii ki evlerden başlamalı. Merhameti, yardımlaşmayı, inisiyatif almayı, yararlı olmayı önce ebeveynlerinden görmeli çocuklarımız. İlkokuldan itibaren gönüllülük bütün çocuklarımıza telkin edilmeli, uygulama örneklerini deneyimlemeliler. Gönüllülük sadece maddî yaraları değil, insanın bizzat kendi ruhsal iyi olmasına da katkı sağlayan bir durumdur. Sağlıklı bireysel ve dayanıklı toplumsal yapı için gönüllerin işlemesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Bu süreçte ortaya çıkan hakikatlerden biri de Türkiye’de gerçek, yaygın ve uzun soluklu iş yapabilme kapasitesine sahip sivil oluşumların, ağırlıklı olarak dindar insanlar tarafından kurulmuş olduğu gerçeğidir. Bütün eksiklerine rağmen, inançlı insanlar; merhameti, diğerkâmlığı ve paylaşımcılığı ile ülkesine ve insanına sahip çıkmanın en güzel örneklerinden birini sergilediler. Bu durum daha da büyütülerek sürdürülmelidir.

A. Güllü

Babam Hikmet Altunsöz'ün Ardından

MERYEM ALTUNSÖZ

*Beyrut'ta bahar güneşinin
insanların içini ısıtmaya
henüz başladığı bir zamanda
dünyaya gelmiş babacığım.*

Beyrut'ta bahar güneşinin insanların içini ısıtmaya henüz başladığı bir zamanda dünyaya gelmiş babacığım. Kıştan sonra gelen bahar, geceden sonra gelen sabah gibi gülümsemiş etrafına. Nice kalplere umut olacağının sözünü doğduğu günden verircesine... Orta Doğu'nun Paris'i benzetmesiyle, kozmopolit özelliğiyle, iç savaşlarıyla, Akdeniz iklimiyle ünlenmiş kadim ve bilge şehir Beyrut...

Ya Hâkim Olacak Ya Hekim...

İskenderun'da geçim sıkıntısı sebebiyle bir süreliğine Beyrut'a göç edip ardından iç savaş nedeniyle yeniden İskenderun'a dönüş yapmak zorunda kalmışlar. Her şeyin bir sebebi olduğu gibi Hikmet Altunsöz'ün Beyrut'ta dünyaya gelmesinin de elbet bir sebebi vardı. Nasıl ki Beyrut tüm karışıklıklara, üzerinde oynanan oyunlara rağmen dimdik ayakta durup güzelliğinden ve bilgeliğinden bir şey kaybetmemişse Hikmet Altunsöz de kaht-ı ricalin olduğu bir zamanda herkesin gözü kapalı arkasından gidebileceği bir insan olmayı başarmış,

ölümünün ardından bile bunu devam ettirmiştir. Bu nedenle onu anlatmaktan ziyade anlamayı yeğlerim.

Onu anlamak yaşamın sırrını çözmek demektir desek hiç abartmış olmayız aslında. Şu dünyada nasıl yaşanmalı sorusunun cevabı niteliğinde bir ömür... Bu güzel ömrün en yakın şahitlerinden biri olarak onu anlatmak büyük bir şeref fakat bir o kadar güç. Ne anlatsam eksik kalır çünkü... Babamın ismini koyan kişi, aynı zamanda benim ismini aldığım kişi Meryem ninemiz... Babamı kucağına ilk aldığı anda munis ve mütebessim yüzüne bakarak "Adını 'Hikmet' koyuyorum, ya hâkim olacak ya hekim", demiş. Gerçekten de öyle olmuş. Fakat o her zaman kendisinden beklenenden çok daha iyisi olmayı başardığı gibi ismini en güzel şekilde yaşamayı da başarmış. Adaleti sağlama konusundaki gayretiyle 'hâkim', insanların ruhlarına verdiği şifa ile 'hekim' olmayı başarmış. Yani hem hâkim olmuş hem hekim...

Çocukluğu İskenderun'da geçmiş. Yoksul bir ailede hayata tutunmaya çalışmak pek kolay olmamış. İlkokul yıllarından itibaren simit satarak evin geçimine katkı sağlamaya çalışmış. Simit satarken bile o kadar güzel bağ kurmuş ki insanlarla. Belirli müşterileri olduğundan sırayla hepsine gidip simitlerini en hızlı şekilde bitirmeyi başarıyor. Ev halkı bu duruma çok şaşırır da ondaki farklılığı gün geçtikçe daha iyi anlıyorlarmış. İlkokulu bitirdiğinde simit sattığı kişilerden biri ona mutlaka okuması gerektiğini söyleyerek imam hatip ortaokulu'na kaydını yaptırmış. Eğer hayatına böyle bir dokunuş olmasaydı okumak onun için hayal dahi edemeyeceği bir eylem olacaktı. O yüzden kendi hayatını değiştiren bu dokunuşu başkaları için yapmaya yemin etmiş ve son nefesine kadar bunun için çabalamış. Ortaokulda Millî Gençlik Vakfı ile tanışmasıyla bu dokunuş filizlerini vermeye başlıyor ve kendini gerçekleştirme yolundaki adımlarını hızlandırmasına vesile oluyor. Biraz zaman sonra MGV bünyesinde arkadaşlarıyla 'Selam Radyo'yu kurarak Çukurova ve Amik Ovası'na "Hak Yol İslam" yazmayı hedefliyor ve bunu da çok güzel bir şekilde başarıyorlardı.

İlkokulu bitirdiğinde simit sattığı kişilerden biri ona mutlaka okuması gerektiğini söyleyerek İmam Hatip Ortaokulu'na kaydını yaptırmış. Eğer hayatına böyle bir dokunuş olmasaydı okumak onun için hayal dahi edemeyeceği bir eylem olacaktı. Bu nedenle kendi hayatını değiştiren bu dokunuşu başkaları için yapmaya yemin etmiş ve son nefesine kadar bunun için çabalamış.

Öğrencilerinin ufak sorunlarını bile kendine dert edinir ve mutlaka bir çözüm yolu bulurdu. Şimdi o öğrencileri bize kol kanat geriyor. Abla, abi, kardeş oluyor. Öyle anılarını anlatıyorlar ki şaşır kalıyorum. Nasıl bu kadar fedakâr olabilir bir insan diyorum...

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine gitmesiyle sesi daha gür çıkmaya başlıyor. O dönemde yapılan tüm haksızlıklara karşı ellerinden gelen tüm faaliyetleri yapıyor, Hakk'ı üstün tutmanın erdemine sahip olduklarını haykırdı. Çok yoğundu, davası büyüktü, çok koşturdu, çok yoruldu. Yarım asırlık ömrünü yüzyıl gibi yaşadı. Peki bu süreçte ailesine nasıl vakit ayırdı? Onun zaman kavramı çok başkaydı. Aynı ana çok fazla şey sığdırmayı başarırdı. Hani boş durmazdı ya Müslüman... Tam olarak öyle yaşadı. Onun bomboş durduğu tek bir an görmedim. Enkazdan çıkarıldığı an hariç! Battaniyeye sarılı getirdiklerinde ilk defa öyle gördüm onu. "Hikmet Altunsöz böyle yatmaz" dedim. Hem de ona en ihtiyaç duyulan zamanda. "Kalk babam" dedim, "Sana çok ihtiyacımız var..." Kalkmadı ama kalkmayan elbisesiydi. Eminim o güzel ruhu telaş içinde yine bir şeylerle meşguldü. Çok iyi bir dinleyiciydi. Bunca yoğunluğunun ara-

sında saatlerce bir şeyler anlatsak dinlerdi. Gözlerimizin içine bakardı dinlerken. Çok basit bir şey bile anlatsak üzerine çok güzel tespitler yaparak yorumlardı. Öyle kıymetli hissettirirdi ki bize kendimizi... En güzel rehberdi. Her şeyimizi danıştırdık ona. Her konuda yol gösterirdi. Gösterdiği yollar hep güzelliklere çıkar, en doğru kararları yine o verirdi. Günlük kıyafet kombinini babasına danışan kaç kız sayabiliriz ki mesela. Nice önemli zoom toplantılarının ardında gösterdiğim kombinleri işaret diliyle yorumlamış-

lığı vardır. "Kızım sonra bakarız" da diyebilirdi. Ama hiç ertelemedi bizi. Hep önemsemi. Çok güzel sır tutardı. En yakın arkadaşlarımıza anlata-
madığımızı bile anlatırdık ona. Öyle rahatlardık ki sonrasında gerek bile kalmazdı başkasına. Biz anlatmadan bile anlardı bazen. "Meri gel bakalım!" diye seslendiğinde karşısına oturtur "Anlat" derdi. "Neyi?" diye so-
ramazdım bile. İlkokulda sıra arkadaşım ile yaptığımız yer kavgasını bile anlatmışlığım var. Ciddiyetle dinleyişini ardından okuluma gelip arkadaşım ile konuşup aramızı düzeltişini asla unutamam mesela...

Öğrencilerine Olan İlgisine Hayran Kalırdım

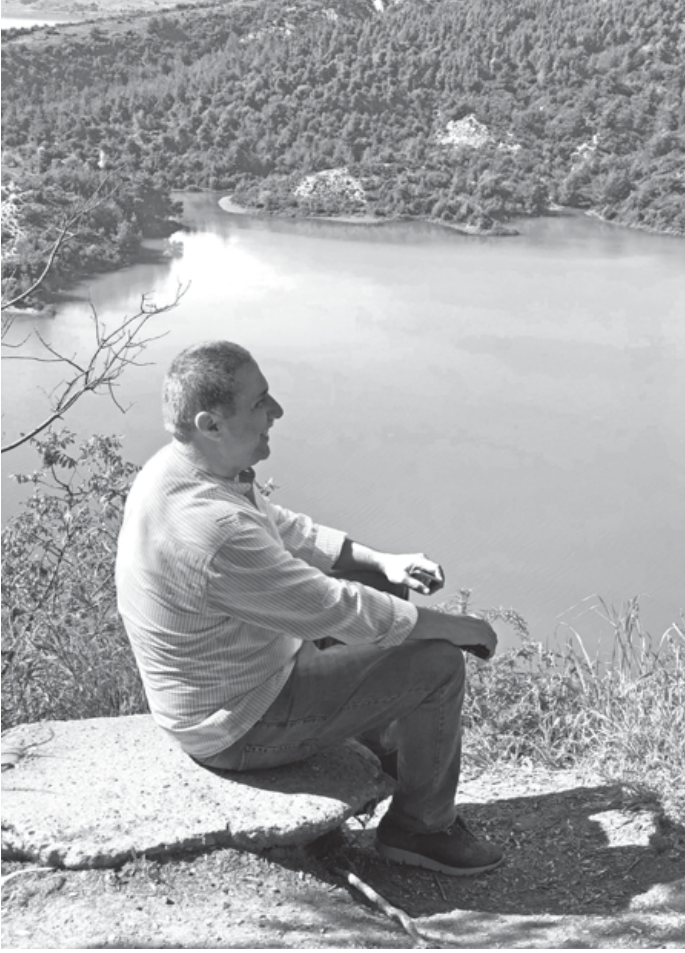
Çok okurdu. Kolilerle kitap alıp okumadan kitaplığa yerleştirmezdi. En fazla 3-4 güne bir kitap bitirirdi. Enkazdan da en çok kitapları çıktı zaten. Ufkunun, vizyonunun bu kadar geniş olmasının sebebi de buydu muhakkak. Onun gibi bir öğretmen olmaktı en büyük hayalim. Öğrencilerine olan ilgisine hayran kalır, bazen de kıskanırdım. Ufacık sorunlarını bile kendine dert edinir ve mutlaka bir çözüm yolu bulurdu. Şimdi o öğrencileri bize kol kanat geriyor. Abla, abi, kardeş oluyor. Öyle anılarını anlatıyorlar ki şaşır kalıyorum. Nasıl bu kadar fedakâr olabilir bir insan diyorum. Üniversite tercihi dönemleri evimiz dolar, babamın telefonu hiç susmazdı. Tercihini yapmış olduğu hiç bir öğrencinin mutsuz olduğuna şahit olmadım. Öğrencileri gittikten sonra da bırakmaz gittikleri yerde mutlu olmaları için çabalardı. Üniversiteden tatile memlekete gelen öğrencilerinden evlerine uğramadan bize geldiklerine de çok şahit olduk mesela. Ömer Faruk abimiz vardı -Allah rahmet eylesin- vefat ettiğinde babamın ilk defa sesli bir şekilde ağladığına şahit olmuşum. Uzun süre etkisinden çıkamamıştı, çıkamamıştık. Ben ölsem kaç öğretmenim bu şekilde ağlar diye düşünmüştüm. Ancak bir baba evladı için böyle ağlayabilirdi çünkü. Öğrencileri de manevi evlatlarıydı zaten.

Her çocuğun en büyük güvencesi ailesidir, babasıdır. Baba yoksa endişeler artar. Ama bizim endişemiz de yok elhamdülillah. Sanki ölmeden önce tek tek arayıp bizi birçok kişiye emanet etmiş gibi hissediyoruz. Öyle güzel dostluklar kurmuş ki her bir dostunu gördüğümüzde onu görmüş gibi oluyoruz. Endişelerimiz azalıyor ve güvende hissediyoruz. Bir baba evlatlarına daha güzel ne bırakabilir ki? Hamza yürekliydi. Her daim hakkı savunurdu. Kimseyle tartıştığını görmedim ama eğer tartışmışsa muhakkak ortada bir adaletsizlik, haksızlık olurdu. Kimseyle nefsi için tartışmazdı. Karşısındakinin makamını(!) asla önemsemezdi. Doğru bildiğinden şaşmaz karşısındakine göre şekil almazdı.

'Hazır ol'da Değildi 'Rahat' da Durmadı!

Tüm uyuyanları uyandırmaya tek bir uyanık yeterdi ya hani... Babam o uyanıklardan biriydi. 'Hazır ol'da değildi 'rahat' da durmadı! En basitinden ben KPSS'ye girdiğimde sınav Hatay merkezdeydi ve bu Hatay'ın diğer ilçelerindeki insanlara büyük bir eziyetti. Belen'de trafik olması sebebiyle birçok kişi sınava girememişti. Sadece benim sınava girdiğim okulun önünde en az on öğrencinin sınava geç kaldığını görünce ben sınavdayken hemen bir radyo programına konuk olmuş acilen bu problemin çözülmesi gerektiğini ifade etmiş. Ardından da peşini bırakmayıp sınavların İskenderun'da yapılmasını sağlamıştı. Bir yerde bir yanlış

Tüm uyuyanları uyandırmaya tek bir uyanık yeterdi ya hani... Babam o uyanıklardan biriydi. 'Hazır ol'da değildi 'rahat' da durmadı!

gördüğü zaman, sessiz kalmak irfanına dokunurdu çünkü. Ne mutlu hidayetlere vesile olanlara, ne mutlu İslam'ı temsil ve tebliğ hususunda her fırsatı değerlendirme derdinde olanlara...

Tüm bu telaşlarının içinde ailesini asla ihmal etmezdi. Her yaz Türkiye'nin belli bölgelerini gezdirirdi. Rotayı oluşturur, şehirleri belirler, bizden de o şehirleri araştırmamızı ister, şehri gezdirdikten sonra da şehir hakkında bir şeyler yazmamızı isterdi. Kendi boş durmadığı gibi bize de bunu aşılamaya çalışırdı. Şehirleri bomboş gezmenin bir anlamı yok, bakarken görebilmektir aslolan derdi. Herkes bakar çünkü. Görebilmek çok başka... Anadolu'yu tanıdıkça görgümüzün artacağını, bilgimizin çoğalacağını, ufkumuzun açılacağını, taassubumuzun kırılacağını, gönlümüzün güzelleşeceğini söylerdi. Bazen çok yolurduk. Acelemiz ne derdik. Onun acelesi varmış meğer... Nasıl bir baba derken diğer rollerine de değinmeden edemiyorum. Çünkü tüm rollerinde en iyisiydi. Birinden bahsedince diğerleri eksik kalırdı. Mesela nasıl bir eş olduğunu anlatmaya kelimeler yetmez.

Bir defa olsun birbirlerine kırıcı bir söz söylediklerine şahit olmadım. Elbette ufak tefek tartışmaları oluyordur ama bize hiç yansıtmadılar. Çok sevdiler birbirlerini. Birlikte gitmek istediler hep. Öyle de oldu. Öyle güzel bir sevgi mirası bıraktılar ki bize kendileri gitse bile bizim sürgünümüz bitene dek yeter bize sevgileri hamd olsun.

Dünyanın en şanslı kız çocuklarıydık. Annem eş konusunda "Ahlak-ı Muhammedî ile vasıflanmış, evsaf-ı Muhammedî ile evsaflanmış..." diye dua edermiş. Anneciğimin kabul olmuş en güzel duasıymış bence babam. Çünkü bize davranışı Efendimiz'in (sas.) Fatıma'sına (as.) davranışından farksızdı elhamdülillah. Üç kızım var cenneti garantiledim inşallah derdi ve bir kızını da alıp gitti Refik-i Âlâ'ya... Rabbim cennetinde sevdiği, örnek aldığı Peygamberimize ve ashab-ı güzine komşu eylesin. Bizlere de onlar gibi bir ömür yaşayıp onlar gibi dünya sürgünümüzü tamamlamayı nasip etsin.

Son olarak merak edip sormaya çekinen dostları için şunu söylemek istiyorum -Biz çok sorguladık çünkü- Nasıl öldüler, canları yandı mı, bir şey hissettiler mi son sözleri neydi gibi... Allahuallem elbette ama uykularında gitmişler. Yataktan hiç kalkmamış, uyku pozisyonları dahi değişmemişti. Öyle bir sallantıda uykusu çok hafif olan babam için bu mümkün değildi. İlk günler bunun nasıl olabildiğini sorgulayıp dururken Allah razı olsun dayım Zümer Suresi'nin kırk ikinci ayetini hatırlattı bize: "Allah, ölüm vakitleri geldiğinde insanları vefat ettirir, ölmeyenleri de uykularında (bilinç kaybına uğratar). Ölümüne hükmettiklerinin canlarını alır, diğer canları da belli bir süreye kadar bedenlerine salar. Kuşkusuz bunda iyice düşünenler için dersler vardır." Ders alabilenlerden olalım inşallah. Rabbim sürekli bize "Siz ölümünüze değil yaşamlarınıza odaklanın!" mesajını gönderdi zaten. Yerle bir olmuş enkazdan sadece ufak tefek sıyrıklarla burnumuz bile kanamadan çıktıysak elbette bir sebebi var. Bu hayat yeniden bize bahşedilmişse bir sebebi var. O sebeplere layık olabiliriz inşallah. "Allah'ın takdirine karşı elden ne gelir, ey İbrahim!", evladını kaybetmiş Rahmet Peygamberi (sas.) kucağındaki evladına bakarak bunu derken bize ne oluyor ki? Elden ne gelir anneciğim? Ne gelir babacığım? Ne gelir Rümeysam? Göz yaş döker, kalp teessür duyar evet ama ötesi olmasın! Rabbim şu imtihanımızda bize dayanma gücü versin imanımızı arttırsın. Rabbim öyle güzel hissettiriyor ki varlığını, hamd etmekten başka bir şey yapamıyoruz. Alan da O, veren de O...

Hasbünallahü ve ni'mel-vekil...

Dünyanın en şanslı kız çocuklarıydık. Annem eş konusunda "Ahlak-ı Muhammedi ile vasıflanmış, evsaf-ı Muhammedi ile evsafilanmış..." diye dua edermiş. Anneciğimin kabul olmuş en güzel duasıymış bence babam.

Bir Eczacınının Gözünden 6 Şubat, Anadolu İrfanı

ECZ. ABDULLAH YILDIRIM

6 Şubat 2023...Saat 04.17... Art arda depremler... Samsun'dan bile hissettığımız, merkez üssündeki hali ahvali tasavvur dahi edemediğimiz sarsıntılar... Gün ışıdığına peş peşe gelen üzücü haberlerin ardından öğle saatlerinde bir deprem daha... Bu sefer Elbistan... Sonrasında binlerce artçı sarsıntılar...

Ülkemizin güneydoğusu böyle sallanırken kuzeyi de batısı da sallandı elbette. Bir yanımız beşik gibi sallanırken diğer yanlarımız da kalben sarsıldı.

Kardeşlik bilinciyle vatandaşlarımızın sağduyulu çabaları, STK lar, devletimizin tüm kurum ve kuruluşları el birliği içinde hemen ertesi gün deprem bölgesine akın etti. Biz de bölgede ve hizmette yerimizi aldık. Kervanın göçmediğini, kimsenin dağ başında kalmadığını göstermek zorundaydık.

Samsun ekibi olarak Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine gittik. Gördüğümüz manzaranın kâğıda, kaleme, kalbe sığması mümkün değildi. Ayrıca hava çok soğuktu ve insanlar hizmet bekliyordu. Tırlarla gelen ilaç ve medikal malzemeleri hafif hasarlı boş bir binaya indirip, Elbistan Devlet Hastanesi'nin karşısında bulunan boş bir dükkâna da sahra eczanesini kurmayı planladık.

Bulduğumuz bölge halk arasında Kara Elbistan denilen, ilçe merkezine göre depremde etkilenmemiş dağlık bir bölgeydi. Hastane yapılırken sismik izolatörler kullanıldığından depremde etkilenmemiş ve hizmet veriyordu. Eczane için düşündüğümüz dükkânda raf yok, elektrik tesisatı sorunlu, su tesisatı donmuş, lavaboları arızalıydı. Bölge insanı ya göçük altında ya da yakınlarının derdine düşmüş, haliyle usta bulmak

*Gece yarılarna kadar
çalışıyorduk. Niyet hayr,
akıbet hayr diye yola
koyulmuştuk. Geldiğimiz
nuktada bizi bu hizmete layık
gören Allah'a şükürler olsun.*

imkânsızdı. Samsun valisi ve bürokratlarının bölgede olması bizim için büyük nimet oldu. Bir telefonla ihtiyacımız neyse yardımımıza koştular. Daha sonra dönüp baktığımızda, bizi bile hayrete düşürecek kadar kısa bir zamanda eczaneyi tefriş edip halkın hizmetine sunduk. Bu süreçte telefonlarımız hiç susmuyor, çadır kentlerden gelen ilaç talepleri bir yandan, Türkiye'nin dört bir tarafından gelecek yardımlarla ilgili telefonlar diğer yandan, eczanenin tefrişatıyla ilgili planlamalar da bir taraftan devam ediyordu. Eczanede 10-15 arası gönüllü eczacı canla başla çalıştık. Yaptığımız planlamalar ve organizasyonlar neticesinde cennet mekan Erbakan Hocamızın tedrisatından geçerek 4 fakülte bitirmiş olmanın fevkine varmış olduk elhamdülillah.

Oluşturduğumuz sahra eczanemizdeki tüm ilaçlar bölge halkına ücretsiz ulaştırıldı. Kronik rahatsızlığı olan hastaların ilaçları göçük altında kaldığı için ilk etapta onların tedavilerine önem verdik. Havaların soğuk olması, su kesintisi ve diğer etkenlerle birlikte akut hastalıklar da baş göstermeye başladı. Türk Eczacılar Birliği koordinesinde yürüttüğümüz bu faaliyetimizle bölge insanına sabah 9 ile gece 10 arası çalışarak günde yaklaşık iki bin hastaya hizmet sağladık. Tabi mesai dışında depoya gelen ilaçların ayrıştırılması, eczaneye taşınarak raflara dizilmesi de ciddi zaman alıyordu. Gece yaralarına kadar çalışıyorduk. Niyet hayr, akıbet hayr diye yola koyulmuştuk. Geldiğimiz noktada bizi bu hizmete layık gören Allah'a şükürler olsun.

İlk geceler nerede yer bulursak oraya kıvrılıyorduk. Hava sıcaklığı eksi 20 derecelere varıyordu. Yer yer araçlarda uyumaya çalıştık. Bu derece soğuğa karşı uyku tulumları da fayda etmiyordu. Kul sıkışmayınca hızır yetişmezmiş. Birkaç gün sonra gönül erlerinin kurduğu bir dergaha yolumuz düştü bina sağlam ve sıcaktı. Suları akılmıyordu ama büyükçe mescidinde yan yana dizilmiş ince sünger yataklar bizim için 5 yıldızlı otel konforundaydı. Önce insanlar faydalanmalı diye düşünüp böyle devam edelim diye düşündük. Ancak dergâh zaten yardım için gelen gönüllülere hizmet veriyordu, bismillah diyerek eşikten adım attık. Hepsinden öte hizmet edenlerin güler yüzü samimi tavırları ısıttı içimizi. Onlar bize şükranla dua ediyor, biz onlara minnetle dua ediyorduk.

Sahra eczanesindeki işleri yoluna koyup Elbistan'dan ayrılırken aramızda güzel insanlar bıraktık ama onları asla yalnız bırakmadık. Onlar bizi dualarına, biz de onları dualarımıza emanet ettik. Mesela depremde evi hiç etkilenmemiş ve bundan dolayı da asla yardım kabul etmeyen bir İsmet abimiz vardı. İsmet Abi, adeta Anadolu Ereni gibiydi ve Anadolu irfanının onda tecelli ettiğini düşündüm. 7 çocuğu olan bir inşaat ustasıydı. Ağzından bir tek kötü bir söz dahi işitmedik. Her haliyle bir tevekkül abidesiydi.

İsmet Abi, adeta Anadolu Ereni gibiydi ve Anadolu irfanının onda tecelli ettiğini düşündüm. Her haliyle bir tevekkül abidesiydi.

*Hatay'da ve Elbistan'da
o kadar çok fedakâr
insanla karşılaştık ki, o
insanları gördükçe kadim
medeniyetimizle, muazzaz
milletimizle gurur duyduk.*

Yine “*Burası hep Samsunlu dolmuş*” diye bize dua eden yaşlı bir teyze vardı. Her haline şükrediyor, her hâliyle şükrediyordu. Onun teslimiyeti karşısında hâlimizden utandık.

Çocuklar da vardı tabii. Samsun'dan mektuplarını getirdiğimiz çocukların, resim defterlerini, harçlıklarını, oyuncaklarını gönderen çocukların emanetlerini, selamlarını ilettilik Maraş'ın kahraman çocuklarına. Her iki taraf da mutlu oldu. Çocukların yüzü güldükçe içimiz ısındı.

Yol arkadaşlarımız Samsun Cihannüma teşkilatından Murat Salih Semizoğlu ve Samsun Sağlık ve Medeniyet Derneği ekibinden Ecz. Bilal Eslem Yetkin'le birlikte kalbimiz buruk ama görevini yapmış olmanın tesellisiyle döndük. Elbistan'dan dönerken yorgunluk, bitkinlik, tükenmişlik, düş alamama vs. üstüne Sivas Çamlıbel geçidinde yoğun tipiden dolayı aracımız bir süre yolda kaldı. Hiç önemsemedik, görevimizi yapmıştık ya gerisi boştu, bu iç huzuruyla dönüyorduk, o yeterdi. Fakat Samsun'a döndükten sonra evlerimize sığamadık. Eczaneme gidiyorum fakat nafile, her şey amacını yitirmiş ve boş geliyordu. Aklımız oralarda ve anlıyorum ki henüz o bölgelere hizmetten yana nasibimiz bitmemişti. Çünkü insan gördüğünden, bildiğinden mes'uldü ve artık oralara kayıtsız kalmak imkânsızdı. Bu huzursuzluğun nedeninin deprem bölgesindeki görevimizin henüz tamamlanmamış olmasından dolayı olduğuna kanaat getirdik. Hatay/Defne merkezli 20 Şubat tarihli 6,4 şiddetindeki sarsıntının ardından da kararımızı verdik. Çünkü muhtemelen bu sarsıntının ardından gelmeyi planlayan gönüllü ekipten iptaller olacaktı ve öyle de olmuştu. Bu sefer rotamız Hatay oldu. Gecedan hazırlığımızı yapıp günün ilk ışıklarında yola çıktık.

Hatay İskenderun'a sağ salim ulaştığımızda Cihannüma Hatay temsilcisi Ecz. Ahmet Türen karşıladı bizi. Depremin hemen sabahında ailesini büyük zorluklarla Adana'ya götürmüş, onları güvenli bir bölgeye uçakla uğurladıktan sonra geri dönmüş ve bin bir zorluklarla sahra eczanesini kurmuş. Kendi eczanesine bile ancak bir hafta sonra gidip kontrol eden koca yürekli adam Ahmet Türen.

Sahra eczanesi teknik üniversite kampüsünün üstü kapalı, kenarları açık araç otoparkında kurulmuş. İlaç raflarının arasında bir araba dikkatimizi çekti, sorduk: Eczane kurulurken tüm araçlar kaldırılmış fakat onun sahibine ulaşılamamış, kim bilir hangi âlemde... Belki de dünyasını değiştirdi Allahualem.

İskenderun güzel Müslüman, gönül insanı Hikmet Altunsöz abimizin memleketi. Evinin enkazına uğrayıp etrafa saçılmış kitapları görünce, sayfaları dağılan o kitaplar gibi dağıldık. Eşi de rahmetli olmuş, iki kızı hayatta. Cihannüma ailesinin kızlarına ev alması içimize az da olsa su serpti. Gözyaşlarına karışan Fatihalarla ayrıldık oradan.

İskenderun'dan Antakya'ya giderken Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine uğradık. Bir gece önceki Defne merkezli depremde tahliye edilmiş. Bahçesine çadırlar kurulmuş, sağlık ekipleri burada hizmet veriyor. Çadırların arasında bir amcanın yana yakıla kalp ilacını araması dikkatimizi çekti. Riskli olmasına rağmen tahliye edilen binaya girip hastane eczanesinin dağılmış, yıkılmış rafları arasından o ilacı bulup getirdik ve sonrasında amcamızın bitmeyen duaları yeri göğü inletti. Belki de binlerce kilometre yolu bu amcamızın ilacını vermek için Rabbimin bizi oralara gönderdiğini fark ettik ve şükrettik. Sadece bu bile o anda orada olmaya değerdi.

Antakya'da Habibi Neccar Camii'ni ziyaret ettik. Viran olmuş halini gördükçe ezan sesine ne kadar muhtaç olduğumuzu anladık. Uzun dar sokaklarından geçerken Affan Kahvesinin olduğu sokak boyunca sağlam bir tane evin kalmamış olduğunu üzüntü içinde gördük.

Hatay İl Sağlık Müdürlüğü tamamen çökmüştü. Enkazın hemen yanında çadırdan yapılmış bir sahra eczanesi kurulmuş. Burada gayretle çalışan eczacılarımızı gördükçe göğsümüz kabardı. Amik Ovasını kalbiyle besleyen Asi Nehri'nin etrafındaki tarihi yapılar neredeyse tamamen yok olmuştu.

Hatay'da ve Elbistan'da o kadar çok fedakâr insanla karşılaştık ki, o insanları gördükçe kadim medeniyetimizle, muazzez milletimizle gurur duyduk.

Hem Elbistan'a hem de İskenderun'a gitme kararı alırken, "acabalar" vardı peşimizde, "maddi yardım yaptım gitmesem de olur" düşünceleri, tereddütle yola düşmenin ardından, "iyi ki gitmişiz" cümlelerine bıraktı yerini.

Aslında hepimiz imtihanadaydık. Kimi göçük altında imtihanların en zorunu yaşarken, bizler de kardeşlerinin imdadına ses verip vermeme sınavındaydık. (İnşallah) imtihanı kazanmış olmanın verdiği huzurun şükürünü yaşaya yaşaya döndük geriye...

Yola revan olurken amacımız bölge insanına yardım etmektir sadece. Yani kendimizden maddi manevi bir şeyler vermektir. Ancak fark ettik ki manevi kazanç heybemize verdiğimizden fazlasını doldurarak döndük geriye.

Evden işe, işten eve geldiğimiz sıradan bir günün bile ne büyük nimet olduğunu fark ettik mesela... Gidecek bir işinin, dönecek bir evinin olmasının paha biçilmez olduğunu...

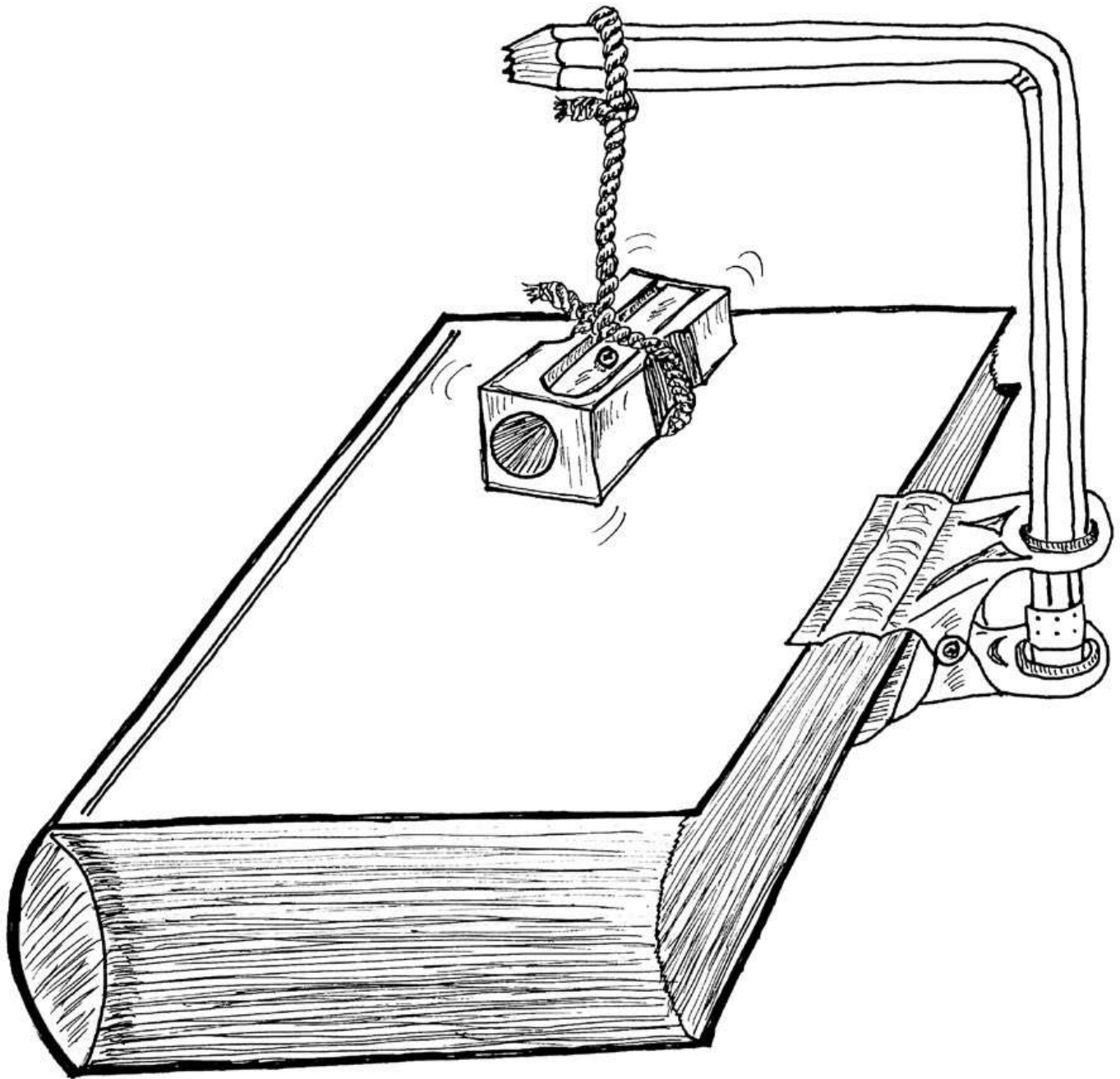
Akşam yemeğinde ailenin tüm bireyleriyle eksiksiz sofraya oturmanın en büyük nimetlerden olduğunu fark ettiğimiz gibi...

Günlük koşturmacada farkına varmadığımız etrafımızdaki her aktörün, her figürün, yokluğu halinde hayatımızın aslında ne kadar zor olacağını idrak ettik kısaca...

Rabbim tekrarını yaşatmasın duasıyla...

Akşam yemeğinde ailenin tüm bireyleriyle eksiksiz sofraya oturmanın en büyük nimetlerden olduğunu fark ettiğimiz gibi...

M. Güler
2017

**TÜRKİYE
TEK YÜREK**

CİHANNÜMA DERGİ

www.cihannuma.org

Hacı Bayram Mah. Haşimi (Kutlu) Sokak No. 12 Altındağ - ANKARA

@Cihannumader - Twitter / @cihannumader - Facebook / @cihannumader - Instagram / CİHANNÜMA DERNEĞİ- YouTube